

Kedves Környész Hallgató!

Köszöntünk a Debreceni Egyetem Természettudományi Karán, ahol az Európai Felsőoktatási Térség elvárásával összhangban 2006/2007 tanévtől bevezetésre került a lineáris képzési rendszer: alap- (vagy BSc-) képzés 6 félév; mester- (vagy MSc-) képzés 4 félév; doktori (vagy PhD) képzés 6 félév.

Ennek a nagyarányú átalakulásnak a keretében a Debreceni Egyetem Természettudományi Karán is elindultak az alapképzési szakok, melyek közül ez a kiadvány a Környezettan alapszak tantervét és tantárgyi programjait tartalmazza. Ismertetjük továbbá a képzés kimeneti követelményeit, azaz azokat az ismereteket, készségeket, amelyeket a diploma megszerzéséhez el kell sajátítani.

Szeretnénk, ha már az első pillanattól kezdve hasznos tagja lennél az egyetemi polgárságnak és lelkesen, érdeklődően, a környészekre jellemző fogékonysággal kezdenéd meg tanulmányaidat. Most csak a legfontosabbakról szeretnénk tájékoztatni annak érdekében, hogy a lehető legkönnyebben szerezhesd meg a szükséges információkat.

Kívánjuk, hogy reményeid váljanak valóra, és azok megvalósulásáért tégy meg minden tőled telhetőt!

Debrecen, 2016. április

Dr. Magura Tibor
egyetemi tanár
a Környezettan alapképzés
és a monitorozó specializáció felelőse

Dr. Posta József
egyetemi tanár
az analitikus specializáció
felelőse

Tartalomjegyzék

Tájékoztató a Környezettan alapszokról (BSc)	3
Specializációválasztás a Környezettan alapszakon	3
Tantervi hálók	5
Rövid tantárgyi programok	8
Alapozó tárgyak	8
Szakmai törzstárgyak	14
Differenciált szakmai ismeretek tárgyai – Analitikus specializáció	28
Differenciált szakmai ismeretek tárgyai – Monitorozó specializáció	42
Nyári szakmai gyakorlat.....	58
Idegen nyelvi követelmények és képzés	58
Testnevelési követelmények	59
Szakedolgozati témaválasztás	59
A Környezettan alapszak (BSc) záróvizsgálja	60
A záróvizsga részletes ismertetése	60
A Környezettan alapszak (BSc) záróvizsga témakörei	61

Tájékoztató a Környezettan alapszokról (BSc)

A szak felelőse: Dr. Magura Tibor egyetemi tanár

Az oklevélben szereplő szakképzettség megnevezése: **alkalmazott környezetkutató**

A **képzés célja** olyan alkalmazott környezetkutatók képzése, akik korszerű természettudományos szemléletmódjuk, a nemzetközi kapcsolattartáshoz és a szakirodalom feldolgozásához szükséges idegen nyelvtudásuk, valamint matematikai, informatikai, kémiai, fizikai, földtudományi és biológiai ismereteik birtokában képesek a környezettudomány alkalmazott szintű művelésére. Továbbá kellő mélységű elméleti ismeretekkel rendelkeznek a képzés második ciklusban történő folytatásához.

A specializációk megnevezése és felelősei:

Alkalmazott környezetkutató – **környezet analitikus specializáció**

Specializáció felelős: Dr. Posta József egyetemi tanár

Alkalmazott környezetkutató – **környezet monitorozó specializáció**

Specializáció felelős: Dr. Magura Tibor egyetemi tanár

Szak koordinátor: Dr. Simon Edina egyetemi adjunktus

A képzési idő: 6 félév

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 180

Specializációválasztás a Környezettan alapszakon

A Környezettan alapképzésben kétféle specializáció választható:

Környezettan – analitikus specializáció

Környezettan – monitorozó specializáció

Az **analitikus specializáció** elsősorban azoknak a hallgatóknak ajánlható, akik fizikai és kémiai tárgyak iránt érdeklődnek. Ehhez az 1. tanév 1. és 2. félévében Környezettan BSc alapozó és szakmai törzstárgyak közül a mindenki által kötelező előadások, illetve az 1. tanév 2. félévében már felvehető differenciált szakmai tárgyak teljesítése jelenti az alapot. Az ez irányú érdeklődés mérhető formája az adott területeken hallgatott tárgyakból megszerzett kollokviumi és gyakorlati jegyek értéke. Az a hallgató, akinek e fizikai és kémiai tárgyakból a lezárt 1. tanév végére megszerzett jegyátlaga mindkét félévben 3,5 vagy annál jobb, az választhatja specializációként az analitikus specializációt.

A **monitorozó specializáció** elsősorban azoknak a hallgatóknak ajánlható, akik biológiai-ökológiai és földtudományi érdeklődésűek. Ehhez az 1. tanév 1. és 2. félévében Környezettan BSc alapozó és szakmai törzstárgyak közül a mindenki által kötelező előadások, illetve az 1. tanév 2. félévében már felvehető differenciált szakmai tárgyak teljesítése jelenti az alapot. Az ez irányú érdeklődés mérhető formája az adott területeken hallgatott tárgyakból megszerzett

kollokviumi és gyakorlati jegyek értéke. Az a hallgató, akinek e biológiai és földtudományi tárgyakból a lezárt 1. tanév végére megszerzett jegyátlaga mindkét félévben 3,5 vagy annál jobb, az választhatja specializációként a monitorozó specializációt.

A Környezettan alapszak elvégzése után több MSc szakon történő továbbtanulásra van lehetőség.

A specializációválasztás módja

Alapszabályként rögzítjük, hogy az adott típusú végzettség megszerzéséhez előírt tantervekben rögzített kötelező stúdiumok leckeönyvben dokumentált teljesítése – a záróvizsga eredményes letételével együtt – szükséges és elégséges a megfelelő oklevél kiadásához.

A képzésben résztvevőknek a 2. félévben április 15-ig adhatják le a specializációra való jelentkezésüket a kar honlapján található űrlap kitöltésével. (A specializáció nélküli képzés választása esetén is le kell adni az értelemszerűen kitöltött űrlapot.) A specializációra való jelentkezés alapfeltétele a tantervi háló által az első félévre előírt kreditek 70 %-ának sikeres teljesítése.

Bármelyik specializáción továbbhaladók előnyt élveznek a specializáció teljesítéséhez szükséges, kötelező tárgyak felvételekor, ha ott létszámkorlát van (pl. laboratóriumi gyakorlatok).

A jelenlegi BSc képzés rendszere biztosítja a specializáció nélküli képzést is. A környezettan BSc esetében ez azt jelenti, hogy a két specializáció differenciált tárgyainak blokkjából szabadon választva kell a szükséges szakmai kreditszámot megszerezni (57 kredit), amihez a 14 kredit értékű Szaklabor 1,2 és Szaklabor konzultáció 1,2 kurzusokat, valamint 9 kreditnyi egyéb szabadon választható tárgyat kell teljesíteni.

Tantervi hálók

Környezettan BSc

kód	tárgy	félévek óraszámai						szk	kr	előfeltétel
		1	2	3	4	5	6			
Alapozó tárgyak										
TMBE0620	Alk. mat. és inf.	1+0+0						K	2	
TMBG0620	Alk. mat.	0+2+0						G	1	
TFBE2102	A fizika alapjai I.	2+0+0						K	3	
TFBG2102	A fizika alapjai I	0+1+0						G	1	
TFBE2104	A fizika alapjai II		2+0+0					K	3	TFBE2102
TFBG2104	A fizika alapjai II		0+1+0					G	1	TFBE2102
TKBE0141	Bev. a kémiába	2+0+0						K	3	
TKBL0142	Kémiai alapismeretek		0+1+3					G	3	TKBE0141
TEBE0303	Biológiai alapism	2+1+0						K	3	
TEBE0304	Biológiai alapism		2+1+0					K	3	TEBE0303
TGBE0708	Földtani alapismeretek	2+2+0						K	4	
TGBE0307	Geomorfológia		2+1+0					K	3	TGBE0708
TTBE0040	Körny.tani alapism.	1+1+0						K	2	
TTBE0030	EU ismeretek	1+0+0						K	1	
TTBE0020	Min.bizt ismeretek			1+0+0				K	1	
TTBE0010	Ált. gazd. és men. ism.			1+0+0				K	1	
Szakmai törzstárgyak										
TFBE2701	Körny. fizika I			1+0+0				K	2	TFBE2104
TFBG2701	Körny. fizika I			0+1+0				G	1	TFBE2104
TFBE2702	Körny. fizika II				1+0+0			K	2	TFBE2701
TFBG2702	Körny. fizika II				0+1+0			G	1	TFBE2701
TKBE0417	Körny. kémia			2+0+0				K	3	TKBL0141
TKBG0417	Körny. kémia			0+2+0				G	2	TKBE0417
TGBE0703	Hidrológia, Hidrogeológia				2+1+0			K	3	TGBE0708
TBBE0602	Ökol. alapjai I.				2+0+0			K	3	TEBE0304
TBBE0603	Ökol. alapjai II.					1+1+0		K	2	TBBE0602
TGBE1130	Légkörtan	2+1+0						K	4	
TBBE0640	Talajtan		2+0+0					K	2	TGBE0708
TBBL0640	Talajtan		0+0+1					G	1	TBBE0640
TBBE0635	Hidrobiológia		2+0+0					K	3	TKBE0141
TEBE0201	Környezetegészségtan					1+1+0		K	2	
TBBE0615	Természetvédelem				2+0+0			K	3	TBBE0602
TEBG0407	Környezettechnológia				1+3+0			G	3	TKBE0141
TEBE0109	Környezetvédelem I					2+1+0		K	3	TBBE0602
TEBG0109	Környezetvédelem II						1+2+0	G	3	TEBE0109
TGBE0615	Körny.v. jog és irányítás						2+0+0	K	2	TEBE0109
TEBE0101	A fenntarthatóság						1+1+0	K	2	TEBE0109
TFBL2501	Körny anal. fiz. I			0+0+3				G	2	TFBE2104
TFBL2502	Körny anal. fiz. II				0+0+3			G	2	TFBE2104
TKBE0542	Körny anali. kémia I			2+0+0				K	3	TKBE0141
TKBL0542	Körny anali. kémia I			0+0+4				G	2	TKBL0142 TKBE0542
TEBE0103	Körny. vizsg módsz. I.				1+0+0			K	1	TBBE0635
TEBL0103	Körny. vizsg módsz. I.				0+0+3			G	2	TBBE0635
TEBE0409	Körny. állapot ért.					1+2+0		K	2	TEBE0109
TEBE0104	Körny. vizsg módsz. II					1+0+0		K	1	TEBL0103
TEBL0104	Körny. vizsg módsz. II					0+0+3		G	2	TEBL0103
TEBG0102	Terepgyakorlat				1 hét			G	1	
TEBG0103	Szakmai gyakorlat					4+1 hét*		A	0	

* A gyakorlatot a 4. félév utáni nyáron kell teljesíteni, a kurzust felvenni pedig az 5. félévben kell

óraszám=előadás+tantermi gyakorlat+labor gyakorlat, szk=számonkérés (K=kollokvium, G=gyakorlati jegy, A=aláírás), kr=kredit

Monitorozó specializáció – Differenciált tárgyak										
kód	tárgy	félévek óraszámai						szk	kr	előfeltétel
		1	2	3	4	5	6			
TGBG0680	Geoinf. alk a körny.tud.-ban		0+2+0					G	1	
TEBG0202	Távérzékelés és térképtan			1+2+0				G	3	
TGBL1116	Meteorológiai műszerek		0+2+0					G	2	TGBE1130
TGBE1118	Körny.klimatológia			2+0+0				K	3	TGBL1116
TGBE1109	Körny földtan		2+0+0					K	3	TGBE0708
TGBE1112	Agyagásványtan				2+0+0			K	3	TGBE1109
TEBE0301	Növénybiológia			1+0+0				K	2	TEBE0304
TEBL0301	Növénybiológia			0+0+2				G	1	TEBE0304
TEBE0302	Állatbiológia				1+0+0			K	2	TEBE0301
TEBL0302	Állatbiológia				0+0+2			G	1	TEBE0301
TEBE0401	Mikrobiális ökol I		1+1+0					K	2	TEBE0303
TEBE0402	Mikrobiális ökol II			2+2+0				K	4	TEBE0401
TGBE0614	Tájökológia					2+0+0		K	3	TGBE0650
TGBE1501	Magyarország földtana és természeti földrajza						3+0+0	K	3	TGBE0307 TEBG0202
TGBE0401	Ált. társ.földrajz alapjai I.					2+0		K	3	
TBBE0620	Ökofiziológia				2+0+0			K	3	TEBE0301
TBBE0645	Tox. és ökotox.					1+0+0		K	1	TBBE0620
TBBL0645	Tox. és ökotox.					0+0+2		G	2	TBBE0620
TEBE0106	Vízminősítés					1+1+0		K	2	TBBL0635
TEBE0107	Monito és biomon I				1+0+0			K	1	TGBG0680
TEBG0107	Monitor és biomon I				0+1+0			G	1	TGBG0680
TEBE0108	Monitor és biom. II					1+0+0		K	1	TEBE0108
TEBG0108	Monitor és biom. II					0+2+0		G	2	TEBE0108
TBBE0610	Biodiverzitás					1+2+0		K	3	TBBE0602
TEBE0405	Körny kárbecslés és biorem						1+0+0	K	1	TEBE0109
TEBG0405	Körny kárbecslés és biorem						0+2+0	G	2	TEBG0109
TEBE0404	Élővilágvéd. inf.						1+3+0	K	3	TEBE0635 TEBE0106
TEBE0406	Környezetirányítási rendszer						1+1+0	G	1	TEBE0109 TEBG0109
TEBL0001	Szakdolgozat I.					x		G	5	
TEBG0001	Szaklabor konzultáció I.					0+2+0		G	2	
TEBL0002	Szakdolgozat II.						x	G	5	TEBL0001
TEBG0002	Szaklabor konzultáció II.						0+2+0	G	2	TEBG0001
Egyéb szabadon választható ism.									9	

Specializáció nélküli specializáció – Differenciált tárgyak										
kód	tárgy	félévek óraszámai						szk	kr	előfeltétel
		1	2	3	4	5	6			
TEBL0001	Szakdolgozat I.					x		G	5	
TEBG0001	Szaklabor konzultáció I.					0+2+0		G	2	
TEBL0002	Szakdolgozat II.						x	G	5	TEBL0001
TEBG0002	Szaklabor konzultáció II.						0+2+0	G	2	TEBG0001
A monitorozó és az analitikus specializáció differenciált tárgyaiból szabadon választott tárgyak									57	
Egyéb szabadon választható ism.									9	

óraszám=előadás+tantermi gyakorlat+labor gyakorlat, szk=számonkérés (K=kollokvium, G=gyakorlati jegy, A=aláírás), kr=kredit

Analitikus specializáció – Differenciált tárgyak										
kód	tárgy	félévek óraszámai						szk	kr	előfeltétel
		1	2	3	4	5	6			
TKBE0211	Szervetlen kémia		2+0+0					K	3	TKBE0141
TKBL0211	Szervetlen kémia		0+0+2					G	1	TKBE0141
TKBE0431	Fizikai kémia		2+0+0					K	3	TKBE0141
TKBL0431	Fizikai kémia		0+0+2					G	2	TKBE0141
TKBE0341	Szerves kémia			2+0+0				K	3	TKBE0141
TKBL0341	Szerves kémia			0+0+3				G	2	TKBL0142
TKBE0511	Minőségi és mennyiségi analízis			2+0+0				K	3	TKBE0141
TKBG0101	Általános kémia			0+2+0				G	1	TKBL0142 TKBE0141
TKBL0511	Minőségi és mennyiségi analízis			0+0+4				G	3	TKBL0142 TKBE0141
TKBE0512	Műszeres analitika						2+0+0	K	3	TKBE0141
TKBL0512	Műszeres analitika						0+0+3	G	2	TKBE0141 TKBL0142
TKBE0502	Elválasztástechnika					1+0+0		K	2	TKBE0141
TKBL0502	Elválasztástechnika					0+0+3		G	2	TKBE0141 TKBL0142
TKBE0543	Szerves nyomozóanyagok analitikája					1+0+0		K	2	TKBE0341
TKBL0543	Szerves nyomozóanyagok analitikája					0+0+3		G	2	TKBL0341
TKBE0544	Mintavételi és mintaelőkészítési módszerek						1+0+0	K	1	TKBE0211
TKBL0544	Mintavételi és mintaelőkészítési módszerek						0+0+2	G	1	TKBL0211
TKBE0441	Környezeti radiokémia				1+0+0			K	2	TFBE2701
TKBE1212	Műanyagok és feldolgozásuk I.						2+0+0	K	2	TKBE0341
TKBL1212	Műanyagok és feldolgozásuk I.						0+0+2	G	2	TKBE0341
TFBE2601	Környezeti adatok feldolgozása		2+2+0					K	4	TFBE0620
TFBL0501	Mechanikai és hőtan mérések		0+0+1					G	1	TFBE2102
TFBL0503	Optikai mérések			0+0+1				G	1	TFBE2104
TFBE2602	Akuszтика és zajártalmak		1+0+1					K	2	TFBE2102
TFBE2603	Méréstechnika			2+0+0				K	3	TFBE2102
TFBL2601	Környezeti folyamatok modellezése					1+0+1		G	2	TFBE2702
TFBL0511	Radioaktivitási mérések					0+0+1		G	1	TFBE2702
TFBE2503	Sugárvédelem és dozimetria						2+0+0	K	3	TFBE2702
TEBL0001	Szakdolgozat I.							G	5	
TEBG0001	Szaklabor konz.I.					0+2+0		G	2	
TEBL0002	Szakdolgozat II.							G	5	TEBL0001
TEBG0002	Szaklabor konz. II.						0+2+0	G	2	TEBG0001
Egyéb szabadon választható ism.									9	

Rövid tantárgyi programok

Alapozó tárgyak

TMBE 0620, TMBG0620 Alkalmazott matematika és informatika

A tantárgy felelőse: Dr. Sudár Sándor egyetemi docens

Heti óraszám: 1+2+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium - szóbeli

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy oktatásának a célja a környezetten szakos hallgatók számára az alapozó és szaktárgyak megértéséhez szükséges alapvető matematikai és informatikai ismeretek biztosítása.

A tantárgy tematikája: A környezettudományhoz tartozó szakterületek néhány olyan gyakorlati problémájának bemutatása, amelyek megoldása komoly matematikai ismereteket igényel.

Vektorok, műveletek vektorokkal, vektorterek. Valós függvények tulajdonságai, elemi függvények. Differenciálhányados, derivált függvény, deriválási szabályok. Határozott és határozatlan integrál. Többváltozós függvények.

Számítógépek felépítése, felhasználó és a számítógép kapcsolata, operációs rendszerek. Számítógép-hálózatok, az Internet szerkezete, szolgáltatásai. Környezettudományi adatbázisok. Adatfeldolgozási segédeszközök: táblázatkezelők, bemutató-készítők, szövegszerkesztők, adatbázis-kezelők.

Az ajánlott irodalom:

Jánossy L., Tasnádi P.: Vektorszámítás I. Vektor- és tenzoralkgebra

Kovács J., Takács G., Takács M.: Matematika a műszaki főiskolák számára. Analízis

Farkas Cs.: Windows XP és Office 2003 felhasználóknak

Pétery K.: Táblázatkezelés - Excel 2002

Ambrózai A.: Word 2002 for Windows XP

TFBE2102, TFBG2102, TFBE2104, TFBG2104 A fizika alapjai I-II

A tantárgy felelőse: Dr. Pálinkás József akadémikus, egyetemi tanár

Heti óraszám: 4+2+0 a kredit értéke: 8

A számonkérés módja: kollokvium; gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: A mechanika és hőtan alapfogalmainak kísérleti alapokon nyugvó bevezetése, a további természettudományos ismeretek megalapozása. Az elektromosságtan alapfogalmainak és törvényeinek tapasztalatokon alapuló bevezetésével, a fény tulajdonságainak bemutatásával, és értelmezésével, a kvantumfizikát megalapozó jelenségek és kísérletek bemutatásával és értelmezésével, továbbá a kvantumfizika elvei alapján az atom- az atommag- és a részecskefizika alapvető jelenségeinek és törvényszerűségeinek bemutatásával a hallgató természettudományos műveltségének és további természet- és alkalmazott tudományi tanulmányainak megalapozása.

A tantárgy tematikája: Fizikai fogalmak, fizikai mennyiségek, egységrendszerek. Anyagi pont mozgásának leírása. A tömeg és impulzus fogalma, az impulzusmegmaradás törvénye.

Newton törvényei, erőtvények. Egyszerű alkalmazások: hajítások, rezgések. Az impulzusmomentum-tétel, az impulzusmomentum megmaradása. Merev test egyen-súlya. A kinetikus energia és a munka fogalma, a munkatétel. Potenciális energia, a mechanikai energia megmaradásának törvénye. A Galilei-féle relativitási elv, tehetetlenségi erők. Deformálható testek; Hooke törvénye. Folyadékok és gázok egyensúlya, felületi feszültség, kapilláris jelenségek. Rugalmas hullámok, hullámterjedés, alapvető hullámjelenségek: interferencia, állóhullámok, Doppler-hatás. A hőmérséklet fogalma, hőmérsékleti skálák; állapotegyenletek. A belsőenergia értelmezése, az I. főtétel, fajhő. Reverzibilis és irreverzibilis folyamatok. Carnot-ciklus, hőszivattyú és hűtőgép. A II. főtétel. Az entrópia, a szabadenergia, szabadentalpia fogalma. Fázisátalakulások, kémiai potenciál. Transzportjelenségek; diffúzió, ozmózis, hővezetés.

Az elektromosság alapjelenségei és alapfogalmai: elektromos erőhatás, elektromos töltés, elektromos térerősség, elektromos potenciál, elektromos dipólus. Az elektromos jelenségek és az anyag. Vezetők és szigetelők elektrosztatikus térben: töltésmegosztás, kapacitás, kondenzátorok, polarizáció. A stacionárius elektromos áram fogalma, áramerősség, ellenállás, elektromotoros erő, Ohm törvénye, egyszerű áramkörök. Elektromos áram fémekben, félvezetőkben, folyadékokban és gázokban. Mágneses tér, erőhatások mágneses térben, a mágneses indukcióvektor. Az anyag és a mágneses tér. Az elektromágneses indukció. Váltakozó áram, elektromágneses rezgések, elektromágneses hullámok. A fény mint elektromágneses hullám, interferencia, elhajlás, polarizáció. A fény terjedése az anyagban, abszorpció és szórás. A hőmérsékleti sugárzás, a fényelektromos jelenség. Fénykibocsátás és fényelnyelés. A Rutherford-kísérlet, a Bohr-féle atommodell, a Frank–Hertz-kísérlet. A kvantumfizika alapfogalmai: a fény részecsketulajdonságai, részecskék hullámtulajdonságai, a hullámfüggvény és a Schrödinger-egyenlet, a Heisenberg-féle határozatlansági elv. Az atomok felépítése, a Pauli-elv, a periódusos rendszer, a kémiai kötés, a röntgensugárzás. Szilárdtestek elektronszerkezetének alapjai, áramvezetés félvezetőkben, szupravezetés, lézerek. A radioaktív sugárzás alapvető tulajdonságai, a bomlástörvény. Az atommagok felépítése, alapvető tulajdonságaik. Atommaghasadás és atommagfúzió, az atomreaktor. Elemi részek és tulajdonságaik. Az alapvető kölcsönhatások. A kozmológia alapfogalmai.

Az ajánlott irodalom:

Dede M.: Kísérleti fizika 1. kötet, egyetemi jegyzet

Dede M., Demény A.: Kísérleti fizika 2. kötet, egyetemi jegyzet

Erostyák J. és Litz J., A fizika alapjai, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.

Hevesi I.: Elektromosságtan, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Hevesi I.: Szatmári Sándor: Bevezetés az atomfizikába, JATEPress, Szeged

Erostyák J., Litz J. (szerk.): A fizika alapjai, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Halliday, Resnick, Walker: Fundamentals of Physics., John Wiley & Sons Inc.

Halliday, Resnick, Krane: Physics Vol. II., John Wiley & Sons Inc.

Sears, Zemansky, Young: University Physics, Addison-Wesley Publishing Company

TKBE0141 Bevezetés a kémiába TKBL0142 Kémiai alapismeretek

A tantárgy felelőse: Dr. Várnagy Katalin egyetemi docens

Heti óraszám: 2+1+3 a kredit értéke: 6

A számonkérés módja: kollokvium - írásbeli

A tantárgy oktatásának célja: Kémiai alapfogalmak, alapvető kémiai számítások, gyakorlati és laboratóriumi ismeretek elsajátítása, elmélyítése.

A tantárgy tematikája: Az anyagi rendszerek. Halmazállapotok és halmazállapot-változások. A természetben önként végbemenő folyamatok iránya. A termokémia alapjai. A kémiai egyensúlyok általános jellemzése. Homogén egyensúlyok: Savak és bázisok, a pH számítások alapjai. Redoxiegyensúlyok. A komplexek és képződésük. Heterogén egyensúlyok. Az oldódás, az oldatok. Megoszlási egyensúly. Adszorpció gázokból és folyadékokból. A reakciókinetika alapjai. Magkémiai alapismeretek. Az atomok szerkezetének kvantummechanikai modellje: a kvantumszámok jelentése. Az elemek elektronszerkezete és a periódusos rendszer. A periódikus tulajdonságok. Az ionizációs energia, az elektronegativitás, az elektronegativitás. Az atomok és ionok mérete, a kémiai kötés fajtái és rövid jellemzésük. Radioaktivitás. Radioaktív izotópok gyakorlati alkalmazásai..

Az elemek előfordulása és gyakorisága. A legfontosabb elemek és néhány gyakorlati jelentőségű vegyületük.

Gyakorlat: A laboratóriumi munkarend és a legfontosabb laboratóriumi eszközök megismerése. Alapvető mérések: tömeg-, térfogat- és sűrűségmérés elsajátítása. Alapvető laboratóriumi módszerek: oldás, hígítás, dekantálás, szűrés, desztilláció megismerése, gázpalackok használatának elsajátítása. Sav-bázis és redoxi titrálások végzése.

Az ajánlott irodalom:

Lázár I.: Általános és Szervetlen Kémia, Kossuth Kiadó, Debrecen (1998)

Gergely P., Erdődi F., Vereb Gy., Általános és bioszervetlen kémia, Semmelweis Kiadó, Budapest (2001)

C.R. Dillard, D.E. Goldberg, Kémiai reakciók, szerkezetek, tulajdonságok, Gondolat Kiadó, Budapest (1982)

D. D. Ebbing: General Chemistry, Houghton M. Company (1984)

Lengyel B.: Általános és Szervetlen Kémiai Praktikum, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest (1990)

TEBE0303, TEBE0304 Biológiai alapismeretek

A tantárgy felelőse: Dr. Rácz István András egyetemi docens

Heti óraszám: 4+2 a kredit értéke: 6

A számonkérés módja: kollokvium – írásbeli

A tantárgy oktatásának célja: A tantárgy az élővilág evolúcióját, a természet- és környezetvédelmi szempontból fontos élőlénycsoportok testszerveződésének, testfelépítésének és működésének alapvető sajátosságait tekinti át.

A tantárgy tematikája: Az élet eredete, az élővilág evolúciója. A prokarióta és eukarióta sejtek felépítése és funkciói. A sejt örökítő anyagának jellemzése. A sejt membrán rendszere. A sejtmag és a sejtosztódás. A fehérjeszintézis. A biológiai oxidáció és a mitokondrium. Az erjedési folyamatok és gyakorlati jelentőségük. A kloroplasztisz felépítése és a fotoszintézis folyamatai. A növényi és állati szövetek, szervek, soksejtű szervezetek, testszerveződési típusok.. A baktériumok és a cianobaktériumok jellemzése. A növények szaporodása, életciklusok, fejlődésmenetek. A növények növekedése és fejlődése, a növényi hormonok. A növények vízforgalma és ásványi táplálkozása. A táplálkozás és az emésztő-szervrendszer törzsfejlődése és élettana az állatvilágban. A máj, mint méregtelenítő szerv. A légzés, a keringés és kiválasztás élettana. A szervezet homeosztázisa. A gerinctelenek és gerincesek köztakarója. A gerincesek váz- és izomrendszere, a mozgás szervezettana és élettana. A neuroendokrin rendszer evolúciója, összehasonlító szervezettana és élettana. A gerinctelen és gerinces állatok, és az ember érzékszervei. A hormonális szabályozás. A rendszerezés alapfogalmai, a fontosabb taxonok ismertetése. Alapfokú fajismeret nyújtása a hazai fontosabb növénytársulásuk bemutatása során.

A gyakorlatok kapcsolódnak az előadások témaköreihez, azok feldolgozásához szolgálnak. A hallgatók alapfokon ismerkednek meg a biológiai vizsgálatok módszereivel.

Az ajánlott irodalom:

Endrédi, L. 1999: Biológiai ismeretek. Tankönyvkiadó.
Borhidi, A., 1998: A zárvatermők fejlődése. Tankönyvkiadó. Budapest.
Sitte, P., Ziegler, H., Ehrendorfer, F., Bresinsky, A. 1991: Lehrbuch der Botanik für Hochschulen. Gustav Fisher Verlag. Stuttgart-Jena-New York.
Papp László (szerk.): Zootaxonómia. Egységes jegyzet, ÁOE, MTM Budapest, 1996
Varga Zoltán: Állatrendszertan I. Kézirat, DE, Debrecen, 1994, 2003
Varga J.: Állatrendszertani gyakorlatok munkafüzet. EKF, Líceum Kiadó, Eger, 2002
Varga Z.: Állatismeret. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991-től több kiadás

TGBE0708 Földtani alapismeretek

A tantárgy felelőse: Dr. Rózsa Péter egyetemi docens

Heti óraszám: 2+2+0 a kredit értéke: 4
A számonkérés módja: kollokvium

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy célja, hogy megismertesse a hallgatóval az élettelen környezetünket felépítő alapvető kőzeteket, ásványokat, azok kialakulását és rendszerezését. Bemutatásra kerülnek az anyagfejlődést meghatározó legfontosabb földtani folyamatok és azok fácies környezetei.

A tantárgy tematikája: A tantárgy célja, hogy a geológiai tudományterületek feladatait, a természettudományi műveltségben betöltött szerepét és más tudományokkal való kapcsolódási pontjait, egymásra épülését szemléltesse, az élettelen földi környezet összetételének rendszerét és fejlődését bemutassa. Ennek keretében megismerteti a földi szférák és az élet szempontjából központi jelentőségű litoszféra, hidroszféra és pedoszféra mineralizációs folyamatait, a bennük képződő legfontosabb ásvány- és kőzetfajokat. Összefüggéseket tár fel az anyag belső szerkezetének rendezettsége, alaki megjelenése és genetikai alapú szerveződési szintjei között. Kiemelten foglalkozik azokkal a képződménycsoportokkal (pl. szulfidok, szilikátok stb.) amelyek meghatározó élőhelyi környezetalkotók, vagy kritikus koncentráció esetén annak haszonanyagai, ill. veszélyeztető limitáló tényezők.

A gyakorlatok keretében kerül sor a kristály alaktani, alapvető határozási, rendszertani és mikroszkópiai alapismeretek elsajátítására, begyakorlására, az egyszerűbb műszeres elemzések eredményeinek bemutatására az ásvány-kőzettani, vulkanológiai, teleptani, regionális-, alkalmazott- és környezetföldtani szempontból legfontosabb ásvány- és kőzetfajok, társulások gyakorlati szintű megismerésére, az alapvető határozási és felismerési módszerek elsajátítására.

Az ajánlott irodalom:

Grasselly Gy.: Ásványi nyersanyagok – Tankönyvkiadó, Budapest
Szederkényi T.: Ásvány-kőzettan – JATEPress, Szeged
Székyné-Fux V.: Kristálytan – Tankönyvkiadó Budapest
Wallacher L.: Magmás és metamorf kőzetek I, II – Tankönyvkiadó Budapest
Wallacher L.: Üledékes kőzetek és kőzetalkotó ásványaik

TGBE0307 Geomorfológia

A tantárgy felelőse: Dr. Lóki József egyetemi tanár

Heti óraszám: 2+1+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium - szóbeli

A tantárgy oktatásának célja: A hallgatók az elméleti órák keretében megismerjék a Föld felszínére ható külső erők hatására kialakuló folyamatokat és az általuk kialakított formákat. A gyakorlati órákon az elméleti órákhoz kapcsolódó feladatok megoldásában jártasságot szerezzenek.

A tantárgy tematikája: Az elméleti órákon az aprózódás és a mállás folyamatainak tárgyalása után a tömegmozgásokkal, a jég felszínalakító tevékenységével, a folyóvíz munkájával, a partfejlődéssel, a szél által kialakított felszíni formákkal, továbbá a kőzetminőségnek az exogén erőkre gyakorolt hatásával foglalkozunk. Az egyes témakörökön belül, a kialakuló morfológiai formák tárgyalásán túl, a külső erők környezeti hatásait is elemezzük. A gyakorlati foglalkozásokon az elméleti anyaghoz kapcsolódó laboratóriumi mérésekkel, elemzésekkel és értékelésekkel foglalkozunk.

Az ajánlott irodalom:

Lóki J., Szabó J.: A külső erők geomorfológiája Kossuth Egyetemi Kiadó Debrecen, 2004

Borsy Z. (szerk.): Fejezetek az általános földrajz köréből. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1993: p. 832

Szabó L. (szerk.): Általános természeti földrajz. Tankönyvkiadó, Budapest, 1968: p. 995

TTBE0040 Környezettani alapismeretek

A tantárgy felelőse: Dr. Nagy Sándor Alex egyetemi docens

Heti óraszám: 1+1+0 a kredit értéke: 2

A számonkérés módja: kollokvium

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy oktatásának célja a környezettani alapfogalmak elsajátítása, a környezettudomány rész tudományaival való ismerkedés, és a fontosabb környezetvédelmi feladatok bemutatása.

A tantárgy tematikája: A környezet fogalma és elemei. Az ember és környezete (dinamikus és skála jelleg). A környezettudomány inter-, multi- és transzdiszciplináris jellege. Az ember környezet átalakító tevékenységének történeti fejlődése, hatásai és következményei, a környezeti krízis.

A környezetvédelem fogalma és fő tevékenységi területei. Környezet- és természetvédelem története, környezeti világproblémák A természeti környezet elemei a talaj, a vízburok, a légkör. Az élővilág szerveződése, ökológiai alapozás. A bioszféra evolúciója, humán népesedés. Rendszer szemlélet környezetvédelmi érvényesítése. Környezeti erőforrások és védelmük. Környezetvédelmi konferenciák, Rió és üzenete, dokumentációi. Agenda 21, Johannesburg tanulságai és hazai hatásai.

Környezetszennyezés és hatása, a környezetvédelem, mint humán centrikus társadalmi tevékenység. Az ökológiai szemlélet, az élőlény központúság, valamint a fenntartható fejlődés elveinek érvényesítése a környezetvédelemben.

Az ajánlott irodalom:

Kerényi A. 1998: Általános környezetvédelem. Globális gondok, lehetséges megoldások. *Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged.*

Lakatos Gy., Nyizsnyánszky F. 1999: A környezeti elemek és folyamatok természet-tudományos és társadalomtudományos vonatkozásai. *Unit 1. EDE TEMPUS S-JEP 12428/97. Debrecen.*

Mészáros E. 2001: A környezettudomány alapjai. *Akadémiai Kiadó, Budapest.*

Kerényi A. 2003: Környezettan. Természet és társadalom – globális szempontból. *Mezőgazda Kiadó, Budapest.*

Jackson, A.R.W., Jackson, J.M. 1996: Environmental Science. The natural environment and human impact. *Longman, Singapore.*

TTBE0030 Európai Unió ismeretek

A tantárgy felelőse: Dr. Teperics Károly egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 1+0+0 A kredit értéke: 1

A számonkérés módja: kollokvium – írásbeli

A tantárgy oktatásának célja: A tantárgy keretein belül (integráció elméleti bevezetés után) a hallgatók megismerkednek az Európai Unió történetével, világgazdasági szerepével.

A tantárgy tematikája: Az EU intézményrendszerének bemutatása során betekintést nyernek az integrációban zajló reformfolyamatokra. Különös hangsúlyt kap az Unió bővítésének folyamata, az ötödik bővítési fázis egyedi vonásai és Magyarország Európai Uniói tagsága.

Az ajánlott irodalom:

Farkas B. - Várnay E.: Bevezetés az Európai Unió tanulmányozásába. - JATE Press Kiadó Szeged, 1997

Paláncsai T. : Az európai integráció gazdaságtana. – Aula Kiadó, Budapest, 2001.

Horváth Z.: Kézikönyv az Európai Unióról, Akadémiai Kiadó - 2003

TTBE0020 Minőségbiztosítási ismeretek

A tantárgy felelőse: Dr. Borda Jenő egyetemi docens

Heti óraszám: 1+0+0 A kredit értéke: 1

Számonkérés módja: kollokvium

A tantárgy oktatásának célja: Megismertetni a hallgatókat a minőségbiztosítás lényegével, az integrált ISO szabványrendszerrel, a TQM-mel és az ISO 9001:2000 szabvány követelményeivel.

A tantárgy tematikája: A minőségbiztosítás története. Az országos szabványok (MSZ). Az integrált ISO-szabványok és jelentőségük. A TQM lényege és szerepe a minőségbiztosításban. Az ISO 9001:2000 szabvány követelményeinek ismertetése.

Az ajánlott irodalom:

Koczor Z.: Bevezetés a minőségügybe, Műszaki Könyvkiadó, Budapest (1999)

Minőségirányítási rendszerek. Követelmények (MSZ EN ISO 9001:2001)

Palotai K., Győri P.: A TQM elmélete és gyakorlata, Műszaki Könyvkiadó, Budapest

TTBE0010 Általános gazdasági és menedzsment ismeretek

A tantárgy felelőse: Dr. Polónyi István egyetemi tanár

Heti óraszám: 1+0+0

A kredit értéke: 1

Számonkérés módja: kollokvium

A tárgy oktatásának célja: A menedzsment módszerek, eszközök és feltételek megismertetése a hallgatókkal.

A tantárgy tematikája: A természettudományos alapismereteket elsajátító és B.Sc. képzésben résztvevő hallgatók e tárgy keretében ismerkednek meg a vezetéstudomány történeti kialakulásával, a vállalkozások menedzsment elméleti alapösszefüggéseivel. Általános oktatási célkitűzés, hogy a különböző menedzselési technikák fejlődésének megismerésével felkészüljenek a specifikus menedzsment módszerek (pl. projekt menedzsment, változásmenedzsment, marketing menedzsment, innovációmenedzsment, válságmenedzsment, finansziális menedzsment) megértésére, elsajátítására és alkalmazására. Féléves tanulmányaik során megismerik a menedzselés eszközeit, technikai, informatikai és humánfeltételeit.

Az ajánlott irodalom:

Gyökér I.: Menedzsment A2, Oktatási segédanyag, BGME

Papp P.: Vezetési ismeretek és rendszerek, TK. 1998.

Kocsis J. : Menedzsment műszakiaknak, Műszaki Kiadó 1994.

Dinnyés J.: A vezetés alapja, Gödöllő 1993

Csath M.: Stratégiai tervezés és vezetés, Vezetési szakkönyvsorozat 1993.

T. Anderson: Az átalakító vezetés, HELFEN 1992

W. Hitt: A mestervezető, OMIKK. 1990.

Szakmai törzstárgyak

TFBE2701, TFBG2701, TFBE2702, TFBG2702 Környezetfizika I-II

A tantárgy felelőse: Dr. Papp Zoltán egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 2+2+0

a kredit értéke: 6

A számonkérés módja: kollokvium – írásbeli vagy szóbeli, gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: A környezetfizikai fogalmak, ismeretek és gondolkodásmód megismertetése.

A tantárgy tematikája: A környezetfizika fogalma, helye és szerepe a tudományok rendszerében. A környezet, mint a világegyetem része térben és időben. Földönkívüli-eredetű fizikai hatások a környezetben (extragalaktikus és galaktikus eredetű hatások; a Nap, a Hold és a naprendszer más objektumainak hatásai). Földi eredetű fizikai hatások a környezetben (a Föld keletkezése; a Föld, mint égitest; a Föld belső szerkezete, hőháztartása, gravitációs és mágneses tere). A földkéreg fizikája (lemez-tektonika; hegységképződés; vulkánizmus; földrengések; erózió; közet- és talajfizika). A természetes vizek fizikája (a víz fizikai tulajdonságai; a környezeti vizek energia- és anyagforgalma; óceánok és tengerek, folyók és tavak, felszín alatti vizek, jég fizikája). A légkör fizikája (vízszintes és függőleges szerkezet; a földfelszín-légkör rendszer energiaháztartása, üvegházhatás; ózónárnyékolás; az időjárási

jelenségek fizikai alapjai; légköri elektromosság és fényjelenségek; légköri anyagtranszport és aeroszolok; éghajlati rendszer, éghajlatváltozás).

Az ajánlott irodalom:

Papp Z.: Bevezetés a környezetfizikába, kézirat, 2003.

Kiss Á.Z. (szerk.): Fejezetek a környezetfizikából, kézirat, DE TTK – MTA ATOMKI Környezetfizikai Tanszék, Debrecen, 2003.

Ujfaludi L.: A környezeti problémák természettudományos alapjai (környezetfizika), Heves Megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézete, Eger, 1999.

Mészáros E.: A környezettudomány alapjai. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2001.

TKBE0417, TKBG0417 Környezeti kémia

Tantárgy felelős: Dr. Kathó Ágnes tudományos főmunkatárs

Heti óraszám: 2+2+0 a kredit értéke: 5

A számonkérés módja: írásbeli vizsga vagy szóbeli kollokvium; gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: Környezetünk kialakulását kísérő, légkörünkben, a hidroszférában és a pedoszférában lejátszódó és környezetünk minőségét lényegesen befolyásoló alapvető kémiai folyamatok bemutatása.

A tantárgy tematikája:

A környezeti kémia fogalma, kialakulása, kutatási módszerei, kapcsolata a tudomány és a gazdaság egyes ágazataival.

A környezet evolúciója. Az elemek képződése. Az atomok szintézisének lehetséges magkémiai folyamatai. Az atomátalakulási folyamatok szerepe a Világegyetem kialakulásában és napjainkban. A radioaktivitás környezeti hatásai. A nukleáris ipar környezeti vonatkozásai. A radioökológia főbb kérdései.

Az elemldifferenciálódási és szerveződési folyamatok. Az égitestek és a Föld kialakulása. A geoszféra kialakulása. Az elemek eloszlása a geoszférákban. A geológiai folyamatok környezeti hatásai. A bioszféra kialakulása és hatása a geoszférákra.

A levegő kémiája. Az atmoszféra szerkezete és kémiai jellemzése. Az állandó és változó alkotóelemek kölcsönhatásai a többi geoszférával. A napsugárzás hatása az atmoszférára. A termoszféra főbb kémiai folyamatai. A sztratoszférikus ózon képződése és szerepe. Az ultraibolya sugárzás környezeti problémái. A szén-, oxigén-, nitrogén- és kénvegyületek körforgalma a troposzférában és a geoszféra között. Az üvegházhatás. Az éghajlatváltozások lehetséges kémiai okai. Az aeroszolok képződése és szerepük a környezetben. A füstködök típusai és kialakulási folyamataik.

A hidroszféra kémiája: Csapadék víz, felszíni vizek, óceánok szerepe a geokémiai anyag- és energiaforgalomban. A tengervíz és az édesvizek kémiai összetételét befolyásoló tényezők. Ipari és ivóvizek. A természetes víztisztulás. Szennyvizek és az ivóvizek kezelése.

A pedoszféra kémiai folyamatai. A talaj szervetlen és szerves komponenseinek jellemzői. A humuszanyagok szerepe. Víz- és anyagforgalmak a talajban. A talajbetegségek kémiája (savasodás, szikesedés, stb). A foszfor és az egyéb élettani szerepű elemek bio-geokémiai körforgalma. Műtrágyák, növényvédő- és gyomirtószeresek átalakulásai a talajban.

A biológiai fontos nyomelemek, illetve toxikus anyagok előfordulása, vándorlása a bio-geoszférákban. Környezetünkben megjelenő legfontosabb szerves vegyületek lebomlási folyamatai a bio-geoszférákban. A tárgyhoz kapcsolódó szemináriumokon az egyes előadásokhoz kapcsolódó kémiai alapreakciók kerülnek tárgyalásra, majd tömbösített gyakorlatokon a hallgatók egy-egy víz és talajvizsgálatot végeznek el.

Az anyaghoz kapcsolódó gyakorlati, szemináriumi foglalkozások az előadásokon szereplő anyagok tulajdonságait, a környezetben lejátszódó kémiai folyamatok törvényszerűségeit mutatják be. Egy tömbösített formában végzett légkörkémi kísérlet az üvegházhatás jelenségét modellezi.

Az ajánlott irodalom:

Füleki Gy.: A talaj. Gondolat, Budapest, 1988.

Kerényi A.: Általános környezetvédelem: globális gondok, lehetséges megoldások. *Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1995.*

Mészáros E.: Levegőkémia. Veszprémi Egyetem, *Veszprém, 1997.*

Papp S., R. Kümmel: Környezeti kémia. *Tankönyvkiadó, Budapest, 1992.*

P. O'Neil: Environmental chemistry. Chapman & Hall. London, Glasgow, New York, 1993.

R. P. Wayne: Chemistry of atmospheres. Clarendon Press. Oxford, 1991.

TGBE0703 Hidrológia, Hidrogeológia

A tantárgy felelőse: Dr. Kozák Miklós egyetemi docens

Heti óraszám: 2+1+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium

A tantárgy oktatásának célja: Általános és bevezető ismeretek nyújtása a hidroszféra és a vele foglalkozó hidrológia egészéről és részeiről, a víz természeti körforgásáról, minőségéről, mennyiségi és minőségi viszonyairól, az ember és víz viszonyáról, a víz kinyerésének, felhasználásának módjairól, történetéről, természet- és környezetvédelmi aspektusairól, annak számos gyakorlati és műszaki vonatkozását is bemutatva.

A tantárgy tematikája: Rövid történeti áttekintés után bemutatásra kerülnek a földi un. élő vizek típusai, alapvető fizikai, kémiai, szerkezeti jellemzői, minőségük alapjai, a hidrodinamika és hidrosztatika gyakorlati szempontból fontosabb alapfogalmai. A geohidrológiai készletszámításokhoz és a regionális vízgazdálkodáshoz szükséges legfontosabb hidrometeorológiai és hidrogeográfiai fogalmak bemutatásán túl megismerjük a hidrográfia és hidrometria lényeges elemeit, néhány gyakorlati mérési és számítási módszerét. Részletesebben foglalkozunk a víz-közet kölcsönhatásokkal, a lefolyás, beszivárgás, karsztosodás, tározódás, felszíni és felszín alatti vízmozgás törvényszerűségeivel, a kőzetek víz hatására történő viselkedésével, a porozitás, a szivárgási tényező és az áteresztőképesség, a beszivárgási % és a szennyezésérzékenység fogalmával, meghatározásával.

Osztályozzuk a felszín alatti víztípusokat, különös tekintettel az ipari, építésföldtani és környezetvédelmi szempontból kritikus talajvizekre (pl.: folyósodás, agresszivitás, stb.), az ivóvízbázis védelmére és az értékes termális és gyógyvíz készletekre. Vizsgáljuk ezek készleteit, utánpótlódását és kinyerési, felhasználási lehetőségeit, hazánk vízügyi adottságait, lehetőségeit és feladatait.

A gyakorlat szeminárium jellegű, melynek keretében sor kerül egyszerű mérési, számítási módszerek, a gyakorlat szempontjából fontos ismeretek elmélyítésére.

Az ajánlott irodalom:

Almássy E.: Hidrológia, Hidrográfia – kari jegyzet ME Miskolc

Erdélyi Mály – Gálfi J. (1988): Surface and subsurface mapping in Hydrogeology – Akadémiai kiadó Budapest

Juhász J. (2002): Hidrogeológia – Akadémiai kiadó Budapest p. 384.

Kozák M., Lakatos Gy.: Vízi környezetvédelem – kari jegyzet KLTE kiadó, Debrecen

TBBE0602, TBBE0603 Az ökológia alapjai I-II

A tantárgy felelőse: Dr. Szabó László József, egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 3+1+0 a kredit értéke: 5

A számonkérés módja: kollokvium

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy oktatásának célja az ökológia szakterületeinek (növényökológia, állatökológia, mikrobiális ökológia és kvantitatív ökológia) bemutatása, az alapfogalmakkal és részterületekkel való megismerkedés.

A tantárgy tematikája: A szupraindividuális szerveződési szintek átfogó jellemzése. A populáció fogalma és megközelítés módjai. A populációrendszerek fokozatai. A szünbiológia fogalomrendszere és tudományterületei. Az ökológia - mint tudomány - tárgyköre és feladata. A környék és a környezet. A tűrőképesség. Az ökológiai faktorok. A limitáció és az indukció elve, a Liebig-féle minimum törvény. Az abiotikus lehetséges hatófaktorok és adaptációik (elsősorban fény, hő, víz). Biotikus hatófaktorok, populációk közötti kölcsönhatások. A Niche-elmélet. Az élőlények alapvető anyagcseretípusai. A termelés fogalma és fő típusai, a preferencia és az efficiencia. Az élő szervezetek anyag- és energiaforgalmi típusai. A biocönózis fogalma, a társulások szerkezete és működése. A táplálékláncok és táplálékhalózatok. A szukcesszió, a zonáció és az aszpektuális változások. A produkcióbiológia alapjai, fogalmai. A diverzitás fogalma, jelentősége, mérésére használható módszerek. Elemcirkuláció. Egyenként és részletesen a gáztípusú elemek: C-, N-, O-, H-ciklusok. Üledékes elemek cirkulációja. A bioszféra fejlődése és a biotok szerinti jelenlegi szerveződése. Az ökoszisztéma értelmezése.

Az ajánlott irodalom:

Hortobágyi T. és Simon T., (szerk) 1981: Növényföldrajz, társulástan és ökológia. Tankönyvkiadó, Budapest.

Majer J. 2004: Bevezetés az ökológiába. Dialóg Campus Kiadó Kiadó, Budapest-Pécs.

Szabó I.M., 1988, 1989, 1998: A bioszféra mikrobiológiája. I-IV. kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Begon, M., Harper J.L. and Townsend, C.R., 1990: Ecology. Blackwell, Oxford.

TGBE1130 Légekörtan

A tantárgy felelőse: Dr. Szegedi Sándor egyetemi docens

Heti óraszám: 2+1+0 a kredit értéke: 4

A számonkérés módja: kollokvium – szóban és írásban

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy oktatásának célja a fontosabb meteorológiai jelenségek fizikai hátterének feltárása, az ezzel kapcsolatos fogalmak és törvényszerűségek bemutatása. Alapvető klimatológiai ismeretek és a Földön kialakult éghajlatok szisztematikus ismertetése.

A tantárgy tematikája: A meteorológia és klimatológia feladata, felosztása, helye a tudományok rendszerében. A légkör fogalma, evolúciójára vonatkozó elméletek. A Föld jelenlegi légkörének összetétele, kiterjedése, tömege, függőleges tagozódása. Az üvegházhatás és az „ózonlyuk” problémája. A sugárzás legfontosabb fizikai törvényei. A Nap, a földfelszín és a légkör sugárzása. A légnyomás fogalma, izobár vonalak és felületek. A báriku mező ábrázolása meteorológiai térképeken. A száraz levegő függőleges mozgása.

Kondenzációs folyamatok a légkörben, felhő-, köd- és csapadékképződés. A levegő vízszintes áramlása, a gradiens szélmodell. A légtömegek osztályozása. Időjárási frontok. A legfontosabb légnyomási képződmények szerkezete és időjárása.

Az éghajlat fogalma, az éghajlatot kialakító tényezők. A légkör általános és helyi cirkulációi, a tengeráramlások szerepe a kontinensek éghajlatának módosításában. A hőmérséklet térbeli és időbeli változása, a csapadék eloszlása a Földön. A Föld éghajlati öveinek és területeinek áttekintése. Éghajlati rendszerek, a kontinensek éghajlatának áttekintése.

Az ajánlott irodalom:

Tar K. 1996: Általános meteorológia. *KLTE, Debrecen, 114p*

Péczely Gy. 1979: Éghajlattan. *Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 336p.*

Dobosi Z. – Felméry L. 1994: Klimatológia. *Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 500p.*

Rákóczi F. 1998: Életterünk a légkör. *Mundus Kiadó, Budapest, 302p.*

TBBE0640, TBBL0640 Talajtan

A tantárgy felelőse: Dr. Mészáros Ilona egyetemi docens

Heti óraszám 2+0+1 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium – írásbeli; gyakorlati jegy (évközi írásbeli és szóbeli számonkérés)

A tantárgy oktatásának célja: A Talajtan c. tantárgy a talajok kialakulásának folyamatairól, fizikai és kémiai tulajdonságairól, tápanyag-, víz-, levegő- és hő-gazdálkodásáról nyújt áttekintést. A tárgy bemutatja a talajtípusok eltéréseit, a képződésük éghajlattal és vegetációval való összefüggéseit. A tárgy alapismereteket nyújt a hallgatók, környezetvédelmi, környezettudományi tanulmányaihoz.

A tantárgy tematikája: Talajkémia, talajfizika, talajbiológia: A talaj fogalma, képződésének tényezői és folyamatai. A talajszelvény, a mállástermékek vándorlása, a podzolosodás, glejesedés, lateritesedés, szologyosodás. A szikesedés. A talajélőlények csoportjai és szerepük a talajképződésben. A humuszvegyületek képződése, szerkezeti jellemzőik és tulajdonságaik. A humuszvegyületek szerepe. Az oldható sók és hatásai. A talaj kolloid-alkotórészei és felületi sajátosságaik. A talajkolloidok felületén lejátszó folyamatok (ionadszorpció és -csere, molekulaadszorpció, vízadszorpció, protolitikus folyamatok). A talajok kémhatása, befolyásoló tényezői és folyamatai (adszorbeált kationok, sók, szén-dioxid, műtrágyák és a légköri csapadék hatásai). A talajok pufferkapacitása. A talaj pH hatása a talajkémiai folyamatokra, a tápelemek mozgékonyosságára, felvehetőségére, a talaj mikroorganizmusaira és a növényekre. Redoxi folyamatok a talajban. A talaj szerepe az elemek körforgalmában. A növényi tápelemek a talajban. A talajok N, S, P, K, Ca és Mg-forgalma. Mikrotápelemek a talajban. A növényi tápelem-indikáció és környezeti vonatkozásai. A talaj szemcseösszetétele, szerkezete és porustere. A talajok vízgazdálkodása, a vízgazdálkodási alaptípusok. A talaj nedvességtartalmának energetikai jellemzői (talajnedvesség-potenciál és a részpotenciálok). A vízformák fiziológiai, ökológiai jelentősége. A talajok hő- és levegőgazdálkodása.

A talajok osztályozása és földrajzi elterjedése Hazánk fő talajtípusai, földrajzi elterjedésük, az éghajlattal és vegetációval való összefüggéseik. A Föld talajzónái.

A gyakorlatokon a hallgatók önálló laboratóriumi vizsgálatokat végeznek, az eredményeket jegyzőkönyvben rögzítik és értékelik. A gyakorlatokon az előadások témaköreinek kísérletes feldolgozása történik, a hallgatók megismerkednek a kutatómunkában alkalmazható talajtani vizsgálati módszerekkel és szolgáltató laboratóriumokban használt szabványosított eljárásokkal.

Az ajánlott irodalom:

- Stefanovits, P., Filep, Gy., Füleky, Gy. 1999: Talajtan. Mezőgazda Kiadó. Budapest.
Hortobágyi, T., Simon, T. (szerk.) 1981: Növényföldrajz, társulástan és ökológia. Tankönyvkiadó. Budapest.
Bohn, H.L., McNeal, B.L., O Connor, G.A. 1985: Talajkémia. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest.
Mészáros, I. (1987): Talajtani gyakorlatok. KLTE, Növénytani Tanszék. Debrecen.
Talajvizsgálati módszerek szabványai.
Rowel, D.L. 1994: Soil Science. Methods and Applications. Longman Ltd. Essex.

TBBE0635, TBBL0635 Hidrobiológia

A tantárgy felelőse: Dr. Nagy Sándor Alex egyetemi docens

Heti óraszám: 2+0+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium – írásbeli, gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: Olyan alapvető hidrobiológiai ismeretek átadása, amelyek egyrészt közvetlenül hasznosíthatók a gyakorlatban, másrészt minden további speciális hidrobiológiai stúdiumnak az alapját képezik.

A tantárgy tematikája: A hidrobiológia helye a tudományok rendszerében, a hidrobiológia részdíszciplínái. A hidrológiai ciklus és a vízmérleg. Víz típusok. A vízmozgások különböző formái. A vizek hő- és fényklímája. A természetes vizek kémiai sajátosságai. Élettájak és életformátípusok az állóvizekben, és vízfolyásokban. A plankton és a nekton fogalma, a bakterio- a fito- és a zooplankton jellemzői és fajegyüttesei. A felületi hártán élő közösségek (neuszton, pleuszton). Az üledék élővilága, a parti és a mélyvízi bentosz. Az élőbevonatok (biotekton). A vízinyövényzet és a közöttük élő szervezetek (metafiton). A vizek szén-, oxigén-, nitrogén-, kén- és foszforforgalma. A biológiai produkció, a szervesanyag termelés és lebontás ciklikus váltakozása. A biológiai produkció és a vízminőség összefüggései. A hidrobiológiai vizsgálatokban alkalmazott legalapvetőbb mintavételi, és mérési módszerek.

Az ajánlott irodalom:

- Dévai Gy., Nagy S., Wittner I., Aradi Cs., Csabai Z., Tóth A. 2001: A Vízi és vizes élőhelyek sajátosságai és tipológiája. – In: SZABÓ M. (szerk) Tanulmányok Magyarország és az Európai Unió természetvédelméről., In: BÓHM A. – SZABÓ M (szerk): Vizes élőhelyek: A természeti és a társadalmi környezet kapcsolata. – TEMPUS Institutional Building Joint European Projekt (TIB-JEP 13021-98), Budapest, p. 11–74.
Woynárovich E. 2003: Vizeinkről mindenkinek – Agroinform Kiadó, Budapest, 271 pp.
Felföldy L. 1981: A vizek környezettana. Általános hidrobiológia. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 290 pp.

TEBE0201 Környezetegészségtan

A tantárgy felelőse: Dr. Bárdos Helga egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 1+1+0 a kredit értéke: 2

A számonkérés módja: kollokvium – írásbeli

A tantárgy oktatásának célja: A tantárgy oktatásának célja a természetes és mesterséges környezeti elemek, illetve környezeti kóroki tényezők (víz, levegő, talaj, élelmiszerek,

sugárzások; lakó- és munkahelyi kóroki tényezők) emberi egészségre kifejtett hatásainak, az expozíciós utaknak, és az előidézett betegségek patomechanizmusainak ismertetése, a környezeti betegségek etiológiájának részletes tárgyalása.

A tantárgy tematikája: Bevezetés a környezetegészségtanba, a környezetegészségtan tárgya, módszerei; elsődleges, másodlagos és harmadlagos prevenció.

Az emberi szervezet védekezése a környezeti expozíciók ellen. Expozíciós utak, behatolási kapuk; a lokális, metabolikus és immunvédekezés legfontosabb mechanizmusai.

A levegő, víz és talaj, illetve az élelmiszerek jellemző természetes és antropogén szennyeződései, azok forrásai és a legfontosabb humán expozíciós utak. A környezeti kóroki tényezők emberi egészségre gyakorolt akut, krónikus és speciális (késői) toxikus hatásai, a patomechanizmus és a toxikokinetikai jellemzők tárgyalása.

A sugárexpozíció, valamint a lakó- és munkahelyi környezet speciális környezetegészségtani vonatkozásai.

A környezeti expozíciók mértékének becslése (környezeti és biológiai monitorozás), környezeti határértékek fajtái és megállapításuk mechanizmusa. Környezet-epidemiológiai vizsgálmódszerek, kockázatbecslés, -kezelés és -kommunikáció.

Környezet-epidemiológiai esettanulmányok megbeszélése. Környezet-egészségtannal kapcsolatos információk elérési lehetőségei, fontosabb adatbázisok.

Az ajánlott irodalom:

Kertai P. 1999: A környezet szerepe a betegségek kórfejlődésében és a megelőzés lehetőségei.

In: Kertai Pál. Megelőző orvostan (A népegészségügy elméleti alapjai). *Medicina Könyvkiadó, Budapest*

Dési I. (szerk.) 1995: Népegészségtan. *Semmelweis Kiadó, Budapest*

Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Iskola 2001: Foglalkozás-egészségtan. *Hallgatói kézikönyv, Debrecen*

Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Iskola 2001: Környezeti toxikológia. *Hallgatói kézikönyv, Debrecen*

Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Iskola 2001: Sugáregészségtan. *Hallgatói kézikönyv, Debrecen*

Koren H, Bisesi M 1996: Handbook of Environmental Health and Safety. Principles and Practices. *Lewis Publishers, London*

TBBE0615 Természetvédelem

A tantárgy felelőse: Dr. Valkó Orsolya egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 2+0+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium – írásbeli

A tantárgy oktatásának célja: Az ökológiai alapoású természetvédelmi szemlélet kialakítása. A természet védelmével kapcsolatos ismeretek elsajátításával az aktív természetvédelmi tevékenységre és szerepvállalásra való felkészítés.

A tantárgy tematikája: A természet- és környezetvédelem kapcsolata. A természetvédelem célja és új kihívásai. A nemzetközi természetvédelem történeti áttekintése. A természetvédelmi biológia vezérelvei és etikai kódexe. A hazai természetvédelem története. A természetvédelem jogi szabályozása és intézményrendszere Magyarországon. A biodiverzitás értelmezése, szintjei, globális védelme. A populációk védelmének alapjai. Fajszintű természetvédelem. Fajmentés a természetes élőhelyen kívül. A biodiverzitás monitorozása, élőhelyosztályozási rendszerek. Természetvédelmi szempontok érvényesítése nem védett

területeken, a gazdasági táj biológiai átjárhatóságának biztosítása. A biológiai sokféleség megőrzésének lehetőségei Magyarországon. Az aktív természetvédelem, a fenntartás és kezelés konzervációökológiai alapfogalmai. Természetvédelmi kezelési tervek. A Föld védett területeinek osztályozása az IUCN rendszere szerint. Nemzeti parkjaink. Nemzetközi természetvédelmi egyezmények. Természetvédelem az EU-ban.

Az ajánlott irodalom:

Rakonczay Z.: Természetvédelem. Környezetvédelmi Minisztérium – KGI, 1999. 304 pp.

Margóczi K.: Természetvédelmi biológia. JATEPress, 1998. 108 pp.

Kerényi A.: Európa természet- és környezetvédelme. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2003. p. 100–258.

TEBG0407 Környezettechnológia

A tantárgy felelőse: Dr. Deák György egyetemi docens

Heti óraszám: 1+3+0 a kredit értéke: 3

Számonkérés módja: gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: Megismertetni a Környezettan szakos hallgatókat a termelési folyamatok környezeti hatásaival és azok kezelésének legfontosabb műveleti és technológiai lehetőségeivel.

A tantárgy tematikája:

Előadás: A termelési folyamatok környezeti hatásai. Hulladékszegény technológiák. A hulladékok csoportosítása. A hulladékgazdálkodás általános elvei. A hulladékgazdálkodás gyakorlati megvalósításának szempontjai. Az additív, a termelésbe integrált és a termékbe integrált természetvédelem. A legfontosabb iparágak környezetszennyezése. Elvi lehetőségek ezek kezelésére. Veszélyes hulladékok és kezelésük. Kommunális hulladékok és kezelésük. Hulladékégetők. Hulladékdepóniák.

Szeminárium: Konkrét környezeti problémák megelőzésének, csökkentésének, illetve kezelésének megoldásai. Az egyes témákat a hallgatók önállóan feldolgozzák, majd kiselőadást követően közösen megvitatjuk azokat.

Az ajánlott irodalom:

Borda J., Lakatos Gy., Szász T.: Környezetvédelem (Ipari környezetvédelem, Környezetgazdaságtan), Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen (2003)

Barótfi I.: Környezettechnika, Mezőgazda Kiadó, Budapest (2000)

Árvai J.: Hulladékgazdálkodási kézikönyv, Műszaki Könyvkiadó (1993)

TEBE0109, TEBG0109 Környezetvédelem I-II

A tantárgy felelőse: Dr. Magura Tibor egyetemi tanár

Heti óraszám: 3+3+0 a kredit érték: 6

A számonkérés módja: kollokvium – szóbeli; gyakorlati jegy (évközi/évvégi – írásbeli)

A tantárgy oktatásának célja: Ökológiai alapozású környezetvédelmi ismeretek nyújtása. Megismertetni azokat a problémákat, feladatokat, amelyeknek megoldása a környezetvédelem terén napjainkban egyre sürgetőbb. A környezetvédelem általános kérdései, a társadalom és környezetvédelem kapcsolata.

A tantárgy tematikája: Ökológia elveinek és törvényszerűségeinek gyakorlati alkalmazása. Környezetvédelmi alapfogalmak. Környezet-szennyezés, terhelés, terhelhetőség, tűréshatár, érzékenység.. A környezetvédelem és a természetvédelem. Nemzetközi és hazai helyzet. Az EU környezetvédelmi programjai.

A levegő antropogén szennyezettsége. levegőtisztaság védelem. Szennyező anyagok viselkedése a levegőben, szállítás, eloszlás, kiülepedés. Szmog.

Kemizálás, műtrágyázás, növény védőszerek hatásai. Talaj- és vízszennyeződés, szerves és szervetlen szennyezők talajbeli viselkedése. Az ipari termelésből származó környezetvédelmi problémák. Az energiatermelés hagyományos és alternatív útjai. Természetidegen anyagok lebomlása és akkumulációja a környezetben. Hulladékok és hasznosításuk. Környezetkímélő, zárt technológiák. A közlekedésből származó szennyező anyagok. Zaj- és rezgésártalmak.

A vízszennyezés ökológiája és hatása. Vízi környezetvédelem, ivóvíz termelés, ipari vízgazdálkodás, mező-, erdőgazdasági vízellátás, üdülő- és fürdővíz, szennyvíztisztítás, szennyvíziszap kezelés, vízgazdálkodás. Az eutrofizálódás és ellene való védekezés.

Savasodás, üvegházhatás, ózonpajzs csökkenés, víztartalékok csökkenése, biodiverzitás csökkenés, mint kiemelt globális kérdések A vízi környezetvédelem közegészségügyi problémái. A legfontosabb jogi szabályozások.

Globális környezeti kérdések. A népességszaporodás, élelmezési helyzet, nyersanyagtartalékok csökkenése, energiahasznosítás és környezetvédelem közötti összefüggések.

A tárgyhoz tartozó gyakorlat:

A vízi környezetvédelem, vízminőségvédelem, vízkezelési eljárások, ivó víztermelés, ipari vízgazdálkodás, mező-, erdőgazdasági vízellátás, üdülő- és fürdővíz, szennyvíztisztítás, szennyvíziszap, eutrofizálódás és tó rehabilitáció vizsgálati módszereinek megismerése és a gyakorlatban való alkalmazhatóságának tanulmányozása. A szárazföldi környezetvédelmi gyakorlati blokk keretében, a hallgatók megismerkednek egy-egy kiválasztott, üzem, város, régió konkrét környezetvédelmi kérdéseivel. A hallgatóknak elemezni kell az itt tapasztaltakat, értékelniük a környezetvédelmi állapotot és helyzetet. Ajánlást kell készíteniük a konkrét környezetvédelmi problémák megoldására.

Az ajánlott irodalom:

Kerényi A. 1998: Általános környezetvédelem. Globális gondok, lehetséges megoldások. *Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged.*

Lakatos Gy., Nyizsnyánszky F. 1999: A környezeti elemek és folyamatok természet-tudományos és társadalomtudományos vonatkozásai. *Unit 1. EDE TEMPUS S-JEP 12428/97. Debrecen.*

Borda J., Lakatos Gy., Szász T. 2003: Környezetvédelem. Ipari Környezetvédelem. Környezetgazdaságtan. *Egyetemi jegyzet. DE, TTK, Debrecen, 1-137.*

TGBE0615 Környezetvédelmi jog és irányítás

A tantárgy felelőse: Dr. Fodor László egyetemi docens

Heti óraszám: 2+0+0 a kredit értéke: 2

A számonkérés módja: kollokvium - írásbeli

A tantárgy oktatásának célja: A Környezetjog című tárgy elsősorban a környezetvédelmi jog alapjainak, általános részének megismertetésére törekszik. Emellett néhány kiemelt területen (pl. hulladékgazdálkodás, levegővédelem) kerül sor speciális előírások, jogintézmények elemzésére. A tananyag átfogja az európai uniós alapokat is és kitér a környezetvédelmi igazgatás szervezetére is.

A tantárgy tematikája:

A környezetjog elméleti alapjai., A környezetjog jogforrási rendszere., A környezetjogi szabályozás módszertana., A környezetjogi szabályozás alapelvei., A környezetvédelmi igazgatás feladatai, szervezete., Környezetvédelmi hatásvizsgálat, környezetvédelmi engedély., Egyéb környezetvédelmi engedélyezési eljárások., A gazdasági szabályozás módszere és eszközei a környezetvédelemben., Az önszabályozáshoz kapcsolódó jogi előírások a környezetvédelemben., A társadalmi részvétel és igényérvényesítés lehetőségei ., A környezeti felelősség intézménye., A levegő és a klíma védelme., Hulladékgazdálkodás., Zaj, rezgés és sugárzás elleni védelem, az épített környezet védelme., Az egyes környezeti elemek védelmére vonatkozó, további sajátos előírások

Az ajánlott irodalom:

Baranyi T., Fodor L., Tóth K.: Környezetjog (előadások, Bíbor, Miskolc, 2003).

Bándi Gy.: Környezetjog (Osiris, 2004, 4. kiadás)

Bándi Gy. (szerk.): Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozása (KJK, 2004, 3. kiadás).

TEBE0101 A fenntarthatóság

A tantárgy felelőse: Dr. Magura Tibor egyetemi tanár

Heti óraszám: 1+1+0 a kredit értéke: 2

A számonkérés módja: kollokvium - szóbeli

A tantárgy oktatásának célja: A környezetvédelem és a fenntarthatóság alapfogalmainak, törvényszerűségeinek elsajátítása és a környezettudatos gondolkodás és életforma kialakítása.

A tantárgy tematikája: A környezetvédelem fogalma. A fenntartható fejlődés fogalma, a társadalom, gazdaság és a környezet kölcsönhatása. A környezet és a fejlődés ügyének holisztikus és analitikus megközelítése, az integrált szemlélet érvényesítése.

A természeti környezet állapota és változásai. A fenntarthatóság ökológiai társadalmi és gazdasági alapjai. A riói konferencián kidolgozott "Feladatok a XXI. Századra" c. program fontosabb ajánlásai. 2002. Johannesburgi Föld csúcstalálkozó üzenete.

A fenntartható fejlődés és más jövő képek. A fenntartható fejlődés elvei. A fenntartható fejlődés gazdasági mutatói, GDP, energiafogyasztás. A fenntartható fejlődés társadalmi mutatói, népesedés, népsűrűség.

A WEHAB érvényesítése a fenntarthatóságban. A fenntartható vízgazdálkodás, energiatermelés, egészség, agrárgazdálkodás és biodiverzitás. A fenntartható fejlődés oktatásának célkitűzései. A fenntartható fejlődés oktatásával kapcsolatos stratégiák és problémák. A környezeti nevelés szerepe. Az EU és az UNESCO törekvései a fenntarthatóság tematikájának kimunkálására és egységesítésére.

Az ajánlott irodalom:

Béres Cs., Csobod É., Lakatos Gy. 2001: Fenntartható fejlődés és a környezeti nevelés. Unit 8. EDE TEMPUS S-JEP 12428/97. Debrecen, 1-85.

Kiss F., Webster K. (szerk.) 2001: A környezet védelmétől a fenntarthatóság felé. Bessenyei György Könyvkiadó, Nyíregyháza.

Bulla M., Foltányi Zs., Moser J., Varga É., Varga J. (szerk). 1993: Feladatok a XXI. századra. Az ENSZ Környezet és Fejlődés Világkonferenciája dokumentumai. Föld Napja Alapítvány, Budapest.

Wickenberg, P. et al. (eds) 2004: Learning to change our world? Swedish research on education and sustainable development. Studentlitteratur, Lund.

TFBL2501, TFBL2502 Környezetanalítika fizika I-II
A tantárgy felelőse: Dr. Környei József egyetemi docens

Heti óraszám: 0+0+6 a kredit értéke: 4
A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: Környezetfizikai és környezetanalitikai mérésekben alkalmazható mérési módszerek és mérőeszközök megismertetése.

A tantárgy tematikája: (1) Méretmeghatározás különböző módszerekkel. (2) Ismeretlen anyagok azonosítása optikai spektroszkópia módszerekkel. (3) Elektromos mérések alaplászerekkel. (4) A hőmérsékleti sugárzás tanulmányozása. (5) Mérések szélcsatornában. (6) Kísérletek mikrohullámokkal. (7) Időjárási változók mérése és analízise. (8) Ionizáló sugárzások detektálása, környezeti radioaktivitás mérése. (9) A röntgenemissziós analízis alapjai és néhány alkalmazása. (10) A környezeti radon tanulmányozása. (11) Kézi GPS-készülék megismerése és használata. (12) Látogatás az MTA Atommagkutató Intézetének környezettudományi kutatásokkal foglalkozó laboratóriumaiban.

Az ajánlott irodalom:

Fizikai módszerek az emberi környezet kutatásában és védelmében. Szerk.: Berényi Dénes, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987.

Borbélyné Kiss I., Koltay E., Mészáros E., Molnár Á., Szabó Gy.: Elemanalízis a légköri aeroszol tanulmányozásában. A PIXE-módszer eredményei és perspektívái. (Ionokkal keltett Auger-elektronok és röntgensugárzás. Szerk.: Koltay Ede) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1992.

Kiss Á. Z. (szerk.): Fejezetek a környezetfizikából, kézirat, DE TTK – MTA ATOMKI Környezetfizikai Tanszék, Debrecen, 2003.

Ujfaludi L.: A környezeti problémák természettudományos alapjai (környezetfizika), Heves Megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézete, Eger, 1999.

Mészáros E.: A környezettudomány alapjai. *Akadémiai Kiadó, Budapest*, 2001.

Papp Z.: Bevezetés a környezetfizikába, kézirat, 2003.

TKBE0542, TKBL0542 Környezet analitikai kémia I
A tantárgy felelőse: Dr. Baranyai Edina egyetemi tanársegéd

Heti óraszám: 2+0+4 a kredit értéke: 5
A számonkérés módja: kollokvium – szóbeli; gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: A hallgatók megismerkednek a legfontosabb analitikai módszerekkel, melyek alkalmasak a szervesetlen komponensek minőségi, ill. mennyiségi meghatározására környezeti mintákból.

A tantárgy tematikája: Az előadáson a levegő, víz és talaj szervesetlen komponenseinek vizsgálati módszereit ismertetjük. Részletesen tárgyaljuk a mintavétel tervezésének és kivitelezésének problémáit, a különböző mintaelőkészítési módszereket. Ismertetésre kerülnek a környezetanalitikában használatos műszeres analitikai módszerek. A környezet analitika gyakorlatokon használt (titrimetriás, spektrofotometriás, ICPAES, FAAS, FES) módszereket részletesen tárgyaljuk. Bemutatjuk a terepen is használható elemanalitikai berendezéseket, a hordozhat műszerektől a gyorsesztekig. Röviden érintjük a mérési módszerek validálását, az eredmények közlését és értékelését.

A tárgyhoz tartozó gyakorlat

A gyakorlatok tömbösítve kerülnek megtartásra, 2-4 fős csoportokban. A legelső gyakorlaton bemutatjuk a felszíni vizek vizsgálatának terepen is használható módszereit. Ennek színhelye a botanikuskeri tó (időjárási viszonyoktól függetlenül). A gyakorlatokat egy-egy témakör szerint csoportosítjuk: Felszíni és ivóvizek vizsgálata (elemösszetétel, halobitás és szaprobitás), növényi minták vizsgálata, talajminták analízise. Minden gyakorlatnál olyan természetes eredetű ismeretleneket kell meghatározni, melyeknek az összetételét előre meghatároztuk, így az értékelésnél a felkészültségen kívül figyelembe vesszük a gyakorlaton mért eredmény eltérését a várt értéktől. A gyakorlatok mérési eredményeit a félév végén összesítjük, és megtárgyaljuk a leggyakoribb hibákat.

Az ajánlott irodalom:

Papp L.: Környezeti minták analitikai kémiai vizsgálata. KLTE jegyzet, Debrecen, 1995

Papp S., R. Kümmel: Környezeti kémia, Tankönyvkiadó, Bp. 1992

Mészáros E.: A környezettudomány alapjai, Akadémiai Kiadó, Bp. 2001.

Kerényi A.: Környezettan, természet és társadalom globális nézőpontból, Mezőgazdasági Kiadó, Bp. 2003

Papp L.: Környezeti minták analitikai kémiai vizsgálata. KLTE jegyzet, Debrecen, 1995

TEBE0103, TEBL0103 Környezetvizsgáló módszerek I

A tantárgy felelőse: Dr. Simon Edina egyetemi adjunktus
Gyulai István egyetemi tanársegéd

TEBE0104, TEBL0104 Környezetvizsgáló módszerek II

A tantárgy felelőse: Kaszáné Dr. Kiss Magdolna egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 2+0+6 a kredit értéke: 6

A számonkérés módja: kollokvium – írásbeli; gyakorlati jegy (évközi + évvégi –írásbeli)

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy keretében a hallgatók áttekintést kapnak az alapvető vízi és szárazföldi kutatástervezési és értékelési módszerekről ill. ezek alkalmazhatóságáról a gyakorlatban.

A tantárgy tematikája: Mintavételi eljárások. Ökológiai projektek tervezése, hipotézisek felállítása és tesztelése. Kísérleti elrendezések, értékelését segítő statisztikai módszerek. A mintaterületek, mintanagyság megállapítása és matematikai tesztelése. Fizikai, kémiai, ökológiai eljárások együttes alkalmazása, a módszerek közötti különbségek, érzékenységek, a levonható következtetések, az ökológiai vizsgálati módszerekkel kapott eredmények értékelhetősége. A legfontosabb metodikai eljárások. Szervetlen és szerves környezetszennyező anyagok kimutatásának módszertana. A környezetterhelés biológiai indikációi. Az eredmények közlésének típusai. Ökológiai rendszerek integrált analízise.

A gyakorlat tematikája: Kísérlettervezés. A minták előkészítése, kísérleti eredmények értékelése, jegyzőkönyvek készítése, irodalmazás. A produkciobiológiában használatos mintavételi eljárások. A legfontosabb eljárások gyakorlati megvalósítása. A víz, üledék és az élőlények kapcsolatrendszerének vizsgálati módszerei. Konkrét környezeti hatásvizsgálat laboratóriumi modellezése. A hallgatók önállóan kidolgozzák a kapott feladat mintavételi eljárását, áttekintik a feladatokhoz tartozó alkalmazható módszerek irodalmát, a vizsgálatok elvégzése után értékelik a kapott eredményeiket, összehasonlítva az irodalmi adatokkal.

Az ajánlott irodalom:

- Felföldy L. 1987: A biológiai vízminősítés. Vízügyi Hidrológiai. VGI, Budapest. 16, 2258 pp
- Précsényi I., Barta Z., Karsai I. és Székely T. 2000: Alapvető kutatástervezési, statisztikai és projectértékelési módszerek a szupraindividuális biológiában. DE Kossuth Egyetemi Kiadó, 163 pp.
- Csermely P., Gergely P., Koltay T. és Tóth J. 1999: Kutatás és közlés a természettudományokban. Osiris Kiadó. 318pp.
- Németh J. 1998: A biológiai vízminősítés módszerei. Vízi és természetvédelem 7. kötet. Budapest, 303pp.
- Mészáros E. 2001: A környezettudomány alapjai. Budapest, Akadémiai Kiadó. 210 pp.

TEBE0409 Környezetállapot értékelés

A tantárgy felelőse: Dr. Nagy Sándor Alex egyetemi docens

Heti óraszám: 1+2+0 a kredit értéke: 2

A számonkérés módja: kollokvium - írásbeli

A tantárgy oktatásának célja: Olyan alapvető ismeretek átadása az élő és élettelen környezet állapotértékelésének módszereiről, amelyek egyrészt közvetlenül hasznosíthatók a gyakorlatban, másrészt minden további speciális stúdiumnak az alapját képezik.

A tantárgy tematikája: A környezetállapot-értékelés célja és módszerei. A környezetállapot-jellemzők kiválasztásának módjai, ill. a kapott eredmények felhasználásának lehetőségei és korlátai. A környezetállapot jelentések típusai. A környezeti állapot fő globális problémái. Magyarország környezeti állapotának, védelmi sajátosságainak és helyzetének bemutatása. Szennyezés és szennyeződés, ártalom, károsítás mérgezés. Terhelés és terhelhetőség. A tűréshatár és érzékenység. Környezeti kezelések (megőrzés, rehabilitáció, rekonstrukció). A környezeti hatásvizsgálat és környezeti hatástanulmányok típusai és fajtái, kivitelezésük formai és tartalmi követelményei. A környezetgazdálkodás szabályozási rendszere. A környezetminőség és az emberi egészség összefüggése.

Az ajánlott irodalom:

- Magyar E. – Tombác E. 1999: Mi is az a környezeti hatásvizsgálat. In: Ligetvári F. (szerk) 1999: Környezetünk és védelme 2. – Phare Program HU-94.05-02-01-L012-23, p 269-342.
- Dévai Gy. – Aradi Cs. – Nagy S. – Wittner I. (2000): A környezetminősítés ökológiai alapjai. – Oktatási segédanyag. DE TTK Ökológiai Tanszéke, Hidrobiológiai Részleg, Debrecen, 47 pp.
- Dévai Gy – Aradi Cs. – Wittner I. – Olajos P. – Gőri Sz. – Nagy S. 2001: Javaslat a Tiszai-Alföld vízi és vizes élőhelyeinek állapotértékelésére a holt medrek példáján – In: GLATZ F. (szerk.): Magyarország az ezredfordulón Stratégiai kutatások a magyar Tudományos Akadémián Műhelytanulmányok – In: BORHIDI A. – BOTTA-DUKÁT Z. (szerk.): Ökológia az ezredfordulón III., Diverzitás, konzerváció, szukcesszió, regeneráció, MTA Budapest, p. 183-204.
- Rédey, Á., Tamaska, L., Módi, M. 2002: Környezetállapot-értékelés, egyetemi jegyzet, Veszprém, 87 pp.

TEBG0102 Terepgyakorlat

A tantárgy felelőse: Dr. Magura Tibor egyetemi tanár

Óraszám: 5 nap

a kredit értéke: 1

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: A terepgyakorlat célja, hogy a hallgatók az előadások során hallottak gyakorlati vonatkozásait megismerjék, meghallgassák az intézmények, üzemek, gyárak tapasztalatait, problémáit, a környezet védelmében hozott intézkedéseiket, fejlesztéseiket. Megismerkedjenek nemzeti parkjaink működése során a gyakorlati természetvédelem problémáival, a helyszínen tapasztalhassák az ott található természeti értékeket.

A tantárgy tematikája: A terepgyakorlat során megismerik a hallgatók a felszíni vízből történő ivóvíz előállítás technológiáját. Tájékoztatót kapnak a Magyarországon végzett levegő-, talaj-, víz- és zajvédelmi vizsgálatokról valamint az ország környezeti állapotáról.

A hazai természetvédelem gyakorlatának megismerése. A természeti értékek védelmének lehetőségei és módszerei a fajok, az élőhelyek és a tájak vonatkozásában. Természetvédelmi szempontok érvényesítése a nem védett tájon, a gazdasági táj biológiai átjárhatóságának kérdése. Az aktív természetvédelmi kezelések (megőrzés, fenntartás, fejlesztés) bemutatása. Génmegőrzés és faj-megőrző programok, védett fajok és kultúrfajták megismerése. Az ex situ védelem (fajmentés) lehetőségei, a repatriációval kapcsolatos nehézségek.

Az ajánlott irodalom:

Förstner, U.1991:Környezetvédelmi technika. *Springer Hungarica, Budapest.*

Barótfi I. 1990.: Környezettechnika kézikönyv, *Környezetvédelmi és Településfejlesztési Minisztérium.*

Kollarik A. 1999.: Magyarország nemzeti parkjai, *Tapolca város önkormányzata*

TEBG0103 Szakmai gyakorlat

Óraszám: 4+1 hét a kredit értéke: 0

A számonkérés módja: aláírás

A gyakorlatot a 4. félév utáni nyáron kell teljesíteni, a kurzust felvenni pedig az 5. félévben kell.

Differenciált szakmai ismeretek tárgyai – Analitikus specializáció

TKBE0211, TKBL0211 Szervetlen kémia

A tantárgy felelőse: Dr. Sóvágó Imre egyetemi tanár

Heti óraszám: 2+0+2 a kredit értéke: 4
Számonkérés módja: kollokvium + gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásnak célja: A fontosabb szervetlen vegyületek megismerése és azok kimutatása elvi alapjainak elsajátítása. Az emberi környezetre veszélyes szervetlen anyagok tulajdonságainak és azok kezelési szabályainak illetve megsemmisítésének megismerése.

A tantárgy tematikája: A periódusos rendszer felépítése, az elemek csoportosítása és az egyes csoportok jellemző tulajdonságai. Az elemek gyakorisága és előfordulása a világegyetemben és a földkéregben. Az elemek elfordulásának kémiai formái. Az elemek előállításának általános módszerei. A nemesfémek kinyerése és a redukciós eljárások alapjai. A fémkohászat környezeti vonatkozásai.

A fontosabb nemfémes elemek és környezeti hatásaik. A halogének, az oxigén, kén, nitrogén, foszfor és szén fontosabb tulajdonságai. Az ózon szerepe a légkörben. A fémek általános jellemzése, tulajdonságaik. Az alumínium, a vas és a nemesfémek gyakorlati alkalmazásai. Korrózió és korrózióvédelem.

A fontosabb szervetlen vegyületek csoportosítása. A hidridek és gyakorlati alkalmazásai. A halogenidek csoportosítása, jellemző tulajdonságaik és kimutatásuk. Az oxidok csoportosítása, tulajdonságaik. A kén, a nitrogén és a szén oxidjai és környezeti hatásaik. A savas esők, füstködök és az üvegházhatás kialakulásának kémiai háttere. A fémek oxidjai, összetett oxidjai, származékaik és gyakorlati alkalmazásai. Az elektronikai eszközök, mint környezetszennyezők.

A fémek fontosabb vegyületei és ipari alkalmazásai. A fémionok analitikai kimutatásának elvi alapjai. A komplexvegyületek általános jellemzése, a fémionok és ligandumok komplexképző hajlama. A fémionok élettani hatása, toxikus és létfontosságú elemek.

Az ajánlott irodalom:

Papp Sándor, Rolf Kümmel, Környezeti kémia, Tankönyvkiadó, Budapest, 1992.

N.N. Greenwood, A. Earnshaw, Az elemek kémiája, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004.

Bodor Endre, Szervetlen Kémia, Tankönyvkiadó, Budapest, 1995.

TKBE0431, TKBL0431 Fizikai kémia

A tantárgy felelőse: Dr. Póta György egyetemi docens

Heti óraszám: 2+0+2 a kredit értéke: 5
A számonkérés módja: kollokvium

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy oktatásának célja az, hogy bemutassa fizikai kémia legfontosabb törvényszerűségeit és azok környezeti vonatkozásait valamint elmélyítse a különféle analitikai módszerekhez kapcsolódó ismereteket.

A tantárgy tematikája:

1. A termodinamika I. főtétele: A termodinamikai állapot jellemzése, állapotegyenletek. Munka, hő, belső energia, entalpia, mólhők. Reakcióhő, képződéshő, Hess tétele. A reakcióhő hőmérsékleti függése: Kirchhoff-tétel.
2. A termodinamika II. és III. főtétele: A természeti folyamatok iránya, potenciálfüggvények. Entrópia, szabadenergia, szabadentalpia. Hőerőgépek és hűtőgépek. Az anyagok termodinamikai viselkedése alacsony hőmérsékleten, az abszolút zérus fok elérhetetlensége. A II. és III. főtétele statisztikus mechanikai aspektusai. Ipari energiatermelés, környezeti hatások.
3. Fázisátmenetek: Párolgás, olvadás, szublimáció, allotróp átalakulások. A Clausius- és a Clausius-Clapeyron-egyenlet. Fázisdiagramok, a Gibbs-féle fázistörvény. A „szuperkritikus” állapotú anyagok felhasználása, környezetvédelmi előnyök.
4. Elegyek I.: Ideális és reális elegyek, parciális moláris mennyiségek, elegyedési hő. Raoult és Henry törvényei. Kémiai potenciál, aktivitás. Folyadékkelegyek gőznyomás és forráspont diagramjai, a desztilláció elvi alapjai.
5. Elegyek II.: Ideális és reális oldatok, az oldhatóság hőmérséklet- és nyomásfüggése. Híg oldatok törvényei. Elektrolitoldatok belső szerkezete, aktivitása, a Debye-Hückel-féle határtörvény. Oldószerek tárolása, megsemmisítése, környezeti vonatkozások.
6. Kémiai egyensúly: A szabadentalpia minimuma reaktív rendszerekben, egyensúlyi állandó. Az egyensúlyi állandó meghatározása, hőmérséklet- és nyomásfüggése. A legkisebb kényszer elve. Oldategyensúlyok, heterogén egyensúlyok. Ipari egyensúlyi folyamatok, környezeti vonatkozások.
7. Transzportjelenségek: Hővezetés, diffúzió, konvekció, viszkozitás. Elektrolitok vezetőképessége, a fajlagos és moláris vezetés, átviteli szám. Szennyező anyagok terjedése a természetben.
8. Galvánelemek: Elektródtípusok, elektródpotenciál, elektromotoros erő, kapocsfeszültség. Az elektromotoros erő hőmérsékletfüggése. Elektrolízis, Faraday törvényei, bomlásfeszültség, leválási potenciál, túlfeszültség. Gyakorlati fontosságú galvánelemek. Elhasznált elemek tárolása, megsemmisítése, környezeti vonatkozások.
9. Reakciókinetika I.: Sebességi egyenlet, rendűség, formálkinetika. Elemi és összetett reakciók, mechanizmus. Bodenstein-elv, előegyensúlyok. A reakciósebesség hőmérsékletfüggése, aktiválási energia, sebességi eméletek elemei. Mesterséges anyagok lebomlása és felhalmozódása a természetben, környezeti hatások.
10. Reakciókinetika II.: Homogén, heterogén, auto- és enzimkatalízis. Oszcilláció. Láncreakciók, foto- és radiokémiai reakciók. A légkörbeli reakciók és a radioaktív sugárzás környezeti vonatkozásai.
11. Az anyag atomos szerkezete, a kémiai kötés: A kvantummechanikai leírás elemei, függetlenrészecske-közelítés, atomi pályák, MO és VB módszer, molekulapályák, kötések, hibridizáció. A molekulák dielektromos és mágneses sajátságai, másodlagos kötések. Ionos kötés, fémes kötés, az anyagi halmazok szerkezete. A víz szerkezete és biológiai szerepe.
12. Anyagszerkezeti vizsgáló módszerek I.: Forgási, rezgési és elektronrejtézési spektrumok, Raman-spektroszkópia, elektronspektroszkópia, tömegspektrometria. Üvegház-hatás. „Elektromágneses szmog”, mikrohullámú sugárzás (pl. mobiltelefonok) környezeti vonatkozásai.
13. Anyagszerkezeti vizsgáló módszerek II.: Röntgen-, elektron- és neutrondiffrakció, NMR-spektroszkópia.
14. Makromolekulák és kolloidok: A moláris tömeg és meghatározása. Donnan-egyensúly, dialízis. A makromolekulák térbeli szerkezete, a statisztikus gombolyag. A kolloidok osztályozása, előállítása, stabilitása, micellaképződés. A felületi feszültség és felületaktív anyagok, Gibbs-izoterma. Adszorpció.

Az ajánlott irodalom:

P. W. Atkins: Fizikai kémia I-III, 6. kiadás, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2002.

Póta Gy.: Fizikai kémia gyógyszerészhallgatók számára, egyetemi jegyzet, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen 2003.

P. W. Atkins: The Elements of Physical Chemistry With Applications in Biology, Third Edition, W. H. Freeman, 2001.

TKBE0341, TKBL0341 Szerves kémia

A tantárgy felelőse: Dr. Juhász László egyetemi docens

Heti óraszám: 2+0+3 a kredit értéke: 5

A számonkérés módja: kollokvium, gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: Környezettudományi ismeretek elsajátításához szükséges alapvető szerves kémiai fogalmak kialakítása. A szerves vegyületek fontosabb csoportjainak tárgyalása. A laboratóriumi gyakorlatok keretében, az alapvető szerves kémiai laboratóriumi műveletek megismerése és gyakorlása.

A tantárgy tematikája: A szerves vegyületekben előforduló fontosabb kötéstípusok tárgyalása. A szerves vegyületek csoportosítási elveinek ismertetése. Szénhidrogének. A szénhidrogének hidroxiszármazékai. Oxovegyületek. Nitrogéntartalmú szerves vegyületek. Kéntartalmú szerves vegyületek. A heterociklusos vegyületek fontosabb alaptípusai. Szénhidrátok. Aminosavak, peptidek, fehérjék. Nukleozidok, nukleotidok, nukleinsavak. A laboratóriumi eljárások közül a melegítés, hűtés, szűrés, desztilláció megismerése. Kísérletek alkoholokkal. Az oxovegyületek reakciói. Kísérletek karbonsavakkal. Szénhidrátok átalakítása és kimutatási reakciói. Fehérjék kimutatása és reakciói.

Az ajánlott irodalom:

Furka Á.: Szerves kémia, Tankönyvkiadó, Budapest

Gergely P., Penke B., Tóth Gy.: Szerves és bioorganikus kémia, Semmelweis Kiadó, Budapest

Lévai A.: Szerves Kémiai praktikum, Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2000

TKBE0511 Minőségi és mennyiségi analízis

A tantárgy felelőse: Dr. Farkas Etelka egyetemi tanár

Heti óraszám: 2+0+0 a kredit értéke: 3: kollokvium,

A számonkérés módja: kollokvium

A tantárgy tematikája: Mintavétel, mintaelőkészítés: oldás, feltárás, roncsolás. A minőségi analízis klasszikus módszerei. Sav-bázis egyensúlyok. Komplex-képződési egyensúlyok. Oldhatósági egyensúlyok, csapadék képződési reakciók. Redoxi egyensúlyok. Tömeg szerinti analízis (gravimetria). A csapadékok képződése, szennyeződése, szűrése, mosása, hőkezelése, mérése. Extrakciós elválasztások. Ioncserés elválasztások. Kromatográfia: adszorpciós-, megoszlásos- ioncserés-, réteg-, papírkromatográfia. Műszeres kromatográfiai módszerek. Térfogatos analitikai eljárások. Alapfogalmak. Sav-bázis titrálások. Végpont jelzés. Titrálási hiba. Többértékű savak titrálása. Mérőoldatok. Redoxi titrálások. Permangano- és jodometria. Csapadékos titrálások. Titrálási görbék, adszorpciós indikátorok. Komplex képződési reakción alapuló titrálások. Méréseredmények statisztikus értékelése. Mérések hibái. Hibaterjedés. Méréseredmények statisztikus vizsgálata, regressziós analízis.

TKBL0511 Minőségi és mennyiségi analízis

A tantárgy felelőse: Dr. Gáspár Attila egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 0+0+4 a kredit értéke: 3:

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A tantárgy tematikája: Ionok azonosítása csapadékképződési reakciókkal. Sósav, ecetsav meghatározása. Hidrogén-peroxid meghatározása permanganometrián. Kalcium és magnézium meghatározása kelatometrián.

Ajánlott irodalom:

1. Pungor Ernő: Analitikai kémia, Tankönyvkiadó (1979)
2. Fábíán István, Kiss Tamás: Analitikai kémia, KLTE (1997)
3. Willard H.H., Merritt Jr. L.L., Dean J.A., Settle Jr. F.A.: Instrumental Methods of Analysis, Wadsworth Publ. Co. (1998)
4. Kellner R., Mermet J.M., Otto M., Widmer M.M.: Analytical Chemistry, Willey-VCH (1998)

TKBG0101 Általános kémia

A tantárgy felelőse: Dr. Várnagy Katalin egyetemi docens

Heti óraszám: 0+2+0 a kredit értéke: 1

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: az alapvető sztöchiometriai-, koncentráció- és pH-számítási feladatok megoldási módszereinek, illetve az egyenletrendezés alapelveinek megismertetése.

A tantárgy tematikája: Az alapfogalmak (vegyjel, képlet, anyagmennyiség, relatív- és moláris tömeg) alkalmazása sztöchiometriai számítási feladatokban. Koncentrációegységek (százalékos összetétel, molaritás, molalitás, tömegkoncentráció) megismerése és alkalmazása koncentrációszámítási feladatokban. Az egyenletrendezés alapelvei (láncszabály és oxidációs szám alapján), alkalmazásuk kémiai számítási feladatokban. A gáztörvények megismerése, alkalmazásuk kémiai számítási feladatokban. A pH fogalma, egyértékű erős savak és bázisok pH-jának számítása.

Ajánlott irodalom:

1. Farkas E., Fábíán I., Kiss T., Posta J., Tóth I., Várnagy K.: Általános és analitikai kémiai példatár (egyetemi jegyzet, Egyetemi Kiadó, Debrecen)
2. Villányi Attila: Ötösöm lesz kémiából (Műszaki Könyvkiadó, Budapest)

TKBE0502 Elválasztástechnika

A tantárgy felelőse: Dr. Lázár István egyetemi docens

Heti óraszám: 1+0+0 a kredit értéke: 2

A számonkérés módja: kollokvium — szóbeli

A kurzus célja a legfontosabb modern kutatólaboratóriumi és vegyipari elválasztási módszerek, eszközök és eljárások elméletének és gyakorlatának a megismertetése a

hallgatókkal, különös tekintettel az egyes hagyományos és modern kromatográfias eljárások lehetséges alkalmazásaira,

Rövid tematika A folyadékkromatográfiák alapjai, főbb típusai, adszorpció, megoszlásos, méretkizárásos eljárások, normál és fordított fázisú kromatográfiás rendszerek, gélkromatográfia, ioncserés kromatográfia, affinitáskromatográfia, ionok vándorlásának elméleti alapjai. A modern analitikai és preparatív készülékek felépítési elvei, használatuk lehetőségei, általános gyakorlata. Automatikus mintaadagoló és frakciószedő rendszerek, laboratóriumi automatizálás. Modern mintaelőkészítési eljárások, folyadék-szilárd, folyadék-folyadék és szilárd fázisú extrakció. Szuperkritikus közegek alkalmazási lehetőségei az analitikában. Ultraszűrés és nanoszűrés, dialízises elválasztási eljárások. A kombinatórikus kémiában alkalmazott szilárd hordozós szintézismódszerek. Analitikai és preparatív réteg- és oszlopkromatográfiás technikák. Preparatív normál és fordított fázisú folyadékkromatográfia, gélkromatográfia, affinitáskromatográfia, ionkromatográfia. Töltött részecskék vándorlásán alapuló elválasztási és analitikai eljárások, elektromigrációs módszerek. Nagyon hig oldatokban alkalmazható elektrokémiai leválasztási módszerek.

Ajánlott irodalom:

1. Dr. Mási Istvánné (szerk.): Elválasztástechnika (Kromatográfiás módszerek), Egyetemi jegyzet, Tankönykiadó, Budapest, 1985
2. Dr. Kovácsné Dr. Hadady Katalin: Hagyományos és modern rétegrendszerű folyadékkromatográfia, egyetemi jegyzet, Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1995

TKBL0502 Elválasztástechnika (gyakorlat)

A tantárgy felelőse: Dr. Lázár István egyetemi docens

Heti óraszám: 0+0+3 a kredit értéke: 2

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A kurzus célja a modern kutatólaboratóriumokban és a vegyiparban használatos legfontosabb műszeres elválasztási módszerek, eszközök és eljárások gyakorlatának, a mintaelőkészítés elválasztástechnikai részleteinek a megismertetése, különös tekintettel a kromatográfiás eljárások lehetséges alkalmazásaira.

Rövid tematika Gázkromatográfia alapjai, legfontosabb mérési módszerei, a GC készülék felépítése, kolonnatípusok és alkalmazási lehetőségeik, kromatográfiás indexek gyakorlati alkalmazásai, mennyiségi és minőségi elemzés elvégzése, kiértékelése. Az intenzív folyadékkromatográfia alapjai, legfontosabb mérési módszerei, a HPLC készülék felépítése, kolonnatípusok és alkalmazási lehetőségeik, mintaelőkészítés, mennyiségi és minőségi elemzés elvégzése, kiértékelése. Az ionok vándorlásán alapuló kromatográfiák alapjai, legfontosabb mérési módszerei, a kapilláris elektroforézis (CE) készülék felépítése, mintaelőkészítés, mennyiségi és minőségi elemzés elvégzése, kiértékelése. A gélkromatográfia alapjai, legfontosabb géltípusok, oszlopkészítés gyakorlata, mintaelőkészítés, mennyiségi és minőségi elemzés elvégzése, kiértékelése. A rétegkromatográfiás elválasztások elméleti alapjai, legfontosabb technikái, a TLC réteg és hordozó típusai, gyakorlati elválasztási feladatok és szemikvantitatív mérési feladatok végrehajtása vékonyrétegkromatográfiás technikával, az eredmények kiértékelése.

Radiokémiai dúsítási és elválasztási módszerek általános gyakorlata, kis koncentrációk tartományában alkalmazható eljárások, radioizotóp elválasztása elektrokémiai módszerrel, mennyiségi meghatározás elvégzése, kiértékelése.

Ajánlott irodalom:

1. Dr. Mási Istvánné (szerk.): Elválasztástechnika (Kromatográfiás módszerek), Egyetemi jegyzet, Tankönykiadó, Budapest, 1985

2. Dr. Kovácsné Dr. Hadady Katalin: Hagyományos és modern rétegrendszerű folyadékkromatográfia, Egyetemi jegyzet, Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1995

TKBE0512, TKBL0512 Műszeres analitika

A tantárgy felelőse: Dr. Bellér Gábor, egyetemi tanársegéd

Heti óraszám: 2+0+3 a kredit értéke: 5

A számonkérés módja: kollokvium — szóbeli, gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: A modern műszeres analitikai módszerek elvének megismerése és gyakorlatban történő alkalmazása az orvosi diagnosztikai, biológiai, humánbiológiai kutatásban használatos rendszerek, minták adott komponenseinek minőségi és mennyiségi meghatározására. Az elsajátított anyag birtokában a hallgató képes legyen a megfelelő analitikai módszerek kiválasztására adott típusú minták kémiai összetételének vizsgálatához. A hallgatók a tantárgy elvi, elméleti részével elsősorban a gyakorlatot előkészítő előadáson ismerkednek meg.

A tantárgy tematikája: Az analitikai kémia szerepe és helye a kémiai tudományokon belül. A műszeres analitika és a klasszikus analitikai módszerek kapcsolata és eltérő vonásai.

Alapfogalmak. Az analitikai módszerek teljesítőképességének jellemzése: mintaigény, szelektivitás, analitikai érzékenység, kimutatási határ, pontosság, megismételhetőség, időigény, gazdaságosság. Az abszolút és relatív analitikai módszerek jellegzetességei. Az analitikai adatok feldolgozása, a módszerek hibája.

Műszeres módszerek. Az analízis fizikai, kémiai módszereinek a csoportosítása. Az elektrokémiai, optikai, mágneses, termikus és radiokémiai módszerek alapelve. Potenciometria: mennyiségi elemzés ionszelektív elektródokkal. A polarográfia és az oszcillometria alapja.

Optikai emissziós spektroszkópia: a spektrográfia és a lángfotometria mérési elve és gyakorlati kérdései. Abszorpciós spektroszkópia: az ultraibolya és látható spektrofotometri a. Az atomabszorpció spektrometria elve és gyakorlata. A tömegspektrometria és a derivatográfia méréstechnikai elvei.

Az analitikai adatok kiértékelése. Összehasonlító módszer. A kalibráló oldatok összetétele, szimulálása a mintákhoz. A standard addíciós módszer. Az adatok statisztikai feldolgozásának elvei. Főkomponens, cluster, diszkriminancia analízis.

A műszeres módszerek kalibrálása. Klasszikus kémiai eljárások: gravimetria, titrimetria, mint abszolút módszerek alkalmazása a műszeres analitikában. A műszeres mérésekhez alkalmas törzsoldatok és összehasonlító sorozatok készítésének az elvei. A standard referencia anyagok és szerepük a humánbiológiai minták elemzésénél. Minőségellenőrzés, minőségbiztosítás. Az analitikai laboratóriumok akkreditációja.

Sajátítsa el a gyakorlatban alkalmazott műszeres analitikai módszerek elvét, felépítését, teljesítőképességét, különböző típusú minták adott komponenseinek műszeres analitikai módszerrel történő meghatározási lehetőségeit. Képes legyen arra, hogy eldöntse, hogy adott analitikai probléma megoldásához milyen műszeres analitikai módszer alkalmazása tekinthető optimálisnak.

Ajánlott irodalom:

1. Pungor Ernő: Analitikai kémia, Tankönyvkiadó (BME egyetemi jegyzet), Budapest, 1985
2. Pokol György - Sztatisz Janisz: Analitikai kémia 1., Műszaki Egyetem Kiadó, Budapest, 1999.
3. Burger Kálmán: Az analitikai kémia alapjai, Semmelweis Kiadó, Gyula, 1999.
4. Csányi - Farsang - Szakács: Műszeres analízis, Tankönyvkiadó, Budapest, 1969.

5. H.H. Witlard, L.L. Merritt, J.A. Dean, FA. Settle: Instrumental methods of Analysis, Wadsworth Publ. Co., Belmont, California, 1988.

TKBE0543, TKBL0543 Szerves nyomszennyezők analitikája

A tantárgy fele/őse: Dr. Lázár István egyetemi docens

Heti óraszám: 1+0+3 a kredit értéke: 4

A számonkérés módja: kollokvium — szóbeli, gyakorlati jegy

A kurzus célja A hallgatók megismertetése a környezetben előforduló, különösen veszélyes szerves szennyezők kimutatására használt műszeres analitikai mérés technikai eljárások gyakorlati alapjaival, a speciális mintafeldolgozási módszerekkel. Környezeti minták mérésének különböző módszerekkel történő elvégzése, az eredmények kiértékelése és diszkutálása.

A tantárgy tematikája: A különböző típusba tartozó nyomszennyezőkkel kapcsolatos különleges mintaelőkészítések, hagyományos és speciális előkezelési és dúsítási eljárások áttekintése mérési típusonként. A minták kezelésének, tárolásának a megismertetése, gyakorlati ismerkedés a mintával érintkező edények különleges felületkezelésének módszereivel, az eszközökkel kapcsolatos kíváncsiak. Extrakciós eljárások használatának, a dúsított minták további feldolgozásának, és a clean-up eljárásoknak a megismertetése, gyakoroltatása. Teljes mintafeldolgozási és mérési gyakorlatok elvégzése GC-FID és HPLC-UV/VIS technikákkal és további módszerekkel. Környezeti minták előkészítése MS mérésekhez, a mérési adatok kiértékelése, keresés interneten hozzáférhető spektrumkönyvtárakban, ismeretlen szennyezők azonosítása.

Ajánlott irodalom:

Dinya Zoltán-Suszter Gabriella-Kiss Attila-Papp Gábor-Bak István: Környezetszennyező szerves vegyületek analitikája (egyetemi jegyzet, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2002)

TKBE0544, TKBL0544 Mintavételi és mintaelőkészítési módszerek

A tantárgy fele/őse: Dr. Baranyai Edina egyetemi tanársegéd

Heti óraszám: 1+0+2 kredit értéke: 2

A számonkérés módja: kollokvium – szóbeli, gyakorlati jegy

A kurzus célja: Megismertetni a hallgatókkal az analitikai vizsgálatok stratégiáját, amelynek az elemzéseket megelőző két legmeghatározóbb lépése a mintavétel és a mintaelőkészítés. Cél, hogy a legkülönbözőbb analitikai vizsgálatokhoz ki tudják választani és el tudják végezni az elemző módszerhez legjobban illeszkedő mintavételt és előkészítést, amely biztosítja, hogy a minta reprezentatív maradjon.

A tantárgy tematikája: Környezetünk anyagi rendszereinek, mintatípusainak osztályozása. A mintavételi technikák ismertetése és gyakorlatban történő alkalmazása az atmoszféra, hidroszféra, biológiai anyagok, talajok, folyami, tavi, lápi üledékek mintavételénél. Biológiai, humánbiológiai minták mintavételének szabályai. Szálló és ülepedő porok, üledékek, talajminták szemcseméret szerinti frakcionálása. Átlag és pontmintavétel szabályai.

Környezeti és biológiai minták előkészítése nyomelem-analitikai vizsgálatokhoz. Száraz hamvasztás, atmoszférikus és mikrohullámmal elősegített zárt téri nedves roncsolás előnyei, hátrányai. Talajok, ásványok, szilikáttartalmú anyagok lúgos feltárása. Mintaelőkészítési módszerek alkalmazása speciációs analitikai célokra. Előkészítés kromatográfiás elválasztásokhoz. A nyomnyi koncentrációjú alkotók dúsítási eljárásai. A mintaelőkészítésre használatos klasszikus, nyomelem- és nagy tisztaságú laboratóriumok jellemzése.

Ajánlott irodalom:

1. Dinya Zoltán-Susztér Gabriella-Kiss Attila-Papp Gábor-Bak István: Környezetszennyező szerves vegyületek analitikája (egyetemi jegyzet, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2002)
2. Papp L.: Környezeti minták analitikai kémiai vizsgálata. KLTE jegyzet, Debrecen, 2004
3. Erdey László, Mázor László: Analitikai kézikönyv, Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1974

TKBE0441 Környezeti radiokémia

A tantárgy felelőse: Dr. Nagy Noémi egyetemi docens

Heti óraszám: 1+0+0 a kredit értéke: 2

A számonkérés módja: kollokvium - szóbeli vagy írásbeli

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy oktatásának célja a radioaktivitással kapcsolatos alapfogalmak elsajátítása, a radioaktív izotópok felhasználásának környezeti szempontokat figyelembe vevő bemutatása.

A tantárgy tematikája: A radioaktivitás fogalma, felfedezése, felhasználása. Környezetben előforduló radioaktív izotópok. Az atommag alkotórészei, szerkezete, stabil és radioaktív atommagok. A radioaktív bomlás kinetikája. Bomlássebesség, felezési idő, átlagos élettartam, aktivitás, intenzitás. Összetett bomlások: elágazó bomlások, bomlási sorok. Radioaktív bomlások mechanizmusa, típusai. Magreakciók Atomreaktorok és ciklotronok Az elemek keletkezése az univerzumban A radioaktív sugárzás és anyag kölcsönhatásai Dozimetria A sugárzás kémiai és biológiai hatásai Környezeti radioaktivitás. Kémiai formák jelentősége.

Az ajánlott irodalom:

- Nagy L. Gy., Nagyné László K., Radiokémia és izotóptechnika (Műegyetemi Kiadó, 1997)
Kiss I., Vértés A.: Magkémia (Akadémiai Kiadó): ELTE, DE, SZTE, VE
Németh Z.: Radiokémiai és izotóptechnikai alapismeretek (VE 1996): SZTE, VE, ZMNE

TKBE1212, TKBL1212 Műanyagok és feldolgozásuk

A tantárgy felelőse: Dr. Deák György egyetemi docens

Heti óraszám: 1+0+2 a kredit értéke: 4

A számonkérés módja: félévközi jegy

A tantárgy oktatásának célja: A legfontosabb polimerekkel, azok fizikai és kémiai tulajdonságaival való megismerkedés, alapvető vizsgálati módszerek szabványos alkalmazása.

A tantárgy tematikája:

A polimerek és a műanyagok fogalma, felosztása, adalékok fajtái és használatuk célja. A polietilén, polipropilén és legfontosabb kopolimerjeik előállítása, tulajdonságai, alkalmazása. Poli-izobutilén, butil gumi, termoplasztikus elasztomerek. Polisztirol, poli-butadién, poli-

akril-nitril és kopolimerjei (SAN, SBR, NBR és ABS kopolimerek). Klór és fluor tartalmú polimerek (PVC, utáklórozott PVC, PVDC, PTFE, PTFKE). Poli(vinil-acetát), poli(vinil-alkohol) és származékai, poli(vinil-pirrolidon). A fontosabb poli-diének, elasztomerek (PB, Poliizoprén, Polikloroprén) előállítása és tulajdonságai. Vulkanizálás. Poli-akrilátok és származékaik előállítása, tulajdonságai. Telítetlen és telített poliészterek, polikarbonátok előállítása, tulajdonságai, alkalmazása. Alkidgyanták. Poliéterek (alifás, aromás típusok). Epoxigyanták és térhálósításuk. Poliamidok és poliimidek. Feno- és amino-plasztok előállítása, tulajdonságai. Poliuretánok. Szilikonok. Cellulóz származékok. Balesetvédelmi oktatás. Műanyagok azonosítása I. Műanyagok azonosítása II. Lágy PVC lágyító tartalmának meghatározása Soxlet extrakcióval. Műanyagok mechanikai tulajdonságainak meghatározása húzóvizsgálat alapján. Polipropilének ütővizsgálata. Benyomódási- és Rockwell-keménység meghatározása. ZH.

Az ajánlott irodalom:

Zsuga M.: Makromolekuláris Kémia, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen (2003)

Zsuga M.: Műanyagok, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen (2003)

Kovács L.: Műanyag zsebkönyv, Műszaki Könyvkiadó, Budapest (1979)

Borda J.: Műanyagok gyártása és feldolgozása, KLTE-TTK (1994)

G. Odian: Principles of Polymerization, McGraw-Hill, New York (1983)

TEBE2601 Környezeti adatok feldolgozása

A tantárgy felelőse: Dr. Erdélyi Zoltán egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 2+2+0 a kredit értéke: 4

A számonkérés módja: Kollokvium

A tantárgy oktatásának célja: A különböző környezeti vizsgálatok során begyűjtött adatok kiértékelése. Az adatok szakszerű feldolgozása nélkülözhetetlen a természetben lejátszódó folyamatok tendenciájának megítélésében. A tárgy célja, az ehhez szükséges alapismeretek elsajátítása és begyakorlása könnyen hozzáférhető számítógépes programok segítségével.

A tantárgy tematikája: Statisztika alapelemei: átlag, szórás, stb. Függvények: a természetben lejátszódó folyamatok leírása szempontjából fontos függvények áttekintése. Koordináta-rendszerek: alapvető koordináta-rendszerek - egyenes vonalú (pl. derékszögű), görbevonallú (pl. gömbi, henger) - áttekintése. Diagrammok: a mérési adatok és az azok feldolgozásából kapott eredmények megjelenítésének alapvető szabályai és módszerei (pl. lineáris és logaritmikus skálázás, skálatörések, hisztogram, stb.). Függvényillesztés: lineáris és nemlineáris regresszió, interpoláció és extrapoláció. Simítási eljárások: mozgóátlag, többpontos simítások, stb. Hibabecslés: az adatok feldolgozása során nyert eredmények, következtetések megbízhatóságának megítélése. Nagy mennyiségű adatok feldolgozása: egy mérés során keletkezett és/vagy mérési sorozatokból származó nagy mennyiségű adatok egyszeri vagy ismétlődő feldolgozásának célszerűsítése. Modellezés, előrejelzés: egyszerű modellek felállítása az adatok feldolgozását követően és azok használata előrejelzésre (iterációs módszerek, célérték keresés, közelítő számítások, véletlenszám-generálás).

A gyakorlatok tematikája követi az előadások anyagát. A gyakorlat célja különböző modell és valós adatsorok feldolgozása és az eredmények vizuális megjelenítésének begyakorlása könnyen hozzáférhető számítógépes programok segítségével.

Az ajánlott irodalom:

Reiman I.: Matematika Műszaki könyvkiadó, Budapest, 1992

Obádovics J. Gy.: Matematika Műszaki könyvkiadó, Budapest, 1963
I. N. Bronstejn, K. A. Szemengyejev, G. Musiol, H. Mühlig: Matematikai Zsebkönyv
TypoTEX Kiadó, Budapest, 2000
Pétery K.: Excel LSI Oktatóközpont, 1995

TFBL0501 Mechanikai és hőtani mérések

A tantárgy felelőse: Dr. Daróczy Lajos egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 0+0+1 a kredit értéke: 1

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: Az alapvető mechanikai és hőtani mennyiségek mérési módszereinek és a mérőeszközök használatának elsajátítása. Az adatfeldolgozás és méréskiértékelés alapelemeinek megismertetése.

A tantárgy tematikája: Nehézségi gyorsulás mérése. Young-modulus mérése megnyúlásból és lehajlásból. Folyadékok és szilárd testek belső surlódásának vizsgálata. Teljesítmény és hatásfok mérése. Felületi feszültség mérése. Hang terjedési sebességének mérése. Hőmérsékletmérés. Termopár, ellenálláshőmérő használata, hitelesítése. Fajhő és olvadáshő mérése. Víz forráshőjének mérése. Levegő nedvességtartalmának meghatározása. Szilárdtestek és folyadékok hőtágulásának vizsgálata. Hővezetés tényező meghatározása.

Az ajánlott irodalom:

Csordás, Horvai, Patkó, Zsoldos: Fizikai laboratóriumi gyakorlatok Tankönyvkiadó, Budapest 1981

Szalay S.: Fizikai gyakorlatok I. Tankönyvkiadó, Budapest 1968

Budó Á.: Kísérleti fizika I. Tankönyvkiadó, Budapest 1981

Dede-Demény: Kísérleti fizika I-II. Tankönyvkiadó, Budapest 1983

J. J. O'Dwyer: College physics second edition, Wadsworth Publishing Company 1984

TFBL0503 Optikai mérések

A tantárgy felelőse: Dr. Erdélyi Zoltán egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 0+0+1 a kredit értéke: 1

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: A kísérletezés, mérés a megismerés egyik döntő része. Tapasztalatokat, adatokat szolgáltat a mélyebb összefüggések felismeréséhez, majd az általánosabb törvények leírásához. Az elméleti eredmények helyességéről ismét a kísérlet, a gyakorlat után győződhetünk meg. Az alap laboratóriumi gyakorlatok célja alapvető mérési módszerek, műszerek megismerése, egyszerű kísérleteken keresztül jobban megérteni az előadásban ismertett alapvető összefüggéseket. A szemléletesség mellett továbbá cél a mérések lehetőséghez mért minél pontosabb elvégzése, a mérési eredmények hibáinak értelmezése és szakszerű becslése.

A tantárgy tematikája: Lencsék gyújtótávolságának mérése: egy-egy vékony gyűjtő, illetve szóró lencse fókusz-távolságának meghatározása több módszerrel (pl. lencsetörvény alapján, Bessel-módszerrel, grafikus módszerrel). Lencsehibák mérése: vékony gyűjtőlencse néhány jellemző hibájának meghatározása. A távcső és a mikroszkóp vizsgálata: a távcső nagyításának, látószögének, valamint a mikroszkóp egyik objektív-nagyításának,

fókusz távolságának és a mikroszkóp össznagyításának és egy tárgy méretének a meghatározása. Fotometria: a hitelesítési görbe felvétele után egy izzó fényerősségének (szögeloszlás is), valamint egy ernyő reflexiójának (szögeloszlás is) meghatározása. Mérések Pulfrich-fotométerrel: színes folyadék abszorpciós spektrumának, az oldat abszorbanciájának és koncentrációjának; valamint különböző mértékben megvilágított filmek feketedési görbéjének kimérése. Polarimetria: optikailag aktív oldatok forgatási irányának, fajlagos forgatóképességének, valamint koncentrációjuknak meghatározása. Törésmutató és diszperzió vizsgálata: néhány folyadék törésmutatójának és diszperziójának meghatározása (koncentráció- és hőmérsékletfüggése) Abbe-féle refraktométerrel, továbbá egy prizma törésmutatójának meghatározása goniométerrel.

Az ajánlott irodalom:

Budó Á., Mátrai T.: Kísérleti fizika III Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1977

Csordás L., Patkó J., Horvai R., Zsoldos L.: Fizikai laboratóriumi gyakorlatok I. Tankönyvkiadó, Budapest, 1989

Szalay S.: Fizikai gyakorlatok I. Tankönyvkiadó, Budapest, 1989

Kiss S., Kedves F.: Kiegészítő jegyzet optika laboratóriumi gyakorlatokhoz Debrecen 1982

TFBE2602 Akusztika és zajártalmak

A tantárgy felelőse: Dr. Szabó Sándor egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 1+0+1 a kredit értéke: 2

Számonkérés módja: kollokvium-szóbeli

A tárgy oktatásának célja: A tárgy oktatásának célja, hogy megismertesse a hallgatókat az akusztika alapfogalmaival, a természetes és mesterséges környezetben előforduló akusztikai jelenségek vizsgálati módjaival, a zaj és egyéb hangjelenségek biofizikai hatásaival, fizikai-biofizikai-pszichológiai jellemzésével. További cél, hogy a hallgatók ismereteket szerezzenek az egészséges akusztikai környezet kiépítéséhez szükséges alapvető jelenségekről és módszerekről, a zaj elleni védekezés módjairól.

A tantárgy tematikája: Matematikai alapfogalmak: Alapvető differenciálási és integrálási szabályok, szögfüggvények ismételése. A komplex számokkal kapcsolatos legfontosabb alapösszefüggések.

Fizikai alapfogalmak: Rezgések, hullámok. Periódus, amplitúdó, fázisállandó, körfrekvencia, a forgó és rezgőmozgás kapcsolata, a transzverzális és longitudinális hullámok fogalma, polarizáció, hullámok és rezgések összegzése. Interferencia, elhajlás fogalma és következményei. Terjedési tulajdonságok, kényszer és csatolt rezgések, rezonancia, energia viszonyok.

A hang spektrumának fogalma: A Fourier tétel. A Fourier integrál. Speciális hangok spektrumai. Az alap és felhangok fogalma. Az egyszerű szinuszos hang, a zenei hang és a zaj foglalmi.

A hangok érzékelése: A fül biofizikája. A külső és a középfül akusztikai szerepe. A középfül izmai. Erősítés, szűrés, és gyengítés a külső és a középfülben. A belső fül anatómiája és biofizikája. A rezgések elektromos jelekké való átalakulása. A frekvencia és az intenzitás hatásai a belső fülben. Konkurens elméletek a belső fül működésére vonatkozólag. Békéssy György munkássága. A fülben keletkező elektromos jelek további idegi feldolgozása.

A hangérzet jellemzése: Fizikai és pszichológiai skálák. Hangerő, hangmagasság hangszín, konszonancia, diszszonancia, kellemes és kellemetlen hatások. Hallásküszöb, elfedés. Decibell, phon, son skálák. A harmónikus hanközök és hangmagasságok, a mel, a melodikus hanközök és hangmagasságok. A hangmagasság függése speciális tényezőktől: virtuális alaphang,

különbségi hangok, a hangerő és a hangmagasság kapcsolata, az időbeliség és a hangmagasság kapcsolata.

A hallással összefüggésbe hozható betegségek. A halláskárosodás okai. Zajártalom. A hallás biofizikai vizsgálati módszerei.

Védekezés a kellemetlen, vagy káros hang hatások ellen. Hangok elnyelése közegben és felületen. A pórusos anyagok lemezek, rezonátorok szerepe. Akusztikus szűrők. A teremakusztika néhány alapelve. Domború és homorú felületek. Hangsugarak és hang homlokfelület felhasználása a termék jellemzésében. Teremhangok. Csörgő visszhang. Utózenngési idő. Átlagos elnyelési fok. Diffúzitás és hang tisztaság. Visszhangfok. Időkésés retesz. Hanggátlás. Példák az ipari és egyéb mesterséges környezetből.

Hangok keltése-mérése-feldolgozása. Hagyományos és modern módszerek Példák elektronikus, és számítógépes hangkezelésre.

Az ajánlott irodalom:

Tarnóczy T.: Akusztika-fizikai akusztika, Akadémiai kiadó, Budapest 1963

L. L. Beranek: Zajcsökkentés, Műszaki Könyvkiadó, Budapest 1967

Tarnóczy T., Zenei akusztika, Zeneműkiadó, Budapest, 1982

Angster J., Arató É. Akusztikai példatár, Akadémiai Könyvkiadó, Budapest, 1986

Reis F., Az épületakusztika alapjai: épületek akusztikai tervezésének gyakorlata, Terc, cop. Budapest, 2003

Budó Á.: Kísérleti Fizika I. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994.

Holics L.: Fizika III, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994.

Silbernagl-Despopoulos, Élettan, (rajzolta Wolf-Rüdiger Gay és Astried Rothenburger, ford. Bari Ferenc, Benedek György, Dux Mária, JancsóGábor, Sárý Gyula, Budapest) Springer, 1994 (Gyoma: Kner Ny.) (SH atlasz, 10.)

TFBE2603 Méréstechnika

A tantárgy felelőse: Váradiné Dr. Szarka Angéla egyetemi docens

Heti óraszám: 2+0+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium - szóbeli

A tantárgy oktatásának célja: A legfontosabb metrológiai alapfogalmak, mérési módszerek, eszközök működésének elsajátítása, a mérési adatok statisztikus tulajdonságainak megismertetése és az adatok feldolgozásához alkalmazott matematikai eljárások, érzékelőkre alapozott mérési technikák bemutatása.

A tantárgy tematikája: Fizikai mennyiségek, mértékrendszerek, SI rendszer felépítése, legfontosabb elemei. Skála-transzformációk, empirikus skálák, metrológiai alapfogalmak. A véletlen szerepe a mérésben: valószínűségi alapfogalmak, várható érték, szórás, mérési eredmények hibái, meghatározásuk, csökkentésük, hibaterjedés. Statisztikai becslések, hipotézisvizsgálat, regresszió, függvényillesztés. Az információ fogalma, mérés és információ kapcsolata. Alapvető mechanikai mennyiségek mérésére szolgáló technikai eszközök működési elvei és használatuk: távolság, gyorsulás, tömeg és idő mérésének hagyományos és modern eszközei, módszerei. Termodinamikai mennyiségek mérése: hőmérséklet, nyomás. Elektromos mennyiségek mérése: áram, feszültség, kapacitás, elektromos ellenállás és elektromos teljesítmény mérése. Elektromos eszközök: tápegységek, feszültség- és áramgenerátor, függvénygenerátor, mérőerősítő, oszcilloszkóp. Alapvető elektromos mérési eljárások, időben változó elektromos mennyiségek mérése, számítógépre alapozott mérési eljárások. Érzékelők és beavatkozók főbb csoportjai, jellemző méréstechnikai tulajdonságaik, működésük fizikai alapjai. Pozíció, irány, hőmérséklet, mechanikai deformáció, erő, nyomás,

gyorsulás, helyzetváltozás, sebesség, mágneses indukció, vezetőképesség, fény, ionizáló sugárzás érzékelése. Érzékelők alkalmazása.

Az ajánlott irodalom:

Angeli I.: *Méréstechnika*, egyetemi jegyzet, Debrecen, 1985.

Budó Á.: *Kísérleti Fizika I., II.*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1971.

Hevessy I.: *Elektromosságtan I., II.*, 2001

Litz J.: *Általános Fizika II, Elektromosságtan és mágnességtan*, Műszaki Kiadó, 2000.

Hahn E., Harsányi G., Lepsényi I. és Mizsei J. (szerk: Harsányi, G.): *Érzékelők és beavatkozók*, BME Villamosmérnöki és Informatikai Kar, 1999.

TFBL2601 Környezeti folyamatok modellezése

A tantárgy felelőse: Dr. Erdélyiné Dr. Baradács Eszter egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 1+0+1 a kredit értéke: 2

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy oktatásának célja a radionuklidok környezeti mozgásának (diszperziójának, transzportjának) megismerése, a jelenségek leírása modellek segítségével.

A tantárgy tematikája: A modellezésről általában. Modellek alkalmazásának előnyei és problémái a környezeti vizsgálatokban. A modellek csoportosítása. Modellek megbízhatósága, nemzetközi modell összehasonlítások. Paraméter-érzékenységi és paraméter-bizonytalansági elemzések. Kompartment modellek.

Radionuklidok viselkedése a környezetben. Radioizotópok légköri terjedésének modellezése.

Talajbeli transzportfolyamatok modellezése. Vizi környezet. A tápláléklánc szennyeződése.

A ModelMaker szoftver: a szoftver elemei, funkciók használata. Eredmények megjelenítése.

Bizonytalansági elemzés Monte Carlo eljárással.

Egyéni feladat, melynek keretében a hallgatók egy-egy radionuklid mozgásának modellezését, szimulációját kapják feladatul, néhány irodalommal. Ez alapján kell elkészíteni a koncepcionális és matematikai modellt, majd a számítógépi realizációt és konkrét paraméter stb. Értékekkel futtatni, az eredményeket ábrázolni és magyarázni.

Az ajánlott irodalom:

Kanyár B., Béres Cs., Somlai J., Szabó S. 2000: Radioökológia és környezeti sugárvédelem.

Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém.

Éltető Ö., Meszéná Gy., Ziermann M. 1982: Sztochasztikus módszerek és modellek. Budapest

Horvai Gy. 2001: Sokváltozós adatelemzés. *Nemzeti Tankönyv Kiadó, Budapest.*

Köteles Gy. 2002: Sugáregészségtan. *Medicina Könyvkiadó Rt., Budapest.*

Bede G., Gács I. 1976: Szennyezőanyagok terjedése a légkörben. *BME Továbbképző Intézete, Budapest.*

Kanyár B. 1999: A tápláléklánc szennyeződése radioaktív anyaggal. *Fizikai Szemle* 49, pp. 241-249

ModelMaker User Manual. 2000: *Cherwell Scientific Limited, Oxford*

TFBL0511 Radioaktivitási mérések

A tantárgy felelőse: Dr. Papp Zoltán egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 0+0+1 a kredit értéke: 1

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: Radioaktív izotópok alfa- és béta-sugárzásának mérésére alkalmas mérőeszközök, és e sugárzások egyes tulajdonságainak megismertetése.

A tantárgy tematikája: (1) Alfa-sugárzás levegőbeli hatótávolságának és energiájának meghatározása változtatható nyomású mérőkamra és szcintillációs számláló segítségével. (2) Béta-sugárzás önabszorpciójának vizsgálata végeablakos Geiger-Müller számlálóval. (3) Béta-sugárzás anyagról való visszaszóródásának tanulmányozása Geiger-Müller számlálóval. (4) Béta-sugárzás hatótávolságának és energiájának meghatározása abszorpciós görbe mérése alapján.

Az ajánlott irodalom:

Daróczy S. et al.: Fizikai Gyakorlatok, Radioaktív labor, KLTE TTK Kísérleti Fizikai Tanszék (házi jegyzet), 1973

Szalay S., Fizikai gyakorlatok III. kötet, Tankönyvkiadó, Budapest, 1978

Kanyár B., Béres Cs., Somlai J., Szabó S. A. 2000: Radioökológia és környezeti sugárvédelem. Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém.

TFBE2503 Sugárvédelem és dozimetria

A tantárgy felelőse: Dr. Papp Zoltán egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 2+0+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium – írásbeli vagy szóbeli

A tantárgy oktatásának célja: A környezeti radioaktivitás, ionizáló sugárzások, és az általuk okozott sugárdózisok mérésére és becslésére alkalmas mérőeszközök és módszerek, valamint az ionizáló sugárzások káros biológiai hatásai ellen való védekezés (sugárvédelem) legalapvetőbb elveinek, módszereinek, eszközeinek és jogi szabályozásának megismertetése.

A tantárgy tematikája: A környezeti radioaktivitás, ionizáló sugárzások, és az általuk okozott sugárdózisok mérésére és becslésére alkalmas mérőeszközök és módszerek áttekintése. Az ionizáló sugárzás és az anyag kölcsönhatása. Az élő anyagban a sugárzás hatására létrejövő kémiai és biológiai folyamatok, azok biológiai hatása. Sztohasztikus és determinisztikus hatások. Dozimetriai fogalmak. A népeiséget érő természetes és mesterséges forrásoktól eredő sugárterhelés. A sugárvédelem alapelvei, módszerei, eszközei, sugárvédelmi normák és jogi szabályozás.

Az ajánlott irodalom:

Kiss D. Kajcsos Zs.: Nukleáris technika, Tankönyvkiadó, Budapest, 1984

Kiss D., Horváth Á., Kiss Á.: Kísérleti atomfizika, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 1998

Köteles Gy. (szerk.): Sugáregészségtan, Medicina Könyvkiadó Rt., Budapest, 2002

TEBL0001 Szakdolgozat I.

Heti óraszám: min. 10 a kredit értéke: 5

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

TEBG0001 Szaklabor konzultáció I.

Heti óraszám: 0+2+0 a kredit értéke: 2
Csak a TEBL0001 tárggyal vehető fel.

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

TEBL0002 Szakdolgozat II.

Heti óraszám: min. 10 a kredit értéke: 5
A számonkérés módja: gyakorlati jegy

TEBG0002 Szaklabor konzultáció II.

Heti óraszám: 0+2+0 a kredit értéke: 2
Csak a TEBL0002 tárggyal vehető fel.

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A szakdolgozat terepen vagy laboratóriumban történő kutatómunka témavezető irányításával ill. a környezetten valamely szakterületének irodalmi feldolgozása is lehet.

A szakdolgozati témaválasztás a 4. félévben történik, a TTK honlapon megtalálható űrlapot kitöltve, a témavezetővel aláíratva az intézeti irodában kell leadni. A szakdolgozat elkészítése a 4. és 5. félévekben történik az előbbi négy kurzus felvételével.

Differenciált szakmai ismeretek tárgyai – Monitorozó specializáció

TGBG0680 Geoinformatika alkalmazása a környezetvédelemben

A tantárgy felelőse: Dr. Szabó Szilárd, egyetemi docens

Heti óraszám: 0+2+0 a kredit értéke: 1
A számonkérés módja: gyakorlati jegy – szóbeli és beadandó feladatok

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy oktatásának célja az, hogy a hallgatók az alapvető térinformatikai műveletek alkalmazását lássák a gyakorlatban, elsősorban környezetvédelmi problémák megoldásán keresztül.

A tantárgy tematikája: Környezeti jelenségek tipizálása az ábrázolás technikájának szempontjából; az adattárolás típusai és ennek kapcsolata a környezeti jelenségekkel, folyamatokkal.

A vektoros rendszerek. Típusai, felépítésük, működésük alapjai. Környezetvédelmi problémák megoldása: leíró adatok alapján történő leválogatás (SQL), érintettség-vizsgálat, puffterületek kijelölése. GPS adatok integrációja.

Raszteres rendszerek. A raszteres ábrázolás sajátosságai. Környezetvédelmi problémák megoldása a következők segítségével: boolean műveletek, átlapolás, térképi algebra. Térbeli interpolációk, típusai. Digitális magasságmodellek, statisztikai felszínek. Felszínelemzés, térképi rétegek statisztikája.

Az ajánlott irodalom:

Tamás J. 2000. Térinformatika I., Debreceni Egyetem, Mezőgazdaság-tudományi Kar, 292 p.

Tamás J. 2000. Térinformatika II., Debreceni Egyetem, Mezőgazdaság-tudományi Kar, pp. 292-398.

Márkus B. szerk. Bevezetés a térinformatikába. NCGIA Core Curriculum

Kertész Á. 1997. A térinformatika és alkalmazásai, Holnap Kiadó, 240 p.

Detrekői Á. – Szabó Gy. 1995. Bevezetés a térinformatikába, Nemzeti Tankönyvkiadó, 250 p.

TEBG0202 Távérzékelés és térképtan

A tantárgy felelőse: Dr. Lóki József egyetemi tanár

Heti óraszám: 1+2+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: Az elméleti órák keretében a hallgatók megismerjék a hazai legfontosabb vetületi típusokat és azok eltérő torzulási viszonyait. A térképi ábrázolás módszereinek és alapelveinek megismerésén túl a légi és űrfelvételek térképészeti alkalmazásának lehetőségeit is elsajátítsák. Gyakorlatokon a legfontosabb cél a térképolvasáshoz és a különféle mérésekhez szükséges alapvető készségek elsajátítása.

A tantárgy tematikája: Az elméleti órák keretében először a hallgatók megismerik a térképszerkesztéshez és értékeléshez nélkülözhetetlen legfontosabb hazai vetületi típusokat és azok torzulási viszonyait. A térképi ábrázolás módszereinek megismerése után a térképek tartalmi értékelésével foglalkozunk. A légi- és űrfelvételek térképészeti alkalmazása is az elméleti anyag része. A gyakorlati órákon a térképrajzoláshoz és térképolvasáshoz szükséges alapvető készségek elsajátításán túl ismereteket szereznek a számítógépek térképészeti alkalmazásáról, a digitális atlaszok, interneten található térképek használatáról. A későbbi tanulmányaikat, illetve munkájukat segítik a különböző térképmérési gyakorlatok és a térképi tájékozódást segítő GPS műszerek megismerése. A tananyag az egyszerűbb térképfelvételi eljárások ismeretét is magába foglalja.

Az ajánlott irodalom:

Unger J.: Bevezetés a térképészetbe. JATE Press, 1999

Horváth G. Zsiga A.: Térképészeti ismeretek és gyakorlatok. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1997

Imédi-Molnár L.: Térképtan. Tankönyvkiadó (egyetemi jegyzet), Budapest, 1980. p. 185

TGBL1116 Meteorológiai műszerek

A tantárgy felelőse: Dr. Lázár István egyetemi docens

Heti óraszám: 0+2+0 a kredit értéke: 2

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy oktatásának célja a meteorológiai megfigyelésekhez gyakorlatban használt műszerek működésének elvi alapjainak megismertetése és gyakorlati használatuk bemutatása.

A tantárgy tematikája: A meteorológiai megfigyelő hálózat, a megfigyelés időpontjai. Meteorológiai Szervezetek (OMSZ, WMO). A sugárzás és a hőmérséklet mérését lehetővé tevő fizikai jelenségek. A hőmérséklet mérés módszerei és eszközei. A napsugárzás mérése (a sugárzás időtartama). A napsugárzás mérése (a sugárzás intenzitása). A légnyomás mérés

műszerei és a barometrikus magassági formula gyakorlati alkalmazása. A légnedvesség mérésének lehetőségei. A felhőzet és a csapadék megfigyelése. A szél mérése. Az automata meteorológiai állomásokról és az űrbázisú megfigyelőrendszerről.

Az ajánlott irodalom:

Czelnai R. 1993: Bevezetés a meteorológiába III.: A meteorológia eszközei és módszerei.

Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Makra L. 1991: Meteorológiai műszertan. *JATEPress, Szeged*

Szász G. - Tőkei L. (szerk.) 1997: Meteorológia mezőgazdáknak, kertészeknek, erdészeknek

Mezőgazda Kiadó, Budapest

TGBE1118 Környezet klimatológia

A tantárgy felelőse: Dr Szegedi Sándor egyetemi docens

Heti óraszám: 2+0+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium - írásban

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy oktatásának célja a mikro- és mezoléptékű klimatológiai térskálák, így az egyszerű és összetett felszínek, növényállományok, tájak és városok klímájának sajátosságainak bemutatása. Továbbá a levegőszennyezés meteorológiai vonatkozásainak ismertetése.

A tantárgy tematikája: A klimatológiai skálák térbeli és időbeli jellemzői. Kopár felszínek éghajlata: homokszivatag, hó- és jégfelszínek, vízfelszínek klímája. Terep/tájklíma: A tájklimatológia fogalma. A meteorológiai elemek változása a mezo- és mikroklimatikus térben. Alkalmazott számítási és mérési módszerek (a besugárzás időtartama, a horizontkorlátozás mértéke), terepi mérések. Városlíma: Városi sugárzási viszonyok, hősziget-effektus, városi cirkuláció. Budapest, Szeged és Debrecen városlíma kutatásai. Erdőklíma: A növényállományok klímája és hatásuk az egyes meteorológiai elemek alakulására. Az erdő hatása közvetlen környezetére. Levegőszennyezettség meteorológiai vonatkozásai. Városi levegőszennyező anyagok és hatásaik.

Az ajánlott irodalom:

Justyák J. - Tar K. 1994: Debrecen éghajlata. *KLTE, Debrecen*

Probáld F. 1974: Budapest városlímája. *Akadémiai Kiadó, Budapest*

Rákóczi F. 1998: Életterünk a légkör. *Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 302p.*

Szász G. - Tőkei L. (szerk.) 1997: Meteorológia mezőgazdáknak, kertészeknek, erdészeknek.

Mezőgazda Kiadó, Budapest

Szász G. 1988: Agrometeorológia. *Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 462p.*

Szepesi D. (szerk.) 1981: A levegőkörnyezet (levegőminőség és humánkomfort) tervezése.

Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 201p.

Unger J. – Sümeghy Z. 2002: Környezeti klimatológia. Kisléptékű éghajlatok, városlíma.

JATEPress, Szeged, 202p.

Unger J. 1997: Lokális- és mikroklimák. *JATE, Szeged, 157p.*

TGBE1109 Környezetföldtan

A tantárgy felelőse: Dr. Kozák Miklós egyetemi docens

Heti óraszám: 2+0+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium

A tantárgy oktatásának célja: Hallgató sajátítsa el azt a szemléletmódot, amely bizonyos fokú geológiai alapismeretek birtokában képes az élettelen környezet természetes adottságainak és fejlődésének, mint környezeti háttérnek valamint, a földtani közeg élővilággal kapcsolatos kölcsönhatásainak megismerésére, kedvezőtlen folyamatainak előrejelzésére és megelőzésére.

A tantárgy tematikája: Tárgyalásra kerül a földi anyagáramlási rendszerek fejlődésének, egyensúlyának valamint ciklicitásának és egyirányúságának kérdése, az egyensúlyt veszélyeztető természetes és antropogén változások típusai, a földtani közeg fogalma. Vizsgáljuk a földtani folyamatoknak az emberiségre, illetve az emberi tevékenységnek a földtani környezetre gyakorolt hatását, a technogén, urbanogén, agrogén és természetközeli típusú térségekben.

A technogén környezet fogalma, objektumai és ezek hatása a földtani közegre. Ennek keretében megismerkedünk a felszíni és felszín alatti bányászat fő típusaival, környezetátalakító folyamataival, értékteremtő és értékromboló kettősségével, a rekultiváció lehetőségeivel. Vizsgáljuk az ipari folyamatok, létesítmények (energiaszektor, kohászat, vegyipar, stb.), szállító-, rakodó- és tározóterek, veszélyes és kommunális hulladéklerakók környezetföldtani hatásait, a kármentesítés és kárelhárítás lehetőségeit.

A lakott területek esetében elemezzük a létesítményeknek a földtani közeghez való kapcsolatát, illetve ezek veszélyeztetettségét földtani jellegű természeti katasztrófák (pl.: földrengés, árvíz, tömegmozgás) hatásait (tönkremenetel, üregbeszakadás, közműhálózati rongálódások, stb.). Kiemelt szerepet kap a vízbázis védelmének kérdésköre

Agrokultúr térségekben elemezzük az iparszerű mezőgazdálkodás hatását az alapkőzet – talaj – felszín alatti víz rendszerre, valamint a természetes geológiai erózió és a kedvezőtlen hidrogeológiai változások hatásait, az ásványi nyersanyagok (pl.: szén, mész, gipsz, zeolit, agyag, perlit, stb.) talajjavításban betöltött szerepét.

Természetközeli térségekben vizsgáljuk a veszélyeztetettség fogalmát, a földtani értékek minősítési lehetőségeit, a védendő, ezen belül különösen a földtani értékek fogalmát, típusait, kataszterezését, a védelem lehetséges formáit (pl.: geológiai alapszelvény, tanbánya, tanösvény, geomúzeológia). A hallgató megismerkedhet hazánk specifikus földtani adottságaiból adódó környezetföldtani sajátosságaival.

Az ajánlott irodalom:

Bell, F. G.: Geological Hazards – E&FN SPON an imprint of Routledge London p. 648.

Benett, M. R. – Doyle, P. (1999): Environmental Geology – John Wiley&Sons p. 501.

KHVM Munkabiz. (1999): Az üzemelő, sérülékeny környezetben lévő ivóvízbázisok biztonságba helyezésének módszertana és tervtartalmi követelményei – Budapest p. 43. + 13 függelék

Molnár Béla(2001): Környezeti és természetvédelmi földtan – JATEPress Szeged

Orsovai Imre: Fejezetek a környezetföldtan tárgyköréből – kari jegyzet, ELTE Budapest

Soliman Mostafa M. et al. (1998): Environmental Hydrogeology – Lewis Publishers Boston p. 385.

Szabó Imre (1999): Hulladékelhelyezés – Miskolc Egyetemi Kiadó Miskolc p. 440.

TGBE1112 Agyagásványtan

A tantárgy felelőse: Dr. Viczián István egyetemi magántanár

Heti óraszám: 2+0+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium

A tantárgy oktatásának célja: Az agyagásványok földtani jelentőségének bemutatása, különös tekintettel a szedimentológiai és környezetföldtani szerepükre.

A tantárgy tematikája: Agyagásványok szerkezete, osztályozása. A legfontosabb műszeres vizsgálati módszerek: röntgendiffrakciós, termikus, elektronmikroszkópos, IR-spektroszkópos.

Agyagásványok elterjedése jelenkori üledékes környezetekben: talajok, édesvízi és tengeri környezetek. Diagenézis, vízföldtani és szénhidrogénföldtani alkalmazások. Hidrotermális elváltozás.

Termodinamikai stabilitási viszonyok vizes oldatokban.

Jellegzetes agyagásványos kifejlődések (földtörténeti sorrendben, különös tekintettel a magyarországi előfordulásokra).

Agyagásványok környezetföldtani jelentősége: adszorpciós tulajdonságok, hulladéktárolók, földcsuszamlások, sós (szikes) és savas talajok. Régészeti és történeti vonatkozások.

Az ajánlott irodalom:

Viczián I. 2001: Agyagásványok. Vázlatos jegyzet és ábragyűjtemény. Kézirat, Budapest.

Nemecz E. 1973: Agyagásványok. - Akadémiai Kiadó, Budapest.

Chamley, H. 1989: Clay sedimentology. - Springer, Berlin etc.

Velde, B. 1992: Introduction to clay minerals. Chemistry, origins, uses and environmental significance. - Chapman and Hall, London etc.

Földvári M. 1986: A földtani kutatásban alkalmazott termoanalitikai módszerek. MÁFI Módszertani Közlemények 9. 1. pp. 1-70.

Földvári M. 1986: Infravörös spektroszkópiás módszerek alkalmazása az ásványtani vizsgálatokban. MÁFI Módszertani Közlemények 10. 2. pp. 1-22.

Viczián I. 1986: Röntgendiffrakciós ásványhatározás. – MÁFI Módszertani Közlemények 10. 2. pp. 7-15.

TEBE0301, TEBL0301 Növénybiológia

A tantárgy felelőse: Dr. Mészáros Ilona egyetemi docens

Heti óraszám 1+0+2 a kredit értéke 3

A számonkérés módja: kollokvium – írásbeli; gyakorlati jegy (évközi írásbeli és szóbeli számonkérés)

A tantárgy oktatásának célja: A Növénybiológia című tárgy a növények testfelépítésének és működésének fontosabb ismereteit tekinti át, és bemutatja a környezetvédelmi-monitorozási és bioremediációs szempontból fontos csoportok és folyamatok sajátosságait. A tárgy korszerű növénybiológiai ismereteket kíván adni a hallgatók tanári pályára való felkészüléséhez és környezettudományi tanulmányaihoz.

A tantárgy tematikája: A növényvilág fő szerveződési típusai és törzsfejlődési vonalai. A telepes és hajtásos növények testfelépítése. A növényi sejt organellumainak felépítése és sejtelettani szerepe. A növények szénanyagcseréje. Fotoszintézis típusok a növényvilágban, a C4 fotoszintézis út gyombiológiai jelentősége. A C4 fajok a hazai flórában. A vízgazdálkodás, és az ásványi táplálkozás alapfolyamatai. A tápelemhiány és a toxicitás élettani vonatkozásai. A növények nitrogén és kén-anyagcseréje. A mikorrhiza gombák szerepe a tápelemek asszimilációjában. A fémion akkumuláció mechanizmusa. Fitokelatinok, metalloproteinek. Hiperakkumuláció és indikátorfajok. Fitosziderofórok szerepe a nehézfém ionok felvételében és transzportjában. A növekedés és fejlődés szabályozása. Szintetikus regulátorok. A hajtásos növények gazdasági szempontból fontos csoportjai (haszon- és gyomnövények). Védett és veszélyeztetett növénycsoportok.

A gyakorlat tematikája: A gyakorlatokon a hallgatók önálló munkát végeznek, az eredményeket jegyzőkönyvben rögzítik és értékelik. A gyakorlatok kapcsolódnak az előadások témaköréhez, azok feldolgozását segítik. A hallgatók elsajátítják a kísérletes növénybiológia alapvető módszereit, és monitorozásban felhasználható fajismeretet.

Az ajánlott irodalom:

- Borhidi, A., 1998: A zárvatermők fejlődéstörténete. Tankönyvkiadó. Budapest.
Englone, A., Penksza, K., Szerdahelyi, T. 2001: A hajtásos növények ismerete. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.
Sitte, P., Ziegler, H., Ehrendorfer, F., Bresinsky, A. 1991: Lehrbuch der Botanik für Hochschulen. Gustav Fischer Verlag. Stuttgart-Jena-New York
Marschner, H. 1986: Mineral nutrition in higher plants. Academic Press, London-Orlando-San Diego-New York-Austin-Boston-Sydney-Tokyo-Toronto.
Taiz, L. Zeiger, E. 1998: Plant Physiology. Sinauer Associates Inc. Publ. Sunderland.
Raven, P. H., Evert, R.F., Curtis, H. 1985: Biologie der Pflanzen. Walter de Gruyter, Berlin New York.
Mészáros I.: Növénybiológiai gyakorlatok. Oktatási segédanyag. DE TTK Növényteni Tanszék.

TEBE0302, TEBL0302 Állatbiológia

A tantárgy felelőse: Dr. Rácz István András egyetemi docens

Heti óraszám: 1+0+2 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium – írásbeli; gyakorlati jegy (évközi szóbeli/írásbeli számonkérés)

A tantárgy oktatásának célja: Megismertetni a hallgatókat az állatvilág rendszerezésének szükségességével, alapelveivel és módszereivel, illetve a rendszerezés gyakorlati alkalmazásának lehetőségeivel. Az elméleti órák fő célkitűzése a filogeneikus összefüggések ismertetése, a biológiai sokféleség kialakulásának elmélete, illetve a gyakorlatoké a praktikus fajismeret megalapozása.

A tantárgy tematikája: Az állatvilág rendszerezésének története, alapelvei és módszerei. A filogenetikus rendszerezés, rendszertani kategóriák, a zoológiai nevezéktan. Az egysejtűek filogenetikus rendszere. A többsejtű állatok eredete, törzsfajlódási szintjei és irányai. Álszövetes és valódi szövetes, testüreges, szelvényes, ős- és újszájú állatok. Az állatvilág főbb törzscsoportjainak és törzseinek filogenetikus rendszere; az elméleti és gyakorlati szempontból fontos fajok.

A biológiai sokféleség (biodiverzitás) fogalma, kialakulásának elmélete, lehetőségei. A biodiverzitás szintjei: a genetikai, az ökológiai, a faji diverzitás. A diverzitást veszélyeztető tényezők, a diverzitás megőrzésének lehetőségei.

A gyakorlat tematikája: Az állatvilág főbb törzscsoportjainak és törzseinek elméleti és környezetvédelmi, monitorozási (ökológiai, konzervációbiológiai, gazdasági, egészségügyi) szempontból fontos fajainak megismerése.

Az ajánlott irodalom:

- Papp L. (szerk.): Zootaxonómia. Egységes jegyzet, ÁOE, MTM Budapest, 1996
Varga Z.: Állatrendszertan I. Kézirat, DE, Debrecen, 1994, 2003
Varga J.: Állatrendszertani gyakorlatok munkafüzet. EKF, Líceum Kiadó, Eger, 2002
Dudich E. Loksá I.: Állatrendszertan. Egyetemi tankönyv, Tankönyvkiadó, Budapest 1968

Standovár T., R. B. Primack: A természetvédelmi biológia alapjai. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2001

Varga Z.: Állatismeret. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991-től több kiadás

Varga J. (Rácz István, szerk.): Állatrendszertani gyakorlatok munkafüzet. EKF Líceum Kiadó, Eger, 2002

TEBE0401 Mikrobiális ökológia I

A tantárgy felelőse: Dr. Emri Tamás egyetemi docens

Heti óraszám: 1+1+0 a kredit értéke: 2

A számonkérés módja: kollokvium - szóbeli

TEBE0402 Mikrobiális ökológia II

A tantárgy felelőse: Gyulai István egyetemi tanársegéd

Heti óraszám: 2+2+0 a kredit értéke: 4

A számonkérés módja: kollokvium - szóbeli

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy oktatásának célja a mikroorganizmusoknak a bioszférában betöltött sokirányú szerepének a bemutatása, olyan hatékony levegő-, víz- és talaj- mikrobiológiai ismeretek nyújtása, amelyek jól hasznosíthatók a természet- és a környezetvédelem területén.

A tantárgy tematikája: A mikrobiális ökológia tárgya és feladata. A mikroorganizmusok általános jellemzése. A mikroorganizmusok helye az élővilágban, a Whittaker és a Woese-féle felosztás alapján. Az ősbaktériumok, a valódi baktériumok legfontosabb csoportjainak bemutatása. A Baktériumok Bergey féle rendszere. Az eukarióta mikroorganizmusok algák, gombák, zuzmók, protozoonok. A mikroorganizmusok anyagcsere típusai az energianyerő mechanizmusaik, a szénforrás és a redukáló ágens alapján. A fototróf mikroorganizmusok: bíbor kén-, bíbor nem kén- és zöld kénbaktériumok, cianobaktériumok és az algák. Kemotróf mikroorganizmusok: nitrít-, nitrát, kén- és vasbaktériumok, cellulóz és lignin bontó mikroorganizmusok, denitrifikáló, szulfátredukáló és metáncépző valamint fermentációt végző mikroorganizmusok. A mikroorganizmusok elterjedését, aktivitását meghatározó ökológiai tényezők (hőmérséklet, vízaktivitás, vízpotenciál, redoxpotenciál, pH, fény). A mikroorganizmusok terjedési mechanizmusai a bioszférában. Különböző élőhelyek mikroba közösségei: a levegő-, víz- és a talaj mikrobaközösségei és ezek ökológiája. Mikrobatársulások: szulfurétum és metáncépző mikrobatársulás. A mikroorganizmusok kölcsönhatásai: mikroba-mikroba, mikroba-növény, mikroba-állat, mikrobák és az ember interakciói. Filloszféra, rizoszféra, rizoplán, mikorrhiza, rhizóbium szimbiózis, bendő-mikroorganizmusok, az ember normál baktériumflórája, patogén mikroorganizmusok. A mikroorganizmusok jelentősége az ökoszisztémák különböző trofikus szintjeiben, a táplálékláncban, a szervesanyag-lebontásban. Avarlebomlás, mineralizáció és humifikáció. A mikroorganizmusok szerepe a bioszféra működési szabályozási folyamatainak fenntartásában, a C, a N és a S biogeokémiai ciklusaiban. A mikroorganizmusok jelentősége a bioszféra kialakulásában. A mikroorganizmusok szerepe a mai oxigénszint és ózonpajzs létrejöttében. Mikroorganizmusok a természet- és környezetvédelemben, és az ember művi környezetében: aerob és anaerob szennyvíztisztítás, komposztálás, konzerválás, faanyagvédelem, SCP, nehezen bomló természetes anyagok (kőolaj) valamint xenobiotikumok (peszticidek, PCB és PAH) mikrobiális lebomlása, biodeterioráció, bioremediáció.

Az ajánlott irodalom:

- Szabó I., M., 1988, 1989, 1998: A bioszféra mikrobiológiája. I-IV. kötet. *Akadémiai Kiadó, Budapest*
- Szabó I., M., 1986: Az általános talajtan biológiai alapjai. *Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.*
- Szegi J., 1979: Talajmikrobiológiai vizsgálati módszerek. *Mezőgazdasági Könyvkiadó.*
- Perry, J., J., Staley, J., T., 1997: Microbiology: Dynamics and Diversity. *Saunders College Publishing.*

TGBE0614 Tájökológia

A tantárgy felelőse: Dr. Csorba Péter egyetemi tanár

Heti óraszám: 2+0+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium – szóbeli

A tantárgy oktatásának célja: A tantárgy oktatásának célja a tájföldrajz és az ökológia határterületén kialakult szakterület sajátos szemléletének bemutatása, és az alapfogalmak ismertetése.

A tantárgy tematikája: A tananyag négy fő fejezetre tagolódik.

- Bemutatjuk a tájökológia tárgyát képező tudományterület történeti kialakulását, tájföldrajzi és az ökológiai gyökereit, valamint a tájökológiában kiteljesedett integratív vonásokat.
- Foglalkozunk a tájökológia tudományos és gyakorlati céljaival, tevékenységének elméleti és praktikus törekvéseivel.
- Megismerkedünk a tájökológiához kapcsolódó alapfogalmakkal, a rendszerelméleti vonatkozásokkal, a stabilitás, a táji sokszínűség, a táj és a környezet problémájával, valamint a tájszerkezet alapelemeivel, a tájökológiai foltok, folyosók és gátak szerepével a tájszerkezetben.
- Az utolsó gondolatkör a módszertani fejezet. Áttekintjük a tájökológiai analízis, a térképezés, a típusalkotás, végül a modellkészítés legfőbb szabályait.

A vizsgán a szöveggyűjtemény anyagára támaszkodva idegen nyelvű szakszöveg ismeretét is számon kérjük.

Az ajánlott irodalom:

- Csorba P., 2004: Tájökológia. egyetemi jegyzet, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen
- Csorba P., Mezősi G. 2004: Tájökológiai szöveggyűjtemény I. egyetemi jegyzet, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen
- Kertész Á. 2003: Tájökológia. Holnap Kiadó, Budapest

TGBE1501 Magyarország földtana és természeti földrajza

A tantárgy felelőse: Dr. Csorba Péter egyetemi tanár

Heti óraszám: 2+0+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium - írásbeli

A tantárgy tematikája: Az elsajátítandó ismeretanyag: Magyarország földrajzi helyzete, Magyarország ösföldrajzi viszonyainak változásai az őskortól a holocénig, antropogén tájformálás, Magyarország éghajlata, vízrajza, talajai, növényzete és állatvilága, Magyarország tájainak ill. tájtípusainak bemutatása

Az ajánlott irodalom:

Martonné Erdős K. 2004. Magyarország tájföldrajza – Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen

Martonné Erdős K. 2004. Magyarország természeti földrajza I. – Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen

Bodnár L.–Fodor I.–Lehman A. 1999. A természet- és környezetvédelem földrajzi vonatkozásai – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

TGBE0401 Általános társadalomföldrajz alapjai I.

A tantárgy felelőse: Dr. Süli-Zakar István egyetemi tanár

Heti óraszám: 2+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium – szóbeli

A tantárgy oktatásának célja: A társadalomföldrajz két fontos részterületének ismeretanyagát, s az egész Földön érvényes folyamatait, azok törvényszerűségeit tekinti át. Cél megismertetni a hallgatókat a népességben zajló területi folyamatokkal és a települések kialakulásának okaival fejlődésükkel.

A tantárgy tematikája: A kurzus során az alábbi témakörök kerülnek megtárgyalásra:

Az emberi társadalom és a földrajzi környezet összeütközésének formái, típusai. Demográfiai folyamatok és jelenségek a Földön, azok regionális különbségei és hatásai. A táplálkozás regionális különbségei a Földön. Vallási, nyelvi különbségek és emberfajták földrajzi elterjedése. A települések kialakulásának és fejlődésének feltételei, eloszlásuk a Földön, nagyságrendi és funkcionális szerkezetük. Településtípusok, településagglomerációk, településhierarchia. A nagyvárosok belső szerkezete. Urbanizáció. A városfejlődés szakaszai.

Az ajánlott irodalom:

Tóth J. (szerk.): Általános társadalomföldrajz I-II. Dialóg-Campus Kiadó, Pécs-Budapest, 2001. 484 p

Cséfalvay Z. (1994) A modern társadalomföldrajz kézikönyve, Ikva, Budapest, 281. p.

Kovács Z.: Társadalomföldrajzi kislexikon, Nemzeti tankönyvkiadó, Budapest, 2002.

Mező F.: Politikai földrajz alapjai. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2003. 456 p

TBBE0620 Ökofiziológia

A tantárgy felelőse: Dr. Mészáros Ilona egyetemi docens

Heti óraszám 2+0+0 a kredit értéke 3

A számonkérés módja: kollokvium

A tantárgy oktatásának célja: Az Ökofiziológia c. tantárgy a növények élőhelyi feltételek változásaihoz való alkalmazkodásának élettani és biokémiai mechanizmusairól nyújt áttekintést. A tantárgy középpontjában az ökológiai jelenségek és folyamatok monitorozásához, értelmezéséhez, és azok változásainak predikciójához szükséges alapismeretek állnak. A tárgy korszerű ismereteket kíván adni a hallgatók környezettudományi tanulmányaihoz.

A tantárgy tematikája: A környezeti források és a növények fiziológiai toleranciája, a növényfajok elterjedése. Adaptáció, akklimáció, akklimatizáció. Az egyes ökológiai stratégiák (pl. a Grime-féle C-SR, ill. az r-és K stratégiák) képviselőinek fontosabb

ökoфизиологические признаки. А продуктивность и А С-баланс. А С-баланс изменения, и рост и аллокация последствий. А рост-анализ и методы. А фотосинтез взаимосвязи. Световые реакции, световая адаптация, световая акклимация, световая филития, световая филития. Световая филития, световая ингибция, световая ингибция. А хлорофилл-флуоресценция и диагностические значения. А растительный обмен изменения, альтернативные фотосинтез пути и водно-питательные стратегии. А почва приемлемый водный режим и растительный водный обмен. А пойкилохитрический, а хомеохитрический, а гликофит, а халофит и а ксерофит растительные виды водный обмен жизни и связанной анатомической-морфологической специфичности. А стоматогенная регуляция. А листья приемлемость и а микорриза грибов. А растительный вторичный обмен и экологический значения. А фотосинтез факторы влияния а вторичный обмен, углерод/листья баланс (СНВ) гипотеза и а рост-дифференциация баланс (ГДВ) гипотеза. А аллопатический видовой и а конкуренция. Крайние условия обитания растений продуктивность и физиологические признаки. А антропогенного происхождения фотосинтез нагрузка жизни влияния. А субоптимальный и растительный стресс. А стресс-факторы синергист, аддитивный и антагонистический А водный-, распространение-, высокая свет-, УФ-излучение, а температурные крайности, а тяжелые металлы физиологические последствия.

Az ajánlott irodalom:

- Mészáros, I. (1996): Rastenyi ökoфизиология. Oktatási segédanyag. KLTE, TTK, Rastenyitani Tanszék.
- Lambers, H., Chapin III, F.S., Pons, L.T. 1998: Plant Physiological Ecology. Springer. New York-Berlin-Heidelberg.
- Press, M.C., Scholes, J.D., Barker, M.G. (szerk.) 1999: Physiological Plant Ecology. Blackwell Sci. Oxford.

TBBE0645, TBBL0645 Toxikológiai, ökoтоxicológiai

A tantárgy felelőse: Dr. Simon Edina egyetemi adjunktus
Gyulai István egyetemi tanársegéd

Heti óraszám: 1+0+2 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium - szóbeli

A tantárgy oktatásának célja: А tárgy oktatásának célja а токсикологические и экотоxicологические alapfogalmak és alapvető mérési módszerek megismerése. Néhány anyagcsoport (fémek, fém sók, peszticidek, szerves oldószerek) egészség- és környezetkárosító hatásának bemutatása.

A tantárgy tematikája: А токсикология fogalma, szakágainak (klinikai, immuntoxicologia, karcinogenitás, genotoxicitás) bemutatása. А vegyipar fejlődésével, а kemikáliák számának és felhasználásuk növekedésével az ember egyre több anyaggal kerül kapcsolatba, melyek egészségkárosító hatásainak ismerete szükségessé válik.

Toxicológiai vizsgálatok módszerei: állatkísérletek, sejtvonalakon végzett kísérletek – humán adaptáció nehézségeinek ismertetése. Dózisfüggés – hatás, bevitel módja és toxicitás közti kapcsolat bemutatása. Alapvető mérési módszerek bemutatása, melyik módszer milyen típusú anyag meghatározására alkalmas, melyek а vizsgálható humán minták, minta-előkészítési eljárások.

Levegő és víztoxicologia. А экотоxicologia fogalom rendszere, hulladék, veszélyes hulladék, токсикология tesztek, bioassay, in situ vizsgálatok, biomonиторing, genotoxicologia, экотоxicologia és környezetvédelem.

A különböző természetes és antropogén eredetű környezeti stressz tényezők ökofiziológiai hatásai. A szárazság-, a nehézfém- és a légszennyezés stresszek hatásainak speciális ökofiziológiai következményei.

Toxikus hatású elemek körforgalma, ökológiai-környezeti és humánökológiai hatásának tesztelése. A különböző természetes és antropogén eredetű környezeti szervetlen és szerves vegyületek, továbbá stressz tényezők ökotoxikológiai és ökofiziológiai hatásai.

Az ajánlott irodalom:

Kerényi A. 1998: Általános környezetvédelem. Globális gondok, lehetséges megoldások.

Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged.

Takács S. 2001. A nyomelemek nyomában.(szerk. Földes J.) Medicina Könyvkiadó Rt, Budapest,

Kőrös E.1980. Bioszervetlen kémia (szerk. T.Balla G.) Gondolat, Budapest,

Descotes J. 1988. Immunotoxicology of drugs and chemicals. Elsevier. New York.

Walker, C.H., Hopkin, S.P., Sibly, R.M., Peakall, D.B. 2001. Principles of ecotoxicology. Taylor and Francis, New York.

TEBE0106 Vízminősítés

A tantárgy felelőse: Dr. Bácsi István egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 1+1+0 a kredit értéke: 2

A számonkérés módja: kollokvium - írásbeli

A tantárgy oktatásának célja: a vízterek állapotának feltárására és értékelésére alkalmas ismeretek elméleti alapjainak, ill. a vízminőségi állapot megítélésére alkalmas vizsgálatok körének áttekintése, továbbá az ezek kivitelezése során kapott legfontosabb adatok, információk és eljárások bemutatása és felhasználási lehetőségeik ismertetése.

A tantárgy tematikája: A minőség és a jószág fogalmának értelmezése. A hagyományos felfogások kritikai elemzése. Az új megközelítés iránti igényeknek és szükségleteknek, ill. a szemléletváltás nehézségeinek és megvalósítási lehetőségeinek bemutatása. A vízminőség fogalmának absztrakt és konkrét értelmezése. Az állapot és a tulajdonság, mint sztatikus sajátosságok, ill. a képesség és a folyamat, mint dinamikus sajátosságok jellemzése. A vízminőség alapvető összetevői: az élettelen és az élő természet, ill. a társadalom jelenségcsoportja. A vízminőség biológiai, infra- és szupraindividuális, ill. szünfenobiológiai és ökológiai értelmezése és jellemzési lehetőségei. A szünbiológiai indikáció elve. A struktúra és a funkció fogalma és viszonya. A vízminőségi állapot feltárása, értékelése és minősítése. Az ökológiai vízminősítési rendszer ismérvei. A sztatikus és a dinamikus mutatók csoportja. Adatok, állapotjellemzők és indikációs mutatók. Az egyes mutatók alapján végzett minősítés tartalmi és formai sajátosságai. Vízminőségi monitorozás. Az Európai Unió Víz Keretirányelve. A szemléletformálás jelentősége a vízminőségi állapot megóvását célzó követelményrendszer társadalmi megítélésében és érvényesítésében.

Az ajánlott irodalom:

Juhász-Nagy P. 1980: A környezetvédelem ökológiai alapjai. – MTA biol. Tud. Oszt. Közlem. XXII(1979)/3–4: 297–309.

Dévai Gy. (szerk.) 1992: Vízminőség és ökológiai vízminősítés. – Acta biol. debrecina, Suppl. oecol. hung. 4, 240 pp.

Dévai Gy. – Végvári P. – Nagy S. – Bancsi I. (szerk.) 1999: Az ökológiai vízminősítés elmélete és gyakorlata. 1. rész. – Acta biol. debrecina, Suppl. oecol. hung. 10/1, 216 pp.

- Felföldy L. 1987: A biológiai vízminősítés. 4. kiad. In: Vízügyi Hidrobiológia 16. – VGI, Budapest, 258 pp.
- Víz Keretirányelv - 2000/60/EK Irányelv. – Angol-magyar nyelvű, 2002. február 24-i változat. – BMKE, Budapest.
- Dévai Gy. 2001: A természeti és a társadalmi környezet kölcsönhatása az ökológus nézőpontjából. In: BÖHM A. – SZABÓ M. (szerk.): Vizes élőhelyek: a természeti és a társadalmi környezet kapcsolata. Tanulmányok Magyarország és az Európai Unió természetvédelméről. – ELTE-TTK & SZIE-KGI & KöM-TvH, Budapest & Gödöllő, p. 139–167.
- Dévai Gy. – Dévai I. – Czégény I. – Harman B. – Wittner I. 1993: A bioindikáció értelmezési lehetőségeinek vizsgálata különböző terheltségű északkelet-magyarországi víztereken. – Hidrológiai Közl. 73/4: 202–211.

TEBE0107, TEBG0107, TEBE0108, TEBG0108 **Monitorozás és biomonitorozás**

A tantárgy felelőse: Gyulai István egyetemi tanársegéd

Heti óraszám: 2+3+0 a kredit értéke: 5

A számonkérés módja: kollokvium – írásbeli; gyakorlati jegy (évközi írásbeli és szóbeli)

A tantárgy oktatásának célja: Azon elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítása, melyek révén a leendő szakemberek képesek lesznek a környezet jelenlegi és múltbeli állapotára, ill. annak jövőbeli alakulására (trend) vonatkozó információ gyűjtésére, rendszerezésére, interpretációjára és közlésére, valamint a monitor-rendszerek üzemeltetésének megszervezésére és ellenőrzésére.

A tantárgy tematikája: A (környezeti) monitorozás fogalma, célja, tárgya és eszközei. A monitor-rendszer elemei. A monitorozás tér- és időskálája. A környezeti elemek kapcsolatrendszere (biogeokémiai ciklusok) és monitorozása: levegő, víz, talaj, élővilág. Környezeti zajmonitorozás. Hulladéktárolók és -lerakók monitorozása az ISO 9001 előírásoknak megfelelően. Komplex környezeti monitor-rendszerek, a környezetvédelmi monitor-rendszer felépítése Magyarországon. A környezeti monitorozás, modellezés és állapotértékelés kapcsolatrendszere (környezeti hatásvizsgálat, az erőforrás-menedzsment, a veszélyességi vizsgálatok, az értékelési rendszerek, kockázatbecslés). A monitorozásra vonatkozó jogszabályi előírások. A monitor adatbázisok jellemzői, az adatok feldolgozása, a változások tendenciáinak elemzése és megjelenítése. A monitor adatok megbízhatósága és korrelációja.

A bioindikáció és a biomonitorozás fogalma, jelentőségük a természet- és környezetvédelemben. A biológiai indikátorok típusai, bioindikátor rendszerek. A biokoncentráció/biomagnifikáció monitorozása. Biomarkerek, bioszenzorok. A talaj-, víz- és légszennyezés biomonitorozása. Baktériumok, algák, gombák, zuzmók, mohák, virágos növények, gerinctelen és gerinces állatok felhasználása bioindikációs célokra. A bioindikátorok racionális kiválasztása. Biomonitor hálózatok, a levegőminőség biomonitorozása az EU-ban (EuroBionet). Globális környezeti változások bioindikációja.

Az ajánlott irodalom:

- Gondi F., Halmóczki Sz., Liebe P., Szabó I., Szarka A. 2003: Kármentesítési útmutató 6. Tényfeltárás és monitoring. KvVM kiadvány.
<http://www.kvvm.hu/szakmai/karmentes/kiadvanyok/karmutmutato6/>
 Heinrich, D., Hergt, M. 1995: SH Atlasz, Ökológia. Springer-Verlag Kiadó, Budapest-Tokyo.
 Horváth F., Rapesák T., Szilágyi G. 1997: Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer I. Informatikai alapozás. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest.

- Kovács M., Podani J., Tuba Z., Turcsányi G. 1986: A környezetszennyezést jelző és mérő élőlények. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
- Artiola, J.F., Pepper, I.L., Brusseau, M.L. 2004: Environmental Monitoring and Characterization. Elsevier Academic Press, San Diego, CA, USA.

TBBE0610 Biodiverzitás

A tantárgy felelőse: Dr. Tóthmérész Béla egyetemi tanár

Heti óraszám: 1+2+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium

A tantárgy oktatásának célja: A tárgy oktatásának célja az ökológiában, a környezettudományokban és az élet számos más területén központi szerepet játszó diverzitással kapcsolatos alapvető fogalmak, modellek és módszerek bemutatása.

A tantárgy tematikája: A sokféleség szerepe és jelentősége a biológiában, kitekintés a természet és társadalomtudományok felé. Ökológiai, természetvédelmi és társadalmi szempontú értékelése a biodiverzitásnak.

A biodiverzitás értelmezése, néhány alapfogalom a diverzitás mérésével kapcsolatban. A diverzitás mérésére szolgáló módszerek rövid áttekintése. Fajsza intrapoláció és fajsza extrapoláció.

A biodiverzitás változásának történeti változása. A földtörténeti maradványok; hány kihalt faj van? Recens és jövőbeli kihalások.

Biodiverzitási grádiens; fajsza-terület összefüggések, lokális és regionális diverzitás összefüggése. Diverzitás és a környezeti változók kapcsolata.

Miért fontos a diverzitás? Direkt és indirekt értékek. Diverzitás és az ökológiai folyamatok kapcsolata. Abszolútizálható-e a diverzitás ökológiai szempontból?

A diverzitás megőrzésének módszerei. In-situ megőrzés, ex-situ megőrzés. Megelőző intézkedések a biodiverzitás védelmére.

Az ajánlott irodalom:

Izsák, J. 2001: Bevezetés a biológiai diverzitás mérésének módszertanába. Scientia Kiadó.

Juhász-Nagy, P. 1993: Az eltűnő sokféleség. Scientia Kiadó, Budapest.

Tóthmérész, B. 1997: Diverzitási rendezések. Scientia Kiadó, Budapest.

Rosenzweig, M. L. 1995: Species Diversity in Space and Time. Cambridge University Press, Cambridge, UK.

TEBG0405 Környezeti kárbeccslés és bioremediáció

A tantárgy felelőse: Kaszáné Dr. Kiss Magdolna egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 1+2+0 a kredit értéke: 3

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: A környezeti károk meghatározásának és a kármentesítés lehetőségeinek, ez utóbbi témán belül részletesebben a bioremediáció módszereinek megismertetése.

A tantárgy tematikája: Környezeti állapotfelmérés, Környezetszennyezések feltárása. Környezeti károk meghatározásának mérési módszerei. Az adott terület ökológiai állapotában bekövetkezett változások mértékének megállapítása, az állapotjellemzők változásának

folyamatos mérése, kárenyhítési , kárelhárítási feladatok meghatározása. A szennyezés elhárításának módszerei. A rendkívüli szennyezések kárelhárítása, technikája esettanulmány bemutatásával. Az Országos Környezeti Kármentesítési Program.

A remediáció fogalma. Bioremediáció lehetőségei (aerob és anaerob biológiai ártalmatlanítás). Az in situ és ex situ bioremediáció jellemzői. Fitoremediáció. Talaj- és vízszennyező anyagok. Nehézfémek és szerves szennyezők. A talajt és a vizeket érő hatások, terhelések.

A talaj és termőföld állapota. A vizek állapota és terhelése. Talaj és üledék remediálása, a remediációs technológiák bemutatása.

Az ajánlott irodalom:

Lakatos Gy., Tóth A. 2001: Bioremediáció. Környezetvédelmi Referens-képzés (343. sz. PHARE projekt), 15. modul. Debreceni Egyetem Környezettudományi Központ, Debrecen, 96 pp.

Puzder T., Csáki F., Gruiz K., Horváth Zs., Márton T., Sajgó Zs. 2001: Kármentesítési kézikönyv 4. Kármentesítési technológiák. Környezetvédelmi Minisztérium, Budapest

Dura Gy., Gruiz K., László E., Vadász Zs. 2001: Kármentesítési kézikönyv 3. Szennyezett területek részletes mennyiségi kockázatfelmérése, Környezetvédelmi Minisztérium, Budapest

TEBE0404 Élővilág-védelmi információs rendszerek

A tantárgy felelőse: Kaszáné Dr. Kiss Magdolna egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 1+3+0 kredit értéke: 3

A számonkérés módja: kollokvium - írásbeli

A tantárgy oktatásának célja: áttekintést adni a hazai élővilág állapotának bemutatására és értékelésére alkalmas eljárásokról, annak érdekében, hogy az érdemi részvétel az élőlények és élőhelyük megóvási lehetőségeinek kimunkálásában biztosítható legyen.

A tantárgy tematikája: Információelméleti alapok. Az információrendszerek tartalma és felépítése. Az információrendszerek infraszerkeztúrája, működésük fizikai és személyi feltételei. Környezetvédelmi információrendszerek. Az élővilág-védelmi részrendszerek típusai és fő ismérvei. Minta és adat. A biotikai adat fogalma és elemei. Tradicionális és modern típusú adatok. Adatok bevitele, feldolgozása és értékelése. Adatbázisok. Adat- és információbiztonság, ill. -védelem. Az adatokkal kapcsolatos jogi szabályok és etikai normák. Adathozzáférési szintek és lehetőségek. Fajokra és élőhelyekre vonatkozó adatfelvételi lapok bemutatása, értelmezési és kitöltési útmutatójuk ismertetése. Az UTM (Universal Transverse Mercator) rendszerű hálótérképezés elvi és módszertani alapjai. A hálótérképes környezetminősítési eljárások ismérvei, alkalmazási módjaik és lehetőségeik.

Az ajánlott irodalom:

Horváth F. – Rapcsák T. – Szilágyi G. (szerk.) 1997: Informatikai alapoás. In: Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer I. – MTA ÖBKI & MTM, Vácrátót & Budapest, 164 pp.

Jakucs P. – Dévai Gy. (szerk.) 1985: Környezetvédelmi Információrendszer: Természetes Élővilágvédelmi Részrendszer. Fajokra és élőhelyekre vonatkozó adatfelvételi lapok értelmezési és kitöltési útmutatója. – Javaslattev. KLTE Ökológiai Tanszéke, Debrecen & OKTH, Budapest, 185 pp., XVIII tábla.

Breuer, H. 1995: SH atlasz: Informatika. – Springer Hungarica Kiadó Kft., Budapest, 227 pp.

Dévai Gy. – Szilágyi G. – Miskolczi M. (szerk.) 1998: Természetvédelmi informatikai tanulmányok. I. rész. Alapelvek és módszerek a biotikai adatok lelőhelyneveinek

egységesítéséhez és a magyarországi helységek UTM rendszerű kódjegyzékének használatához. – Acta biol. debrecina, Suppl. oecol. hung. 8, 194 pp.

Dévai Gy. – Miskolczi M. 1987: Javaslat egy új környezetminősítő értékelési eljárásra a szitakötők hálótérképek szerinti előfordulási adatai alapján. – Acta biol. debrecina 20 (1986-1987): 33–54.

Tantárgy megnevezése: **Környezetirányítási rendszer**

A tantárgy felelőse: Kaszáné Dr. Kiss Magdolna egyetemi adjunktus

Heti óraszám: 1+1+0 a kredit értéke: 2

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A tantárgy oktatásának célja: A tantárgy célja, hogy a hallgatók megismerkedjenek a minőségügy alapjaival, a legfontosabb minőségbiztosítási rendszerekkel, valamint a környezetvédelem minőségmenedzsmentjével.

A tantárgy tematikája: A minőség filozófiai értelmezése, a minőséggel kapcsolatos fogalmak. A minőségügy értelmezése, tárgya, tartalma, problémái. A minőségirányítási rendszerek és szabványaik. Az ISO 9001-es szabvány. A minőségügyi rendszer követelményei (felső vezetés felelőssége, tervezés szabályozása, folyamatszabályozás, ellenőrzés, belső audit, képzés, vevőszolgálat). Az EU minőségügyi szabályozói.

A teljes körű minőségmenedzsment (TQM) értelmezése, szemlélete, módszere és eszközei.

A minőségügy jogi kérdései, szabványosítás, tanúsítás, akkreditálás.

A környezetvédelem minőségmenedzsmentjének alapfogalmai. A környezetirányítási rendszer (KIR) jellemzése, elemei, kiépítésének lépései. Az ISO 14001-es szabvány bemutatása. Az integrált minőségbiztosítás és környezetirányítás rendszere (IMKIR). Információkezelés, a környezeti információs rendszerek tipikus elemei.

Az ajánlott irodalom:

Bálint J.: Minőség. Tanuljuk, tanítsuk és valósítsuk meg. TERC, Budapest, 2001

Kun-Szabó T.: A környezetvédelem minőségmenedzsmentje. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1999

MSZ EN ISO 14001:1997 szabvány

TEBL0001 Szakdolgozat I.

Heti óraszám: min. 10 a kredit értéke: 5

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

TEBG0001 Szaklabor konzultáció I.

Heti óraszám: 0+2+0 a kredit értéke: 2

Csak a TEBL0001 tárggyal vehető fel.

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

TEBL0002 Szakdolgozat II.

Heti óraszám: min. 10 a kredit értéke: 5

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

TEBG0002 Szaklabor konzultáció II.

Heti óraszám: 0+2+0 a kredit értéke: 2

Csak a TEBL0002 tárggyal vehető fel.

A számonkérés módja: gyakorlati jegy

A szakdolgozat terepen vagy laboratóriumban történő kutatómunka témavezető irányításával ill. a környezetten valamely szakterületének irodalmi feldolgozása is lehet.

A szakdolgozati témaválasztás a 4. félévben történik, a TTK honlapon megtalálható űrlapot kitöltve, a témavezetővel aláíratva az intézeti irodában kell leadni. A szakdolgozat elkészítése a 4. és 5. félévekben történik az előbbi négy kurzus felvételével.

Nyári szakmai gyakorlat

A nyári gyakorlatra a 4. félévben kell jelentkezni a TTK honlapon található űrlapok kitöltésével, amelyeket a Biológiai és Ökológiai Intézetben a szakmai gyakorlatot koordináló tanárnak kell leadni. A gyakorlatra a 4. félévet követően, nyáron kerül sor; a Szakmai gyakorlat kurzust pedig az 5. félévben kell felvenni, amely teljesítésének elfogadása a leadott igazolás ill. beszámoló alapján történik.

Idegen nyelvi követelmények és képzés

Idegennyelvoktatás és vizsgakövetelmények a TTK alapszakjain

A Természettudományi és Technológiai Kar alapképzési szakos hallgatói számára az oklevél megszerzéséhez legalább egy idegen nyelvből államilag elismert, középfokú (B2) komplex típusú nyelvvizsga vagy ezzel egyenértékű érettségi bizonyítvány vagy oklevél szükséges.

Az oklevél kiadásának feltétele egy olyan **világnyelvből** megszerzett **középfokú C típusú nyelvvizsga** vagy azzal egyenértékű érettségi bizonyítvány, illetve oklevél olyan **élő idegen nyelvből**, amely nyelven a biológiának jelentős eredeti szakirodalma van. Elsősorban angol, de lehet német, francia, olasz, orosz, portugál, spanyol, kínai, japán nyelvvizsga is. Más nyelvekből született nyelvvizsga bizonyítványok elfogadtatása kérelem alapján, egyéni elbírálás után lehetséges.

Képesítési követelmény a **szaknyelvi félév** teljesítése is.

A Kar finanszírozott formában kínál hallgatói részére **két középfokú (B2) nyelvvizsgára előkészítő félévet** (írásbeli és szóbeli nyelvvizsgára előkészítő nyelvi féléveket), valamint **egy kötelező szaknyelvi félévet**.

A Kar hallgatói számára a nyelvi képzést a DE TTK Nyelvtanári Csoport biztosítja angol és német nyelvből.

A diploma megszerzésének előfeltételeként előírt idegennyelvi kritérium teljesítését segítő a Kar az alábbi kurzusokat kínálja a hallgatók számára:

1. modul: kezdő szint (A1) (térítéses)
2. modul: középhaladó (A2) (térítéses)
3. modul: középhaladó (B1) (térítéses)
4. modul: szóbeli nyelvvizsga előkészítő (B2) (finanszírozott)
5. modul: írásbeli nyelvvizsga előkészítő (B2) (finanszírozott)
6. modul: szaknyelvi félév (B2) (finanszírozott, kötelező)

Az idegennyelvi képzésbe az első félév elején megírandó szintfelmérő teszt kitöltése után lehet bekapcsolódni. A teszt eredménye alapján kerülnek a hallgatók besorolásra az első öt szint megfelelőjére.

- A teljesen kezdő szintről induló 1. modul, angol, német, francia, orosz, olasz nyelvekből a páratlan félévekben indul és három modulon keresztül továbbmenő, egymásra épülő rendszerben, térítéses formában folyik.
- Nyelvtanulásnál célszerű már a középszintre is tanult nyelvet választani, mivel az egyetem által finanszírozott nyelvoktatás középszinten indul (4. modul). A TTK-n finanszírozott formában **angol és német** nyelvi kurzusok választhatók.
- A finanszírozott formában szervezett nyelvvizsga előkészítő kurzusokra (4., 5. modul) a hallgatók szintfelmérő teszt sikeres megírásával kerülhetnek be.

- Amennyiben a hallgatók további nyelvvizsga előkészítő kurzust kívánnak igénybe venni, azt a 4. vagy az 5. modul térítés ellenében történő újbóli felvételével tehetik meg.
- A nyári hónapokban (július közepéig és augusztus 20. után) igény szerint, térítésmentesen vehetnek részt a Kar nyelvvizsgával még nem rendelkező hallgatói intenzív nyelvvizsga felkészítő kurzusokon.

Azon hallgatók, akik a diploma megszerzéséhez szükséges nyelvvizsga érdekében vesznek fel a fentiek közül nyelvi kurzus(oka)t, a sikeres teljesítésért maximum 3 féléven keresztül (4 óra/hét) gyakorlati jegyet, valamint a szabadon választható kreditek terhére 2-2 kreditet kaphatnak.

Az egy nyelvből már nyelvvizsgával rendelkezők számára csak másik idegen nyelvből szerezhető kredit (a szabadon választott tárgyak kreditkeretének terhére és kreditkeretéig).

Az egy féléves szaknyelvi kurzus (6. modul) teljesítése (2 kredit) az alapképzésben résztvevő minden TTK-s hallgató számára kötelező. A szaknyelvi kurzus felvétele a 3. félévnél előbb nem lehetséges. A szaknyelvi félév finanszírozott formában zajlik, az óralátogatás kötelező.

Testnevelési követelmények

Kivonat a DE TVSZ-ből

10. §

(1) A Debreceni Egyetem hagyományos képzésű (egyetemi, főiskolai) szakokon részt vevő hallgatóinak négy féléven keresztül, alapképzésben (BSc, BA) részt vevő hallgatóinak, két féléven keresztül, mesterképzésben (MSc, MA) részt vevő hallgatóinak egy féléven keresztül, az osztatlan képzésben részt vevő hallgatóinak három féléven keresztül heti két óra testnevelési foglalkozáson való részvétel kötelező. ...

(2) A testnevelési követelmények teljesítése a végbizonyítvány (abszolutórium) kiállításának feltétele.

(3) A testnevelési követelmények kiválthatók

- minősített versenysport-tevékenységgel,
- regisztrálható egyetemi sportszolgáltatások igénybevételével,
- regisztrálható egyetemi sporttevékenységgel.
- a sportigazgatóság, illetve a testnevelési csoportok által szervezett sportrendezvények keretében.

(4) A felmentési és az elfogadási kérelmeket a sportigazgató és a testnevelési csoportok vezetői bírálják el.

Szakdolgozati témaválasztás

A szakdolgozati témára való jelentkezést – a tanszékek témakiírásai alapján és az érintett oktatóval való egyeztetés után – a 4. félévben április 15-ig kell leadni. Az elektronikus űrlap (http://zoology.unideb.hu/szakdolgozat_jelentkezes) kitöltése után a jelentkezési lapot ki kell nyomtatni és a szükséges aláírásokkal ellátva a Biológiai és Ökológiai Intézet irodájában (Ökológiai Oktatási épület 105. szoba) kell leadni.

A szakdolgozat témája lehet kísérletes munka, terepi munka, egy módszer kidolgozása, adatfeldolgozás, vagy irodalmi feldolgozás.

Formai követelmények: 15-20 szöveges oldal (1,5 sorköz, 12 betűméret) + az illusztrációs anyag (ábrák, képek, táblázatok, térképek, stb.). A dolgozatnak a következő fejezeteket kell tartalmaznia: Tartalomjegyzék; Bevezetés (célkitűzés és ahol szükséges irodalmi áttekintés); Anyagok és módszerek (ahol szükséges); Eredmények és megvitatásuk; Összefoglalás; Köszönetnyilvánítás; Irodalomjegyzék.

A Környezettan alapszak (BSc) záróvizsgálja

A záróvizsgára bocsátás feltételei:

- a végbizonyítvány (abszolutorium) megszerzése
- a szakdolgozat leadása
- a szakdolgozat elektronikus feltöltése a DEA-ba
- a szakdolgozatról készített témavezetői vélemény leadása

A záróvizsga részei és értékelése:

- a szakdolgozat érdemjegye (a témavezető által megjelölt érdemjegy alapján)
- a szakdolgozat megvédése és az erre kapott érdemjegy
- felelet az általános szakmai (az alapozó- és törzstárgyak) és a specializáció témaköreiből

A záróvizsga részletes ismertetése

A záróvizsga nyilvános, szóbeli, mintegy 30 perc időtartamú, a dékán által megbízott bizottság előtt lefolytatott vizsga.

A záróvizsgára bocsátás feltételei:

A végbizonyítvány (abszolutorium) megszerzése:

a tantervi követelmények és a TVSZ szerint a záróvizsga napja előtt legalább 3 munkanappal

A szakdolgozat leadása:

a szakdolgozatot és a témavezetői véleményt a megadott időben és példányszámban kell bemutatni a Tanulmányi osztályon és leadni a Biológiai és Ökológiai Intézet irodájában

A szakdolgozat bírálatának leadása:

a témavezetői bírálatot a záróvizsga bizottság titkárának kell eljuttatni

A záróvizsga részei, időbeosztása és értékelése:

A szakdolgozat megvédése (kb. 10 perc):

- a jelölt szabad előadásban kivetített illusztrációkkal (lehetőleg elektronikus prezentációval, esetleg írásvetítő használatával) ismerteti munkáját;
- ezután a jelölt válaszol a bírálóknak, illetve a helyszínen feltett kérdésekre

Felelet (kb. 20 perc):

- a jelölt (előzetes, legalább egy órás felkészülés után) beszámol a mellékelt témakörök alapján összeállított általános szakmai és specializációs tételsorból húzott 1-1 tételből

A Környezettan alapszak (BSc) záróvizsga témakörei

Általános szakmai témakörök

1. A környezet fogalma és elemei. Természeti környezet, környezeti erőforrások és védelmük, épített környezet, társadalmi környezet.
2. A környezettudomány inter-, multi- és transzdiszciplináris jellege. Az ember környezet átalakító tevékenységének történeti fejlődése, hatásai és következményei, a környezeti krízis.
3. A környezetvédelem fogalma és fő tevékenységi területei. Rendszer szemlélet környezetvédelmi érvényesítése. Az ökológiai szemlélet, az élőlény központúság, valamint a fenntartható fejlődés elveinek érvényesítése a környezetvédelemben.
4. A litoszféra, hidroszféra és pedoszféra mineralizációs folyamatai. Az aprózódás és a mállás folyamatai, a jég felszínalakító tevékenysége, a folyóvíz munkája, a szél által kialakított felszíni formák, a kőzetminőség és az exogén erők, a külső erők környezeti hatásai. Hazánk vízügyi adottságai.
5. Meteorológia és klimatológia. A légkör fogalma. A Föld légkörének összetétele, kiterjedése, tömege, függőleges tagozódása. A sugárzás legfontosabb fizikai törvényei. A Nap, a földfelszín és a légkör sugárzása.
6. Az éghajlat fogalma, az éghajlatot kialakító tényezők. A légkör általános és helyi cirkulációi, a tengeráramlások szerepe a kontinensek éghajlatának módosításában. Az üvegházhatás és az „ózonlyuk” problémája.
7. A hőmérséklet térbeli és időbeli változása, a csapadék eloszlása a Földön. A Föld éghajlati öveinek és területeinek áttekintése. Éghajlati rendszerek, a kontinensek éghajlatának áttekintése.
8. Az élet eredete, az élővilág evolúciója. A prokarióta és eukarióta sejtek jellemzése. A biológiai oxidáció és a mitokondrium. A kloroplasztisz felépítése és a fotoszintézis folyamatai.
9. Növények és állatok testszerveződési típusai. A növények szaporodása, növekedése és fejlődése. A növények vízforgalma és ásványi táplálkozása. A termelés fogalma. Az élő szervezetek anyagforgalmi és energiaáramlási típusai. A produktíobiológia.

10. A táplálkozás és az emésztő-szervrendszer törzspejlődése az állatvilágban. A légzés, a keringés és kiválasztás. A gerincesek váz- és izomrendszere. A neuroendokrin rendszer. Az érzékszervek. A hormonális szabályozás.
11. A talaj fogalma, képződésének tényezői és folyamatai. A talajélőlények csoportjai és szerepük a talajképződésben. A humuszvegyületek szerepe. A talajok kémhatása, pufferkapacitása. A talaj szerepe az elemek körforgalmában. A talajok osztályozása.
12. A szupraindividuális szerveződési szintek átfogó jellemzése. Az ökológia tárgyköre és feladata. A tűrőképesség. Az ökológiai faktorok. A populációk közötti kölcsönhatások. A biocönózis fogalma, a társulások szerkezete és működése. A diverzitás és jelentősége.
13. Hidrobiológia. A vízmozgások különböző formái. A vizek hő- és fényklímája. A természetes vizek kémiai sajátosságai. Élettájak és életformatípusok. A vizek szén-, oxigén-, nitrogén-, kén- és foszforfogalma. A biológiai vízminőség.
14. Alkalmazott ökológia. Környezetterhelés, terhelhetőség, tűréshatár, érzékenység. A levegő-, talaj- és vízszennyeződés. Hulladékok és hasznosításuk. Globális környezeti problémák (savasodás, üvegházhatás, ózonpajzs csökkenés, biodiverzitás csökkenés, népességrobbanás).
15. Vízi környezetvédelem, vízgazdálkodás ivóvíztermelés, ipari vízgazdálkodás, mezőgazdasági vízellátás, üdülő- és fürdővíz, műtárgyas és műtárgy nélküli szennyvíztisztítás, aerobikus és anaerobikus biológiai szennyvíztisztítás. Az eutrofizálódás. Harmadlagos szennyvíztisztítás.
16. A környezetjogi szabályozás alapelvei. A környezetvédelmi igazgatás feladatai, szervezete., Környezeti hatásvizsgálat, környezetvédelmi engedély. A környezetállapot-értékelés. A fenntartható fejlődés fogalma. A fenntarthatóság ökológiai, társadalmi és gazdasági alapjai. A fenntartható fejlődés elvei.
17. Környezetegészségtan tárgya. A levegő, víz és talaj, illetve az élelmiszerek antropogén szennyező anyagai, a humán expozíciós utak. A környezeti expozíciók mértékének becslése, környezeti határértékek fajtái és megállapításuk. Kockázatbecslés, -kezelés és -kommunikáció.
18. A természetvédelem céljai. A természetvédelmi biológia vezérelvei és etikai kódexe. A biodiverzitás értelmezése, szintjei. Fajszintű természetvédelem. A biológiai sokféleség megőrzésének lehetőségei. Az aktív természetvédelem. Nemzeti parkjaink. Nemzetközi természetvédelmi egyezmények. MAB bioszféra rezervátumok.
19. Földön kívüli eredetű fizikai hatások a környezetben (extragalaktikus és galaktikus eredetű hatások; a Nap, a Hold és a naprendszer más objektumainak hatásai). Földi eredetű fizikai hatások a környezetben (a Föld belső szerkezete, hőháztartása, gravitációs és mágneses tere). A földkéreg fizikája (vulkánizmus; földrengések).
20. A természetes vizek fizikája (a víz fizikai tulajdonságai; folyók és tavak, felszín alatti vizek, jég fizikája). A légkör fizikája (vízszintes és függőleges szerkezet; a földfelszín-légkör rendszer energiaháztartása, légköri elektromosság és fényjelenségek).

21. Környezetünk kialakulását kísérő, légkörünkben, a hidroszférában és a pedoszférában lejátszódó és környezetünk minőségét lényegesen befolyásoló alapvető kémiai folyamatok bemutatása.
22. A radioaktivitás környezeti hatásai. A nukleáris ipar környezeti vonatkozásai. A radioökológia főbb kérdései. Az ultraibolya sugárzás környezeti problémái. A szén-, oxigén-, nitrogén- és kénvegyületek körforgalma a troposzférában és a bioszférában. Az üvegházhatás.
23. A levegő kémiája. Az atmoszféra szerkezete és kémiai jellemzése. Az állandó és változó alkotóelemek kölcsönhatásai a többi geoszférával. A sztratoszférikus ózon képződése és szerepe. Az éghajlatváltozások lehetséges kémiai okai. Az aeroszolok képződése és szerepük a környezetben. A füstködök típusai.
24. A hidroszféra kémiája: Csapadék víz, felszíni vizek, óceánok szerepe a geokémiai anyagforgalomban és energiaáramlásban. A tengervíz és az édesvizek kémiai összetételét befolyásoló tényezők. Ipari és ivóvizek. A természetes víztisztulás.
25. A biológiailag fontos nyomelemek, illetve toxikus anyagok előfordulása, vándorlása a bio-geoszférákban. Környezetünkben megjelenő legfontosabb szerves vegyületek lebomlási folyamatai a bio-geoszférákban.
26. A termelési folyamatok környezeti hatásai és azok kezelésének legfontosabb műveleti és technológiai lehetőségeivel. A termelési folyamatok környezeti hatásai. Hulladékszegény technológiák. A hulladékgazdálkodás általános elvei és gyakorlati megvalósításának szempontjai. Veszélyes hulladékok és kezelésük.
27. A levegő, víz és talaj szervesetlen komponenseinek vizsgálati módszerei, a mintavételi és minta-előkészítési módszerek. A környezetanalitikában használatos műszeres analitikai módszerek. A terepen is használható elemanalitikai berendezések, a hordozható műszerektől a gyorsesztekig.

A környezet monitorozó specializáció témakörei

1. A (környezeti) monitorozás fogalma, a monitor-rendszer elemei. A monitorozás tér- és időskálája. A környezeti elemek kapcsolatrendszere. Komplex környezeti monitor-rendszerek. A környezeti monitorozás, modellezés és állapotértékelés kapcsolatrendszere. A monitorozásra vonatkozó jogszabályi előírások.
2. A bioindikáció és a biomonitorozás fogalma, jelentőségük a természet- és környezetvédelemben. Indikátorfajokra jellemző kritériumok. A talaj-, víz- és légszennyezés biomonitorozása. Globális környezeti változások bioindikációja.
3. Környezeti jelenségek tipizálása az ábrázolás technikájának szempontjából; az adattárolás típusai és ennek kapcsolata a környezeti jelenségekkel, folyamatokkal. Térképszerkesztés és értékelés, légi- és űrfelvételek térképészeti alkalmazása, digitális atlaszok.
4. A meteorológiai megfigyelő hálózat, az alkalmazott mérési módszerek. Automata meteorológiai állomások és úrbázisú megfigyelőrendszer. A klimatológiai skálák térbeli és időbeli jellemzői. A vízfelszínnek klímája. Terep/tájklíma: A meteorológiai elemek változása a mezo- és mikroklimatikus térben. Városklíma:

5. Agyagásványok szerkezete, osztályozása. A legfontosabb műszeres vizsgálati módszerek. Jellegzetes agyagásványos kifejlődések. Agyagásványok környezetföldtani jelentősége.
6. A tájökológia alapfogalmai, a stabilitás, a táji sokszínűség, a táj és a környezet problémája, tájszerkezet. Tájökológiai analízis, modellkészítés szabályai.
7. Magyarország földrajzi helyzete, tájföldrajza, antropogén tájformálás, Magyarország éghajlata, vízrajza, talajai, növényzete és állatvilága.
8. Demográfiai folyamatok és jelenségek a Földön. Vallási, nyelvi különbségek és emberfajták földrajzi elterjedése. A települések kialakulása és fejlődése. A nagyvárosok belső szerkezete. Urbanizáció.
9. A növényvilág fő szerveződési típusai és törzsfejlődési vonalai. A növények szénanyagcseréje. A növekedés és fejlődés szabályozása. Haszon- és gyomnövények. Védett és veszélyeztetett növénycsoportok.
10. Az állatvilág filogenetikus rendszerezése. Az állatvilág főbb törzscsoportjainak és törzseinek filogenetikus rendszere; az elméleti és gyakorlati szempontból fontos fajok.
11. A mikrobiális ökológia, a mikroorganizmusok általános jellemzése, legfontosabb csoportjai. A mikroorganizmusok kölcsönhatásai. A növényi-, állati- és emberi mikrobakapcsolatok jellemzése. Különböző élőhelyek mikroba közösségei: a levegő-, víz- és a talaj mikrobaközösségei.
12. A mikroorganizmusok jelentősége az ökoszisztémák különböző trofikus szintjeiben, a táplálékláncban, a szervesanyag-lebontásban. Különböző élőhelyek mikroba közösségei: a levegő-, víz- és a talaj mikrobaközösségei. Mikroorganizmusok a természet- és környezetvédelemben.
13. A környezeti források és a növények fiziológiai toleranciája. Az egyes ökológiai stratégiák fontosabb ökofiziológiai jellemzői. A környezeti tényezők és a fotoszintézis összefüggései. A növényi másodlagos anyagcsere és ökológiai jelentősége. Az antropogén eredetű környezeti terhelések.
14. A toxikológia fogalma. Levegő és víztoxikológia. Az ökotoxikológia fogalom rendszere, ökotoxikológia és környezetvédelem. A különböző természetes és antropogén eredetű környezeti szerves és szerves vegyületek, továbbá stressz tényezők ökotoxikológiai és ökofiziológiai hatásai.
15. A minőség és a jószág fogalmának értelmezése. A vízminőség alapvető összetevői: az élettelen és az élő természet, ill. a társadalom jelenségcsoportja. A szünbiológiai indikáció elve. Az ökológiai vízminősítési rendszer. Vízminőségi monitorozás. A VKI.
16. A biodiverzitás értelmezése, alapfogalmai. A diverzitás mérésére szolgáló módszerek. A biodiverzitás változásának történeti változása. Diverzitás és a környezeti változók kapcsolata. A biodiverzitás megőrzésének módszerei.
17. Környezeti állapotfelmérés. Környezetszennyezések feltárása. A szennyezés elhárításának módszerei. A rendkívüli szennyezések kárelhárítása. A remediáció fogalma. Bioremediáció lehetőségei. Talaj és üledék bioremediálása, a fitoremediációs technológiák.

18. Információelméleti alapok. Az információrendszerek tartalma és felépítése. Környezetvédelmi információrendszerek. Az élővilág-védelmi részrendszerek típusai és fő ismérvei. Minta és adat. Adatbázisok. Az adatokkal kapcsolatos jogi szabályok és etikai normák.
19. A minőségirányítási rendszerek és szabványaik. Az EU minőségügyi szabályozói. A környezetvédelem minőségmenedzsmentjének alapfogalmai. A környezetirányítási rendszer (KIR) jellemzése, eleme: Az ISO 14001-es szabvány. Az integrált minőségbiztosítás és környezetirányítás rendszere (IMKIR).

A környezetanalitikus specializáció témakörei

1. Az elemek gyakorisága és előfordulása a világegyetemben és a földkéregben. Az elemek elfordulásának kémiai formái. Az elemek előállításának általános módszerei. A fémkohászat környezeti vonatkozásai.
2. A fontosabb nemfémes elemek és környezeti hatásaik. A halogének, az oxigén, kén, nitrogén, foszfor és szén fontosabb tulajdonságai. Az ózon szerepe a légkörben. A fémek általános jellemzése, tulajdonságaik. Korrozio és korroziovédelem.
3. A kén, a nitrogén és a szén oxidjai és környezeti hatásaik. A savas esők, füstködök és az üvegházhatás kialakulásának kémiai háttere. Az elektronikai eszközök, mint környezetszennyezők.
4. A fémek fontosabb vegyületei és ipari alkalmazásaik. A fémionok analitikai kimutatásának elvi alapjai. A komplexvegyületek általános jellemzése, a fémionok és ligandumok komplexképző hajlama. A fémionok élettani hatása, toxikus és létfontosságú elemek.
5. A szerves vegyületekben előforduló fontosabb kötéstípusok tárgyalása. A szerves vegyületek csoportosítási elveinek ismertetése. Szénhidrogének. Nitrogéntartalmú szerves vegyületek. Kéntartalmú szerves vegyületek. Aminosavak, peptidek, fehérjék. Nukleozidok, nukleotidok, nukleinsavak.
6. Az analitikai kémia alapfogalmai, mérések jellemzése, hibaszámítás alapjai. A pH fogalma, egyensúlyi állandó, oldhatósági szorzat, redoxipotenciálók. A titrimetria alapjai: sav-bázis, redoxi-, csapadékos és komplexometriás titrálások.
7. Az emissziós és abszorpciós atomspektroszkópiái módszerek elvi alapjai, eszközei. Az UV-VIS spektroszkópia eszközei. Elektrokémiai módszerek: direkt és indirekt potenciometria, voltammetria, amperometria, konduktometria.
8. A folyadékkromatográfiák alapjai, főbb típusai, adszorpciós, megoszlásos, méretkizárásos eljárások, normál és fordított fázisú kromatográfiás rendszerek, gélkromatográfia, ioncserés kromatográfia, affinitáskromatográfia, ionok vándorlásának elméleti alapjai.
9. Modern mintaelőkészítési eljárások, folyadék-szilárd, folyadék- folyadék és szilárd fázisú extrakció. Ultraszűrés és nanoszűrés, dialízises elválasztási eljárások. Analitikai és preparatív réteg- és oszlopkromatográfiás technikák.

10. Az analitikai módszerek teljesítőképességének jellemzése: mintaigény, szelektivitás, analitikai érzékenység, kimutatási határ, pontosság, megismételhetőség, időigény, gazdaságosság. Az abszolút és relatív analitikai módszerek jellegzetességei. Az analitikai adatok feldolgozása, a módszerek hibája.
11. Optikai emissziós spektroszkópia: a spektrográfia és a lángfotometria mérési elve és gyakorlati kérdései. Abszorpciós spektroszkópia: az ultraibolya és látható spektrofotometria. Az atomabszorpció spektrometria elve és gyakorlata. A tömegspektrometria méréstechnikai elvei.
12. Az elektrokémiai, optikai, mágneses, termikus és radiokémiai módszerek alapelve. Potenciometria: mennyiségi elemzés ionszelektív elektródokkal. A polarográfia alapja.
13. Klasszikus kémiai eljárások: gravimetria, titrimetria, mint abszolút módszerek alkalmazása a műszeres analitikában. A standard referencia anyagok és szerepük a humánbiológiai minták elemzésénél. Minőségellenőrzés, minőségbiztosítás. Az analitikai laboratóriumok akkreditációja.
14. A mintavételi technikák ismertetése és gyakorlatban történő alkalmazása az atmoszféra, hidroszféra, biológiai anyagok, talajok, folyami, tavi, lápi üledékek mintavételénél. Biológiai, humánbiológiai minták mintavételének szabályai. Szálló és ülepedő porok, üledékek, talajminták szemcseméret szerinti frakcionálása. Átlag és pont-mintavétel szabályai.
15. Környezeti és biológiai minták előkészítése nyomelem-analitikai vizsgálatokhoz. Száraz hamvasztás, atmoszférikus és mikrohullámmal elősegített zárt téri nedves roncsolás előnyei, hátrányai. Talajok, ásványok, szilikáttartalmú anyagok lúgos feltárása. Mintaelőkészítési módszerek alkalmazása speciációs analitikai célokra. A nyomnyi koncentrációjú alkotók dúsítási eljárásai.
16. A radioaktivitás fogalma, felfedezése, felhasználása. Környezetben előforduló radioaktív izotópok. Az atommag alkotórészei, szerkezete, stabil és radioaktív atommagok. Bomlássebesség, felezési idő, átlagos élettartam, aktivitás, intenzitás. Összetett bomlások: elágazó bomlások, bomlási sorok. Radioaktív bomlások mechanizmusa, típusai. Magreakciók, atomreaktorok és ciklotronok.
17. A környezeti radioaktivitás, ionizáló sugárzások, és az általuk okozott sugárdózisok mérésére és becslésére alkalmas mérőeszközök és módszerek. Az ionizáló sugárzás és az anyag kölcsönhatása. Az élő anyagban a sugárzás hatására létrejövő kémiai és biológiai folyamatok, azok biológiai hatása. Dozimetriai fogalmak. A népességet érő természetes és mesterséges forrásoktól eredő sugárterhelés. A sugárvédelem alapelvei, módszerei, eszközei, sugárvédelmi normák és jogi szabályozás.
18. A polimerek és a műanyagok fogalma, felosztása, adalékok fajtái és használatuk célja. A polietilén, polipropilén és legfontosabb kopolimerjeik előállítása, tulajdonságai, alkalmazása. Poli-izobutilén, butil gumi, termoplasztikus elasztomerek. Polisztirol, poli-butadién, poli-akril-nitril és kopolimerjei (SAN, SBR, NBR és ABS kopolimerek). Klór és fluor tartalmú polimerek (PVC, utáklórozott PVC, PVDC, PTFE, PTFKE). Poli(vinil-acetát), poli(vinil-alkohol) és származékai, poli(vinil-pirrolidon). A fontosabb poli-diének, elasztomerek (PB, Poliizoprén, Polikloroprén) előállítása és tulajdonságai. Vulkanizálás.
19. Poli-akrilátok és származékaik előállítása, tulajdonságai. Telítetlen és telített poliészterek, polikarbonátok előállítása, tulajdonságai, alkalmazása. Alkidgyanták. Poliéterek (alifás, aromás típusok). Epoxigyanták és térhálósításuk. Poliamidok és poliimidek. Feno- és amino-plasztok előállítása, tulajdonságai. Poliuretánok. Szilikonok. Cellulóz származékok.

20. A hallással összefüggésbe hozható betegségek. A halláskárosodás okai. Zajártalom. A hallás biofizikai vizsgálati módszerei. Védekezés a kellemetlen, vagy káros hang hatások ellen. Hangok elnyelése közegben és felületen. A pórusos anyagok lemezek, rezonátorok szerepe. Akusztikus szűrők. Utózungési idő. Átlagos elnyelési fok.